

The Project Gutenberg eBook of Naapurimme; Margreta: Kaksi kertomusta, by Cornelia Levezow

This ebook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this ebook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you'll have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

Title: Naapurimme; Margreta: Kaksi kertomusta

Author: Cornelia Levezow

Release Date: December 23, 2010 [EBook #34739]

Language: Finnish

*** START OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK NAAPURIMME; MARGRETA: KAKSI
KERTOMUSTA ***

E-text prepared by Tapio Riikonen

NAAPURIMME; MARGRETA

Kaksi kertomusta

Kirj.

J. [Cornelia Lewetzow]

("Erään nuoren tytön elämänvaiheiden" tekijä).

Pietarissa, A. Lindeberg'in kustannuksella. 1884.

Pietarissa,
Evdofimovin kirjapainossa, 1884.

MEIDÄN NAAPURIMME.

Kun isäni monta vuotta sitte siirrettiin tänne kaupunkiin, tuli minun osakseni vanhimpana tyttärenä seurata häntä asettamaan uutta kotiamme kuntoon, sill'aikaa kun äiti ja lapset vielä asuskelivat

entisessä.

Isä, jolla oli yhtä rajaton kuin ansaitsematon luottamus kelvollisuuteeni, jätti kaikki minun toimitettavakseni, ja siinä sitte seisoin eräänä aamuna epätietoisena ja avuttomana suuressa asunnossa keskellä mattoja, heinäsiteitä ja puoleksi peitteistään esiin otettuja huonekaluja. Huoneet olivat suuret ja kokonaan uudistetut; öljyvärin, liisterin ja höylälastujen hajut täyttivät sopusoinnussa kaikki huoneet. Yht'äkkiä aukaisin kaikki ikkunat.

Oli kaunis toukokuun aamu; puhdas, melkein liian raitis ilma virtaili niin virkistävänä luokseni. Pitkän kadun hiljaisuutta häiritsi ainoastaan erään vanhan leipämuijan vakavat askeleet; tuuli häälytteli valkeata vaatetta hänen korinsa päällä ja välkytteli sitä auringon paisteessa.

Vastapäätä oli pieni yksikerroksinen rakennus, jonka toisella puolella oli piha, toisella puolella puutarha. Ruusut kukkivat peilikirkasten ruutujen takana, rehevä murattiköynnös kiemurteli ikkunapuitteiden ympärillä, varpunen vihəriässä häkissään viserteli täyttä kurkkua, sukkakudin oli pöydällä ompelukorin ääressä. Muistan selvään kuinka vilkkaan tunteen se pieni talo minussa herätti siitä, että se oli todellinen koti, rauhan ja rattoisuuden asunto. Mikä vastakohta se oli verrattuna kaikkeen epäjärjestykseen, mikä täällä meillä vallitsi; pihakin komeine pumppuhuoneineen, ja suurine, siistine kyyhkylakkaneen näytti niin järjestetyltä ja siistityltä, että sitä oli oikein hauskaa katsella. Puutarhassa rehenteli helluntaililjoja ja pionikukkia; kukkapenkereet olivat sievästi tasoitettuja, käytävät äsken haravoituit; perimmässä osassa pilkisti pari mehiläiskupua. Vihəriävirtainen lapio oli nojautuneena pientä kukkivaa hedelmäpuuta vasten; se oli varmaankin aivan äsken sinne asetettu; se näytti niin elävältä. Kuka sen siihen oli asettanut? Mikä hyvä keijukainen siellä hallitsi?

Tuskin olin näin kysynyt, kun jo sain vastauksen, kuitenkin aivan toisellaisen kuin mitä olin odottanut. Pienen soman keijukaisen sijaan näyttäytyi pitkä, jotenkin ruma ja ijäkäs nainen porstuan ovella; hänessä huomattava itsenäisyys ja riippumattomuus osoitti häntä tuon pienen valtakunnan hallitsijaksi. Hänellä oli kori käsivarrellaan ja siitä hän sirotteli runsaasti siemeniä kyyhkysille. Kun alkuperäinen hämmästykseni oli asettunut, en voinut muuta kun mielihyvällä häntä katsella, niin puhdas tyytyväisyys loisti hänen rehellisistä, kulmikkaista kasvoistaan. Hänellä oli yllään sini- ja valkoraakainen pumpulihame, joka ahtaasti liittyi hänen sangen kauniisen vartaloonsa, lumivalkoinen liinavaate-esiliina ja kunnioitusta herättävä, hyvin laskutettu myssy, jonka nauhat päättyivät korusolmuun leuvan alle. Kun kori oli tyhjennetty, lasi hän kätensä sen sangalle ja katseli ympärilleen; oli ikäänkuin hän olisi kiittänyt siitä, että aamu oli niin kaunis. Vihdoin huomasi hän minut; me tervehdimme yht'aikaa; hän astui ripein askelin pihan yli, kävi viistoon kadun poikki ja seiso i edessäni.

"Anteeksi, oletteko majurin tytär? — Niin, sitähän arvelin. — Voi, älkää panko pahaksenne, tahdoin vaan sanoa teille, että koska vesi ei ole hyvää teidän kaivossanne, niin voitte sitä noutaa meiltä. Se on kyllä tarkoitukseensa hyvää, Jumala varjelkoon minua herättämästä pahaa mieltä, pehmeä vesi on kyllä oivallista tarkoitukseensa, mutta ei juotavaksi. Meillä taas on kirkkainta lähdevettä, oikein Jumalan siunausta, ja kylmää kuin jäätä se on. Ei, neiti ei saa ensinkään kiitellä, sillä Herra nähköön, ei siitä minulle vahinkoa tule; kuta enemmän sitä ammennetaan, sitä runsaammin sitä virtaa. Sitte löytyy pihassani myös takaportti, jota tahdon pyytää teidän käyttämään, Sen kautta päästään sivukaduille ja sieltä kävelytielle; siten pääsee käymästä koko kadun loppuun, ja hyvin moni on tuosta takaportista iloissaan. — No, neiti, ei siitä maksa kiittää, olkaa vaan vait. — Niin, nyt tiedätte, missä neitsy Brigitta Lund asuu, jos häneltä jotakin haluaisitte; minä olen ollut kauvan tässä kaupungissa ja voisin ehkä toisinaan antaa neuvoja." Hän nyökäytti päätään hyvästijätöksi.

Niin alkoi tuttavuutemme naapurimme kanssa.

Päivällisajan lähestyessä kuulin iloista melua pienen talon edustalla, ja näin ihmeekseni kolme rajuavaa poikaa syöksevän sinne. He olivat nähtävästi kotiintuneita, sillä lakit viskattiin porstuan nauiloille ja koululaukut päästettiin seljistä. Vähää senjälkeen he riehuivat ympäri puutarhassa; pienimmällä oli kova kiire saada kuntoon heilukiikkua kahden puun väliin, suurin — ruskeasilmäinen, tummankauniilla kiharoilla kaunistettu poikanen — auttoi neitsy Lundia papuvarsien pöngitsemisessä. Vihdoin he riemastuneina söivät illallista huvimajassa. Vanha neitsy levitti tottuneella kädellä voita leivän päälle; kun viimeinen oli saanut osansa, tahtoi ensimmäinen yhden lisää ja niin edespäin.

Huoneemme oli rakennettu korkealle kivijalalle ja sen vuoksi saattoi pohjakerroksessa olevasta salista katsoa suoraan huoneisiin vastapäätä; neitsy Lund niin sanoakseni vietti elämänsä meidän silmäimme alla. Aina ahkera, aina iloinen; se oli todellakin mieltä ylentävää. Minä usein häpesin itseäni joutohetkinäni nähdessäni hänen uutterat kätensä niin nopeassa puuhassa milloin ulkona, milloin sisässä, milloin neulalla, milloin sukkavartaissa; hämäräaikakin käytettiin työhön. Kunakin aamupuolena luki hän sanomalehden perin pohjin alusta loppuun vakavin katsein silmälasit nenällä. Se oli velvollisuustoimi; täytyihän seurata aikaansa ja tapauksia maailmassa. Kun lehti asetettiin syrjään sai se tavallisesti pienen silittävän pyyhkäyksen, ja neitsy Brigitta hengähti helpoitettuna; nyt se toimi oli suoritettu. Kaikki muut askareet toimitti hän omituisella ripeydellä ja halulla, ja usein tuntui

minusta, kun häälyisi hänen ympärillään vaan iloisia ajatuksia ja muistoja hänen yksinäisyydessään.

Me puhelimme hyvin vähän toisiemme kanssa, ja silloinkin vaan pari kolme sanaa, mutta me pidimme hänestä; isänikin selitti, että hän piti oiva lailla tuosta vanhasta naisesta, joka aina näytti niin iloiselta ja tyytyväiseltä.

Kesämmällä sairastuin; se alkoi vilustuksella; minä en voinut mitään nauttia, ainoastaan pari pisaraa raikasta vettä.

"Tämä on suoraan pumpusta," sanoi äitini usein, kohottaessaan päätäni ja asettaen lasia suuni eteen, "hyvä neitsy on sitä itse tänne tuonut."

Se minua aina ilahutti ja ikäänkuin antoi makua vedelle.

"Eiköhän vähä vaahterasiirappia tekisi Julialle hyvää?" Äitini näytti lääkärille lasin täynnä kirkasta, keltaista nestettä.

"Vaahterasiirappia!" hän väänsi epäävästi suutansa.

"Se on hunajaan valmistettu ja kuuluu olevan vaikuttavaista."

Vanhan tohtorin katse muuttui äkkiä iloiseksi, melkein pä veitikkamaiseksi.

"Hunajaan? Vai niin, neitsy Brigitta on siis ollut täällä; hän sekaantuu aina minun ammattiini ja saa kunnian, kun minun hoidostani sairaat paranevat. No, käyttäkää sitä sitte Herran nimessä, ei se koskaan vahingoksi ole. — Hän on kummallinen ihminen, tuo neitsy Brigitta," jatkoi hän hymyillen, "jos tahtoo häntä ilahuttaa, niin on häneltä pyydettävä jotain apua, heti loistavat hänen silmänsä ja häneen tulee vireyttä, niin että kauhistaa; minä olen sitä usein, usein koetellut. Ei puhettakaan kyyhkyislakasta; kaupungin kaikki sairaat vaativat sieltä osansa, ja sieltä riittää kaikille. — Niin, toivoisin jo joutuneemme niin pitkälle."

Kauvan ei kestänyt, ennenkuin olimme siihen tilaan joutuneet; jos se oli vaahterasiirapin ansio, sen jätän sanomatta, mutta niin melkein luulen. Ensimmäisen kyyhkyislientä pari päivää, sitte kyyhkyispaistia; tarjottimella oli kauniita kukkia pienestä puutarhasta. Vihdoin tuli neitsy Lund itse oikein pyhänaamarissa ja sukkakudin kädessä.

"No, neitiseni, näytättehän oikein reippaalta! Jumala teitä siunatkoon, lapsi kulta, maataksaan vaan hiljaa, noin. — Minä otin työtä mukaani, en sen vuoksi että aikoisin istua täällä kauvan, vaan sen vuoksi, että te ehkä muuten, jos istuisin toimetonna, katsoisitte velvollisuudeksenne huvitella minua, ja se ei olisi teille vielä hyväksi. — Mikä hauska, iloinen kamari teillä on, ja Jumalan kiitos siitä, että ikkunaverho on ylöskäärittyä; minua oikein rasitti nähdessäni verhon alhaalla näinä ihanina kesäpäivinä. — Niin, nyhän saatte jo huomenna istua vähän ylhäällä?" — hän istui tuolille, "jos minä häiritsisin teitä, niin sanotte."

"Te ette koskaan voi häiritä, neitsy Brigitta, teidän läsnäolonne vaikuttaa rauhoittavammin kuin kaikki pulverit. Toivoisin vaan, että te kertoisitte minulle jotakin."

"Mitä sitte, neiti?" nauroi hän, "te olette jo aikoja sitten liiaksi vanha kuuntelemaan minun satujani."

"Tahtoisin kernaimmin kuulla jotakin teistä itsestänne."

"Itsestäni?" neitsy Brigitta katsoi kummastellen minuun; "onko se täyttä totta teiltä?"

"On. Te tekisitte minulle suuren ilon, jos kertoisitte."

"Minä koetan, jos taidan, mutta ette saa luulla, että elämäkertani sisältää mitään merkillisiä asioita, tarkoitan sitä, mitä muut kutsuvat merkillisiksi asioiksi; itse mielestäni on se ollut kyllä merkillinen."

Hän oli hetken aikaa vaiti, nyökäytti useat kerrat päätänsä, ikäänkuin hän olisi muistutellut mennyttä aikaa ja alkoi sitte:

"Isäni oli poliisipalvelija; hän kuoli, kun olin lapsi, mutta minä muistan hänen selkeästi; pieni, innokas mies, sielustaan ja sydämestään virkaansa antanut. Se ei ollut mikään kadehdittava toimi, sanoi kyllä joskus äiti, kun isä oli kiireessä työssä etsimässä jotakin raukkaa, jotta tuskin jouti syömään tai nukkumaan; mutta isän mielestä oli se kunniallinen virka, koska siinä oli suojeltava hyvää pahaa vastaan, ja saattoihan se totta ollakin. Jos hän sitte sai kiinni jonkun tuollaisen kurjan raukan, oli hän oikein iloinen ja hyvällä tuulella, ja kertoi että justitineuvos, se oli pormestari, kutsui häntä oikeaksi kädekseen.

"Meitä kotolaisia kohtaan oli hän aina hyvä ja hellä, mutta kun tapasin hänet kadulla virkanutussa ja

patukka kädessä — virkansa toimituksissa, kuten hän sanoi — taisin tuskin häntä tunteakaan, niin ankaralta hän näytti, se ei ollut sama isä, mikä meidän kanssamme iltasin leikki. Hän on vielä niin selvästi edessäni pikku sisar selässä; hän oli hänen silmäteränsä, ja pieni herttainen veitikka hän olikin, aina ystävällinen ja iloinen. Äiti sairasteli usein eikä suinkaan luullutkaan, että hänen reipas miehensä ennen häntä menisi pois. Siinä hän nyt istui terveydeltään heikkona kahden turvattoman lapsen kanssa; tulevaisuus näytti pimeältä. Pormestari oli kyllä hyvä, mutta mitä apua siitä ajan pitkään oli?

"Silloin tuli sukulaisilta kirje, että he tahtoivat ottaa toisen lapsista. Se oli metsätarkastajaperhe, siistiä ja hienoa väkeä; he olivat aina meillä kortteeria, kun oli markkinat tai näytelmät kaupungissa. He kyllä käyttivät kotiamme vaan poisastumispaikkana, mutta me valmistimme heille paraita ruokia, mitä meillä oli, ja he olivat hyvin ystävällisiä.

"Uskokaa pois, neiti, että minä olin hädissäni; toisen meistä he tahtoivat, olihan luultavaa että he ottaisivat minun ja jättäisivät pienemmän äidin hoitoon. Ja niin itkin, että silmät olivat päästä mennä, sillä äiti oli minulle rakkain maailmassa. Tavaton nainen hän olikin ja säätyänsä parempi kaikissa suhteissa.

"Heidän tulonsa edellisenä päivänä istuin kyyristyneenä eräässä loukossa äitin puhellessa erään naapurivaimon kanssa.

"Herra tiesi kumman lapsesta saan pitää.'

"No, kaikkia vielä,' vastasi naapurivaimo, 'se asia on selvä, sellaiset ihmiset katsovat ulkomuotoon, se on tietty, ja Martta on yhtä kaunis kuin Brigitta on ruma.'

"Tämä lausuttiin heikennetyllä äänellä, mutta minä kuulin kuitenkin jok'ainoan sanan. Äiti huomasi sen, ja naapurivaimon mentyä kutsui hän minut luokseen ja kysyi:

"Pahoittiko se sinun mieltäsi, Brigitta?'

"Oi ei, äiti, minä tahtoisin olla paljoa, paljoa rumempi, jos vaan saisin jäädä sinun luoksesi.'

"Silloin silitti äiti rokonpanemaa poskeani, pyyhki punaista tukka parkaani taaksepäin — niin, neiti, se on ollut punertava, vaan muuttui varhain harmaaksi — ja sanoi, että Jumala katsoo sydämeen, ja että kauneus on vaarallinen lahja. Ruma kyllä löytää ystäviä, jos hän vaan sellaisia ansaitsee, ja silloin hän ei niitä koskaan menetä, sillä ne ovat todellisia ystäviä. Ja hän sanoi, että kauneus sitä paitsi on pian katoava vieras; mutta minulta eivät vuodet voineet mitään ottaa, ennemmin antaa. Se asia oli varmaan kauvan levännyt äitin sydämellä, sillä hän puhui niin lämpimästi; minä kätkin sanat, vaikk'en oikeastaan niitä käsittänyt.

"Mutta seuraavana päivänä, kun metsätarkastajan väki saapui, kävi niinkuin naapurivaimo oli ennustanut; he valitsivat heti vähääkään arvelematta pienemmän. Vähän hämilleni minä kyllä siitä jouduin, mutta ilo oli kuitenkin minussa valtavampi. Minä hiivin kuitenkin peilikappaleen luo sänkykamariin, ja katselin itseäni; ruma en minä mielestäni ollut, ennemmin sangen sievä uudessa surupuvussani. Martta tuli pian hyväksi ystäväksi vierasten kanssa; hän kun oli tuollainen ystävällinen pieni olento, joka likeni kaikkia; mutta hän ei myöskään käsittänyt, mistä oikeastaan oli kysymys.

"Äiti ja minä oikein itkimme sinä iltana; oli niin tyhjää ja kolkkoa kotona; oli kun olisimme toistamiseen kadottaneet isän.

"Seuraavana aamuna tuli eräs tuttava meille; hän oli myös leski, mutta oli hyvissä varoissa ja oli hänellä vaan yksi lapsi. Hän oli hyvin puettu, kelpo nainen, jolla oli pisamiset kasvot, mutta kauniit, viisaat silmät. Hän teki leivoksia, mikä tuotti hyvää voittoa; ja sitte hän kävi myös taloissa ja auttoi häissä, ristiäisissä ja muissa suurissa pidoissa.

"Kas tässä on vadillinen lihalientä, matami Lund,' sanoi hän ystävällisesti, 'minä arvelin sen teille tekevän hyvää, ja sitte tahtoisin kysyä teiltä, josko voisitte lainata minulle Birgittaa pariaksi tunniksi päivässä; minä tarvitsen vähän apua ja tytöllä voi olla hyötyä siitä, että saa jotakin oppia. Minä palkitsen hänet sen mukaan kun hän hyödyttää, tuo pikku vekara.'

"Äiti suostui ilolla tarjoukseen, ja minä seurasin heti eukkoa kotiin, itse mielestäni suurena ja tärkeänä henkilönä. Oppiaika oli jokseenkin pitkä, mutta kun koetin parastani, edistyin, ja eräänä sunnuntaiaamuna hämmästytti Holm'in matami minua kirkkaalla taalerilla ja muistutuksella, että jos Brigitta jatkaa sillä tavalla, niin hän pian saavuttaisi oikean kätevyuden.

"Ei koskaan ole mitkään rahat minua niin ilahuttaneet kuin tämä taaleri, neiti; minä oikein lensin kotiin. Äiti tahtoi sen säästää minulle, mutta sitä minä en tahtonut; hänen piti sillä ostaa lihaa, arvelin minä, ja niin ostettiinkin suuri kappale oivallista, lihavaa härän lihaa. Minä sain useimmat ateriani

Holmin matamin luona, ja silloin arveli äiti voitavansa tyytyä mihin hyvänsä, vaikka hän suuresti olisi kaivannut ravitsevaa ruokaa. Se asia minua suuresti huolestutti siihen aikaan, ja kun istuin Holmin matamin hyvin varustetun ruokapöydän ääressä, ja hän niin lempeästi sanoi: 'Ota vaan eteesi, Brigitta, se on sinulle hyvin suotua, katsopas Niiloa, kuinka kelpo lailla hän syö,' Saattoi usein tapahtua, että kyyneleet tulivat silmiini muistellesani, miten äitillä oli. Isän kuoltua oli hän oppinut kengän päällisiä ompelemaan ja saanut työtä eräällä suutarilla, tulot olivat mitättömät, mutta hän ymmärsi säästää ja tulla vähällä toimeen, ja niin kävivät asiat kuitenkin hyvin. Väliin kun Holmin matami sai jäännöksiä suuremmista pidoista, jakoi hän siitä äitille; ne olivat onnen päiviä. Elänteurastuksen aikana lähettivät tavallisesti metsätarkastajan väki meille yhtä ja toista. He antoivat meille myös silloin tällöin kuorman hylkypuita, ja siitä oli suuri apu. Martta oli istuimella ajurin vieressä; hän oli kasvanut aika lailla, näytti reippaalta ja iloiselta ja piti meistä niinkuin ennenkin.

"Iltasin opetti äiti minulle mitä itse taisi, mutta me olimme molemmat väsyksissä, ja edistykset eivät juuri suuriksi tulleet. Kun minulle tuli enemmän ikää, luki koulumestarin tytär kanssani tunnin joka päivä; se oli suuri hyvätyö, ja hän saikin pienen hyvityksen minulta. Kun sitte tulin suuremmaksi ja reippaammaksi, otti Holmin matami minut mukaan kesti taloihinsa. Vieraat ihmiset eivät minusta pitäneet, sen kyllä huomasi, mutta kun olivat minua pari kertaa käyttäneet, sanoivat he, että pienoiseen kyllä voi luottaa, sen kyllä huomasivat; ja sitte sain kiitokset luotettavuudestani ja tein kunnollisesti, mitä minun tuli tehdä. Se nyt ei ansainnut kehumista, sillä jos toimittaa askareensa vakavuudella ja innolla, onnistuvat ne, ja työ käypi rakkaaksi, jota vastoin huolimattomalle se koko elämän läpi tulee olemaan taakkana ja rasituksena. Minä ompelin nyt myös hienompaa valko-ompelusta ja ansaitsin sillä tuntuvasti; asiat rupesivat meille muuttamaan paremmiksi. Muitten lapsien kanssa en ollut paljo tekemisissä; he kutsuivat minua punatukaksi ja kyökki rouvaksi, taikki pieneksi pöllönaamaksi ja pilkkasivat minua vointinsa mukaan. Lapsilla on välistä kummallinen halu kiusata toistaan. Minä panin asian enemmän sydämelleni kuin se ansaitsikaan, ja pysyin heistä erillään, mutta kun olin mielenlaadulta iloinen, en antautunut surun enkä katkeruuden valtaan, tulin vaan vähän pikkuvanhaksi, niinkuin ne, joiden kanssa seurustelin.

"Kun olin kahdenkolmatta vanha, kuoli äiti; hän oli ollut viimeisen kuukauden hyvin heikko ja nukkui hiljaa ijäksi. Se olikin parasta, sanottiin, hän oli kumminkin niin kivuloinen raukka, mutta minä en voinut sanoa niin, sillä hän oli ollut minulle kaikki. Mutta suurena, suurena lohdutuksena oli, että hänellä oli ollut viimeisinä aikoinaan paremmat päivät. Joka kerta kun ajattelen, kuinka siististi ja hyvin hänellä lopulta oli, kiitän Jumalaa.

"Äitin sairauden aikana kävi Martta meillä; hän oli nyt oikein kaunis kuusitoistavuotias neito ja lempeä kuin enkeli. Hän vuodatti myös katkeria kyyneleitä äitin kuolemasta, mutta hänen surunsa asettui tietysti nopeammin kuin minun.

"Ensin aijoin jäädä entiseen kotiin ja elättää itseäni samalla tavalla kuin ennenkin; mutta kaikkien mielestä olin liian nuori ja niin otin paikan taloudenhoitajana justitineuvoksella. Siinä ei ollut vähää hoidettavana, tuossa suuressa talossa; alussa kävi se melkein voimieni yli, mutta tottumus vaikutti paljo. Palkka oli hyvä ja kohtelu samoin; he olivat sangen kohteliaita kaikki, mutta pysyivät kannallaan, kuten voi ymmärtää.

"Rouvan käly, joka kerran kävi meillä kahden pienen tyttärensä kanssa, oli kokonaan toista luonnetta. Hän oli herttaisin ja ystävällisin ihminen, mitä milloinkaan olen nähnyt. Mutta hän oli kauhean nuori, eikä ymmärtänyt juuri ollenkaan taloustöitä, niin että minä sain olla hänelle kaikessa apuna. Hän saattoi tehdä pilkkaa itsestään ja nauraa iloisesti nurinpuolisille töilleen, ettei voinut olla yhtymättä nauruun.

"'Te olette minun lohdutukseni, neitsy Brigitta,' sanoi hän ja taputteli minua ystävällisesti, 'Jumala suokoon, että te muuttaisitte meille ja panisitte taloa vähän kuntoon ja minua hiukan opettaisitte.' Mutta minä pudistelin päätäni ja pormestari uhkasi sormellaan.

"'Ei saa houkutella toiselta hänen palveliaansa, Anna, muista että olet lakipiirissä.'

"Kaikki joutohetkeni vietin Holmin matamin luona; se oli ikäänkuin kotini. Hänen poikansa oli äskettäin palannut matkoiltaan ja oli ottanut arenille kaupungin ulkopuolella olevan höyrymyllyn. Mutta enhän ole puhunutkaan Niilosta ennen?... Kun olimme lapset, olimme hyvin vähän olleet toistemme seurassa, vaikka hän aina oli hyvä minulle; muulla lailla hän ei voinutkaan, sillä se kuului hänen luonteesensa. Hän oli oikein kaunis nuorukainen, neiti, korkea ja solakka vartaloltaan, ja hänen kasvonsa olivat niin iloiset ja vilkkaat; moisia silmiä en ole koskaan nähnyt, niin kauniit ja hyvät, ja taitava hän oli, hyvillä pohjatiedoilla säätyensä mukaan. Voi olla että äiti hänestä ylpeili ja halukkaasti puhui pojastaan; ihmiset nauroivat sitä, mutta minä häntä mielellään kuuntelin. Iltasin teen juotua sain tavallisesti olla omissa oloissani, kun meillä ei ollut vieraita; minä otin silloin työtä mukaani ja menin Holmin matamin luo ja olin aina sydämellisesti tervetullut. Niilo luki ääneen äitilleen ja minulle; luulenpa että sinä talvena luimme läpi kaikki Ingemann'in romaanit. Kun kevät tuli, teimme usein

pienen kävelymatkan; Holmin matami ja minä menimme yhdessä ja sitte Niilo riensi seuraamme myllyltä, josta hän meitä tähysteli. Noita kävelymatkoja en milloinkaan unohda vaikka eläisin tuhannen vuotta; sellaista kesää ei sittemmin myöskään ole ollut. Me astuimme tavallisesti polkua aitausten tuolla puolen viidakkoon ja sen kautta ulos rantavieruun, jossa seisoj vanha tammi. Vesi oli joka ilta erilainen, mutta kaunis katsella ja mieltä virkistävä. Kun käännymme takaisin, alkoi hämytä, ja rauha vallitsi pelloilla ja niityillä, niin että vaikenimme tahi puhelimme hiljaa, ettemme häiritsisi. Holmin matamilla oli sukankudin mukanaan ja astukseli hyvin hiljaa, niin että Niilo ja minä ennätimme edelle ja saimme seisautua häntä odottamaan. — Mutta puhunkohan liian laveasti, neiti? — Sen huomaa kyllä itsekin.

"Ne olivat iloisia päiviä, ja minä niitä nautin täysin määrin, ajattelematta mikä se olikaan, joka minut niin onnelliseksi teki.

"Juuri niihin aikoihin saapui kirje rouvan kälyltä, että he armahtaisivat häntä ja luopuisivat minut hänelle. Miehen isä, joka myös oli meidän rouvan isä, oli hyvin heikko ja taloudenhoitajattaren terveys oli myös huono. 'Neitsy Brigitta tulee kyllä, jos vaan sinä siihen myönnyt,' sanottiin kirjeen lopussa; mutta neitsy Brigittaa ei haluttanut ensinkään muuttaa kaupungista, ja jäi sinne missä hän oli. Rouva oli siitä hyvin mielissään; hän ei juuri tahtonut kieltää minua lähtemästä, mutta tahtoi kernaasti minut pitää.

"Olette tai jo arvanneet, neiti, että minä pidin Niilosta. Tämä oli niin vähitellen tapahtunut, tietämättäni, ja sen vuoksi en myöskään ollut voinut noiden tunteiden heräämistä vastustella, niinkuin olisi pitänyt, sillä olihan luonnotonta, että sellainen mies loisi katseensa minuun raukkaan.

"Kerran kun tein pilkkaa rumuudestani, sanoi hän: 'Sinulla on omat kasvosi, Brigitta, ja kun kerran niihin mielistyy, niin ovat ne kauniit.'

"Näin hän puhui sydämensä hyvydestä, mutta minä panin siihen syvemmän merkityksen, ja se minua suuresti ilahutti.

"Hänen äitinsä viittasi nyt puheissaan myöskin siihen, kuinka vähäarvoista kauneus on, ja mikä siunaus talossa on kahdesta kelvollisesta, ahkerasta kädestä. Minä saatoin hyvin huomata hänen toivovan meidän yhdistymistämme.

"Ja nyt alkoi Niilo puhella kanssani tulevaisuutensa toiveista. Tämä tapahtui tavallisesti kävelyillämme, kun olimme ennättäneet niin kauvas edelle, ettei äiti voinut meitä kuulla. Niin ja niin paljo hän ansaitsi, niin ja niin paljo hänellä oli säästöpankissa, niin ja niin paljo vaati vanha mylläri muuttaakseen pois ja jättääkseen kaikki hänelle.

"Eikö tämä näytä lupaavalta, Brigitta?' Ja hän katsoi tyytyväisenä minua silmiin; ja vaikka hänen silmänsä osoittivat vaan tyytyväisyyttä ja ystävyyttä, eikä rakkautta, niin rakensin kuitenkin ilmalinnoja, minkä ennätin.

"Eräänä iltana, oli jo syyspuoli, tapasi hän minut portin edessä; hän käänsi heti takaisin ja seurasi minua sisään. 'Kas vaan,' sanoi äiti, 'ennen oli Niilolla aina niin kauhea kiire; mutta nytpä luulen hänellä jo olevan aikaa viipyäkin.'

"Minä tahdoin kääntyä pois, mutta Niilo räpyytti minulle silmiään; hän teki sen suoraan ja luottavasti, mutta minä selitin sen minun tavallani.

"Miten ilta kului, sitä en tiedä; taivas oli tähtikirkas ja ilma oli niin suloinen ja tyyni, kun tulimme ulos. Niilo seurasi minua tavallisuuden mukaan kotiin.

"Kuules, Brigitta, minä tahtoisin sinulle sanoa jotakin...' hän vaiken; Jumalani kuinka sydämeni sykki.

"Minä olen jo kauvan aikonut puhua sinulle siitä,' alkoi hän taas, 'mutta nyt täytyy siitä mielestäni tulla täys tosi. Minä ... minä pidän eräästä; äiti vanhus luulee olevansa niin viisas, hän luulee sen sinuksi, niin, se on kuitenkin hyvä, että sinä olet järkevempi.'

"Syvään, hyvin syvään vajosin näitä sanoja kuullessani, aina onnen huipulta saakka, sillä siellä olin viimeisinä hetkinä seissyt. Päätäni pyörrytti, mutta vaikka olinkin liikutuksen vallassa ja hämilläni, oli se ajatus kuitenkin mielessäni, ettei hän saisi huomata, ei aavistaa, mitä sielussani liikkui.

"'Brigitta,' hän tarttui käteeni, 'luulen sinun tietävän ketä tarkoitan; Toivon saavani sinun suostumuksesi.'

"Niin, niin, tietysti.' En tietänyt itsekään mitä sanoin.

"Mutta hän ehkä mielestäsi on vielä liian nuori?'

"Ei, ei, miksikä niin?" En vähääkään aavistanut ketä hän tarkoitti.

"Kiitoksia, kiitoksia, sinä teet minun niin onnelliseksi. Herran avulla olen oleva hänelle hyvä, uskollinen mies koko elämäni ajan. Kas, nyt olemme jo pormestarin talon luona! kävele vielä vähän aikaa kanssani, Brigitta, tunnen erinomaisen halun saada puhella kanssasi."

"Ei tänä iltana, Niilo, en uskalla."

"Niin seisoin pienessä yksinäisessä kamarissani, ja tuska sai vapaasti purkautua, mutta se ei siitä lauhtunut. Minä olin oikein mielenviassa ja synnintekijä sinä hetkenä, niin synnillinen, että asetuin peilin eteen ja ivailin vettynyttä naama parkaani. Tuskin olin sen tehnyt kun jo kauhistuin itseäni, lankesin polvilleni ja rukoilin Jumalaa ettei hän kokonaan ottaisi pois kättään minusta. Ja se auttoi; kun vaan muistamme Jumalaa, on hän armoineen luonamme. Terveyttä ja hyviä taipumuksia oli hän minulle antanut; oliko se hänen vikansa, että turhamielisesti olin sydämeeni istuttanut petollisia unelmia?"

"Näin sitte vähitellen toivuin ja muistuttelin kaikkea mitä Niilo oli lausunut, ja silmistäni putosivat ikäänkuin suemukset. Marttaahan hän rakasti, Marttaa, omaa sisartani; ne harvat kerrat, jolloin hän tuli kaupunkiin, oli hän aina ollut heillä, olihan se niin luonnollista."

"Parempaa miestä ei äitimme taivaassa voinut hänelle toivoa. Jumala heitä siunatkoon, sanoin, Jumala heitä siunatkoon ja varjeltkoon! Mutta suru sai kuitenkin mielessäni vallan."

"Toivo oli liian syvälle juurtunut minuun, olin ikäänkuin musertunut; mistä saisin voimaa välttääkseni enään Niilon tapaamista? Voisinko sitä kestää?..."

"Seuraavana aamuna teepöydän ääressä näytti rouva minulle kirjettä. 'Taasen valitusvirsi kälyltäni,' sanoi hän, 'taloudenhoitajatar on joutunut sairashuoneeseen, itse voi hän pahoin, talo on mitä pahimmassa epäjärjestyksessä. — Mitä minä siihen voin? Sepä on oikein lapsellista.'

"Mutta herranen aika,' pormestari katsoi ylös sanomalehdestä, 'onhan hänellä luullakseni syytä valitukseen. Voi, sen kuin voisi häntä auttaa!' Katseensa sattui minuun, siinä oli ikäänkuin joku kehoitus."

"Lienee ehkä parasta, rouva, että minä lähden sinne,' sanoin kiihkeästi. Siinä oli ikäänkuin pelastus; pois, pois, kuta pikemmin, sitä parempi."

"Rouva vastusteli heikosti arvokkaalla tavallaan; hän oli kovin äissään, mutta minä en ollut sitä huomaavinani."

"Tuli kuuma päivä; hyyrivaunut, joiden tuli viedä minut höyrylaivalle, läksivät jo seuraavana aamuna; minulla oli täysi työ talon järjestämisessä ennen lähtöäni, ja sitte minun tuli myös vähän ajatella matkakapineitani. Hämärässä kävi Niilo ohitse; hän oli siis poissa kotoa; minä käytin tilaisuutta hyväkseni sanoakseni hänen äitilleen jäähyväiset. Hän ei ensinkään ollut tyytyväinen päätökseeni ja nureksi hiljalleen hyvää tarkoittavalla tavallaan."

"Viivy vähän, Brigitta, et saa mitenkään lähteä ennenkuin Niilo tulee.
— Onpa hauskaa kuulla, mitä hän tästä äkkipikaisesta matkasta sanoo.
Istu tänne, lapseni, minuutin kuluttua on hän täällä."

"Kiitoksia vaan, mutta en uskalla odottaa. Jumala teitä siunatkoon kaikesta osottamastanne suuresta hyvydestä minua kohtaan. Hyvästi, voikaa hyvin ja terveisiä Niilolle!"

"Härme peitti pellot kun seuraavana aamuna ajoin kaupungista ulos. Sumu peitti metsikön ja nuo hyvin tutut paikat näkyvistäni: niin alakuloinen en ole koskaan ollut, en ennen enkä jälkeen."

"Tprro, seis!"

"Ajuri seisahutti hevoset; Niilo juoksi alas myllypolkua myöten vaunuille."

"Vai niin, sinä ajoit todellakin lähteä sanomatta minulle hyvästi, ajoitko todellakin? Kuinka hennoit sitä tehdä?"

"Ethän ollut kotona, Niilo."

"Niin, mutta kuitenkin! — no, silloin minä tosiaankin pidän enemmän sinusta, sillä sitä en minä milloinkaan olisi voinut tehdä. — Hyvästi, Brigitta, ja tule pian takaisin!"

"Ja tuo hyvä, ystävällinen mies pudisti käteni melkein asemiltaan."

"Ero Niilosta teki erittäin hyvää sydämelleni; olihan minullakin sijani hänen sydämessään, sen

huomasin, vähäinen ehkä, mutta se oli minun. Ja kyynelet hiipivät esiin, toinen toisensa jälkeen, Vaan ne eivät enää olleet tuollaisia katkeria, lohduttomia kyyneleitä. Ja minä rukoilin Herralta voimaa palvella Häntä, mihin hyvänsä Hän minut asettaisikin, ja että yksinäistä elämäni aina voisin viettää Hänen kunniaukseen.

"Kuinka minut nuori rouva otti vastaan, sitä en voi kuvailla; oli melkein kuin olisin ollut pelastava enkeli taivaasta. Ovet olivat kaikkialla avoinna, kun tulin sisään; ei elollista olentoa näkynyt missään, minä olisin voinut varastaa sekä kellot että hopeat. Vihdoin löysin rouvan makaamassa sohvalla eräässä pienessä kulmahuoneessa; hänellä oli kaula kääreessä ja hän näytti hyvin kurjalta; nuorin lapsi makasi hänen käsivarrellaan.

"'Kaikki on niin hullusti kuin suinkin saattaa,' sanoi hän, ja se oli totta. Alussa olin aivan kuin pilvistä pudonnut. Piika oli huolimaton tyttö lölläkkä, siivoton ja päälliseksi vielä näsäviisas. Pormestarilla kävi kaikki niinkuin nyörin mukaan, niin että kyllä ero oli tuntuva. Mistä tuli alkaa? Pieni lapsi huusi samassa, ja niin alotin siitä. Se oli, Herra nähköön, puhdas ja siisti, sillä rouva ei päivän pitkään tehnyt muuta kuin riisui ja puki sen päälle; mutta maito sen pienen raukan pullossa oli hapanta, niin, entinenkin maito istui vielä kiinni reunoissa; sitä ei äiti ymmärtänyt. Mikä pieni kurja olento se oli! Mutta hänellä oli niin kirkkaat silmät, aivan kun kaksi tähteä, ja minä miellyin häneen heti.

"Toiset lapset tulivat nyt sisään puutarhasta; toinen oli pudonnut ojaan, ja toinen oli hänen sieltä ylös vetänyt; he olivat kumpikin läpi märät. Nyt heidän tuli saada toiset vaatteet, mutta ne eivät olleet järjestyksessä; piika torui, lapset itkivät, rouva nauroi ja itki yht'aikaa.

"'Tällaista elämää olemme viettäneet siitä saakka kun taloudenhoitajatar sairastui,' sanoi hän, 'minä olen siitä teille kiitollinen, neitsy Brigitta, että tulitte tänne.'

"Vähitellen alkoi tulla järjestystä taloon, mutta kovalta piti, ennenkuin sain piikaa tottelemaan; hän oli tottunut huolimattomuuteen; entinen taloudenhoitajatar ei juuri ollut järjestystä rakastava, sen kyllä saatoin huomata. Kapteenin palvelija sitä vastaan oli reipas mies ja suureksi hyödyksi minulle. Työt riitti kyllä aamusta varhain maata menoon asti, ja ajatusvoimani sain myös pitää vireillä, etenkin alussa, ennenkuin kaikki tuli suunnilleen. Mutta sitä minä juuri tarvitsinkin, sillä paras keino murhetta vastaan on työ. Kun iltasilla laskin levolle, olin väsynyt ja nukuin heti.

"Ajatella muita ja huolehtia heistä tuottaa aina siunausta. Kun sitä tekee vakuutuksesta ja parhaan kykynsä mukaan; täällä minua nyt kunnioitettiin enemmän kuin ansaitsinkaan. Rouva ei olisi minusta enemmän pitänyt, vaikka olisin ollut hänen lihallinen sisarensa. Kapteeni oli myös hyvänluontoinen herra, jolleka helposti taisi tehdä mieliksi. Ensimmäisenä päivänä kuulin hänen kyliä sanovan: 'huu, eukkoseni. Sinun aarteesi on melkein linnunpelätyksen näköinen;' mutta minun kuultavakseni se ei ollut aijottu, vaikka se kyllä korviini koski.

"Kapteenin isän, entisen asiamiehen, huoneet olivat talon toisessa päässä. Hän oli pieni, laiha herra; kasvonsa piirteet olivat terävät ja samoin silmät, hän oli aivan kaljupää ja käytti mustaa kalottia. Luuvalo oli häntä kovasti rasittanut ja tehnyt hänet kivulloseksi; hän istui aina pöngitettynä korkeaan nojatuoliin, jalat eräällä kiikkujakkaralla ja pöytä oli edessä. Nuuskarasia oli ahkerassa käytännössä, ja hänellä oli tapana puhuessaan napsauttaa sen kantta. Aamuin illoin tuli eräs mies ja puki hänen ylleen ja riisui häneltä; perhe toivoi, että hän pitäisi palvelijaa, mutta sitä hän ei tahtonut, ehkä juuri sentähden, että he sitä toivoivat, sillä sellainen hän oli. Vanhuksen hoito jäi nyt suurimmaksi osaksi minulle, ja se oli tukalinta koko asemassani. Hänellä ei ollut levon einettäkään ja alinoma piti minun olla häntä passailemassa. Hänellä oli pöydällään pieni hopeainen soittokello, ja sitä minun tuli totella, vaikka olisin ollut missä toimessa hyvänsä. Kun ei ole tottunut sellaiseen kutsumiseen, järjyyttä se hermoja, ainakin se minuun teki sellaisen vaikutuksen. Hän soittikin niin kiivaasti ja käskevästi; tuossa soitossa ilmaantui oikein kärsimätön ja ärtynyt mieliala. Joka iltapäivä täytyi minun lukea hänelle sanomalehdet, ja mikä oli vielä pahempaa, kuunnella kaikkia hänen valitus virsiänsä ja moitteitaan sukulaisista. Jokaisella erittäin oli koko syntiluetelo, ja jos minä sanoin vastaan ja puolustin jotakin vakuutukseni mukaan, tuli asia kymmentä kertaa pahemmaksi. Minulla oli usein halu puhua suuni puhtaaksi ja maalaila hänen eteensä kaikki, mitä häntä itseään vastaan olisi ollut muistuttamista, mutta se ei tietysti minun asemassani sopinut. Hänellä oli kuitenkin hyvätkin puolensa, ja minua vastaan hän tuli erittäin kohteliaaksi, kun hän oppi minut oikein tuntemaan.

"Talvemmallä kuoli entinen talouden hoitajatar ja pormestarin kanssa päätettiin, että minun piti jäädä paikalleni. Minä olin kaikin puolin hyvin tyytyväinen. Lapsista pidin hyvin paljon, erittäin oli pienin, Akseli, iloni; hän varttui päivä päivältä, ja minä pidin sen osaksi minun ansionani. Tuo pienokainen kurotti kätensä minua vastaan, kun vaan näki minut ovesta, niin, hän tahtoi minulle, vaikka istui äitinsäkin käsivarrella.

"Kotoa sain usein kirjeitä; Niilo ja Martta olivat nyt kihloissa. Sisareni kirjeissä ilmaantui onni ja toivo; minä vastasin hänelle vointini mukaan samaan tapaan.

"Te ehkä ihmettelette, neiti, etten voinut voittaa suruani ja iloita heidän kanssaan. Jumala tietää, että kuitenkin rehellisesti taistelin tunteitani vastaan. He tahtoivat, että minä välttämättömästi olisin tullut kotiin häihin, mutta sen kielsin, siihen ei voimani olisi riittäneet. Kapteenin väki eivät voineet tulla minutta toimeen, kirjoitin vaan, ja se olikin totta. Mutta mitä teki Niilo? hän kirjoitti silloin suoraan rouvalleni ja pyysi niin innokkaasti, että hän antaisi minun tulla. Se oli häneltä ystävällisesti tehty, mutta päätökseni oli kuitenkin luja. Rouva ei tietänyt millä tavalla hän minulle kiitollisuuttaan siitä osottaisi, että minä jäin kotiin, mutta tämä vaan minua rasitti, niinkuin ansaitsematon kiitollisuus aina tekee.

"Ja vuodet vierivät; vähitellen sain rouvan ryhtymään kaikenmoisiin rouvan tehtäviin kuuluviin askareihin. Talouskirjan hänen tuli joka viikko läpi-käydä, kuinka vaikealta se hänestä tuntuikin.

"Rahoja oikein seuraa siunaus teidän tänne tulonne jälkeen, niin, voikin ja leipä riittävät paremmin, vaikka ruoka on paremmin valmistettua. Onhan talouskirja parhaassa kunnossa, älkää minua rasittako, neitsy Brigitta."

"Vaan hänen täytyi kuitenkin, ja vihdoin rupesi taloustoimi häntä huvittamaan ja hänestä tuli kelpo emäntä.

"Joka kesä minun kutsuttiin Niilon ja Martan luokse; heillä oli nyt pieni poika, jonka minun tuli nähdä, mitä kauniin lapsi maailmassa.

"Minä kielsin kuitenkin; niin, en minä itsekään nyt voinut ymmärtää, kuinka niin saatoin tehdä.

"Kapteenin vanhin sisar tuli usein meille; hän oli naimisissa erään lähellä olevan kartanon omistajan kanssa ja oli aivan entisen rouvani näköinen. Hän oli vakava, kylmäntainen rouva, hän oli kuitenkin aina ystävällinen minulle; minä sanon aina, mutta tarkoitan oikeastaan kahdeksaa taikka yhdeksää ensimmäistä vuotta; sitte hänen käytöksensä minua kohtaan muuttui. Ensi alussa sitä en oikein tahtonut uskoa, enhän ollut tehnyt mitään, josta olisin voinut hänen silmissään alentua; se oli kaikei vaan mielikuvitusta; seuraavalla kerralla, kun toisemme tapasimme, oli hän kylmä ja nurja, oikein mahdollikas. Minä en ollut koskaan ollut liiksi tuttava, vaikka olivatkin minulle ystävällisiä, ja sen vuoksi se kaksinkertaisesti mieltäni katkerotti. Eräässä tilassa lausuin siitä muutaman sanan rouvalleni, mutta hän vaan nauroi.

"Kälyni on vanha hupsu, neitsy Brigitta, siinä kaikki."

"Tähän aikaan alkoi vanhan herran terveys vähän parata; toinen lääkäri oli ottanut hänet hoitoonsa, ja lämpimät kylvyt auttoivat. Minun tuli häntä aina tukea, kun hän alkoi kävellä; toiset eivät sitä oikein osanneet, sanoi hän, vaikka se oli vaan joutavaa puhetta. Herra nähköön, se ei ollut mitään hauskaa työtä, ja sitä paitsi oli aikani täpärällä, mutta kieltää en tietysti voinut.

"Eräänä iltana, kun menin porstuan yli, kuului kovaa ääntä vanhan herran huoneista. Tämä ei kuitenkaan ollut mitään outoa, ja minä en sitä sen enempää ajatellut; kartanon omistajan rouva oli siellä, ja hän ei koskaan voinut isänsä kanssa sopia.

"Minä riisuin lapsien yltä, heitä oli nyt kuusi, ja otin tavallisuuden mukaan pienimmän käsivarrelleni viedäkseen sen sanomaan hyvää yötä isoisälle; niin oli vanha herra itse toivonut ja pyytänyt.

"Rouva tuli vastaani etuhuoneessa; silmänsä olivat vettyneet ja hän loi katseensa alas.

"Antakaa tänne lapseni," sanoi hän vaan, ja otti pienokaisen minulta. Oli kun ukkonen olisi iskenyt eteeni, sillä sellainen ei hän ollut koskaan minulle ollut. Samassa tuli käly ja mittaili minua katkerilla silmäyksillä; sitte hän niiasi ja astui syrjään. Se ei kuulu miltään näin kerrottuna, neiti, mutta olisittepa nähneet, kuinka hän sen teki, niin perin ivaavalla tavalla, ett'ette voi uskoakaan. Vereni kuohui, sillä sellaista en ollut heiltä ansainnut.

"Asiamies istui nojatuolissa ja hieroi käsiänsä; hän näytti ärtyneeltä, mutta voittoriemu loisti hänen silmistään. Luultavasti ilmaantui kasvoissani, että olin loukattu, sillä hän sanoi heti: 'Älkää ensinkään huoliko siitä, neitsy Brigitta, älkää ensinkään siitä huoliko; me voimme nauraa heille, niin sen voimme tehdä. Ei ukko vielä ole elähtynyt, jommoiseksi he häntä tahtovat, hänellä on vielä halu tehdä oman päänsä jälkeen.'

"Minä katsoa tuijottelin häneen, sillä en minä ymmärtänyt sanaakaan.

"Tyttäreni tahtoo sanoa sitä rikokseksi teidän puoleltanne," jatkoi hän, 'hän sanoo, että te sitä kauvan olette tarkoittaneet. Mutta eihän se olisi mikään niin kauhea onnettomuus, jospa se olisikin totta. — No, tahdotteko tulla eukokseni, ja muuttaa kanssani täältä pois?'

"Hän esitti kysymyksen aivan hullunkurisesti ikäänkuin se olisi vaan leikillä tapahtunut. Minä seisoin

liikkumattomana, melkein kivettyneenä, mutta heti sen jälkeen käännyn horjuvaa ukko raiskaa kohden, joka haudan reunalla tahtoi rakentaa itselleen uutta kotia, ja sanoin hänelle ajatukseni.

"Herra Jumala, kuinka hän suuttui! Mies parka moitti minua siitakin, että olin häntä niin huolellisesti hoitanut ja sen kautta antanut hänelle syytä siihen luuloon, että voisin hänestä pitää; nyt ei hän enää koskaan tahtoisi nähdä minua silmänsä edessä, ei koskaan!

"Minä palasin nyt lastenkamariin. Rouva istui ja tuuditti pienoista ja lohdutti sitä, kun se itki.

"Älkää nähkö vaivaa,' sanoi hän niin kylmästi kun taisi, 'minä jään itse tänne sisään.'

"Minä en ymmärrä teitä, rouva. — Teidän täytyy kuulla minua. Kuinka sitä voi lukea minun syykseni, että appenne tahtoo tehdä minut pilkan aineeksi vanhoina päivinä?"

"Hän katsahti ylös, kummastuneen ja kysyväisen näköisenä.

"Rouva ehkä luuli, että minä tahdoin hänet ottaa?"

"Te ette siis tahdo?' Hän syöksi ylös ja syleili minua riemastuneena. 'Jumala teitä siunatkoon, neitsy Brigitta! olenhan minä aina teitä puolustanut ja nauranut koko asialle, mutta nyt tänään, kun appi itse sanoi sen, luulin että kaikki oli sovittu. Kristo, hän ei tahdo, kelpo, vanha Brigitta ei tahdokaan.'

"Kapteeni tuli nyt sisään, pudisti kättäni ja kiitti minua; se oli todellakin hullua kaikki.

"Petrea ei suinkaan vielä ole lähtenyt,' sanoi hän, 'minun täytyy etsiä hänet tänne,' ja sitte hän syöksi ulos.

"Vähää sen jälkeen tuli hän takaisin sisaren kanssa; tämän kasvot oikein loistivat, sen vakuutan. 'Minä olen teille tehnyt vääryyttä,' sanoi hän ja puristi monet kerrat kättäni, 'suuresti vääryyttä.' — Niinpä hän todella olikin, ja minä pysyin vähän jäykkänä, vaikka en vihaa kantanut.

"Oi, kuinka he olivat iloissaan! Se ei olisikaan ollut leikintekoa, jos rikas asiamies olisi mennyt uusiin naimisiin, ja jos hän edes olisi valinnut jonkun hienon naisen! vaan ei tällaista yksinkertaista halpaa ihmistä.

"Mitä nyt aijotte tehdä?' kysyi vieras rouva, 'minä olen teille apuna neuvossa ja työssä.'

"Niin, tänne en voi jäädä, mutta saanhan Jumalan avulla leipäni.'

"Kun tämän sanoin, alkoi oma, hyvä rouvani itkeä.

"Minä tahdon itse passailla appi-ukkoa,' sanoi hän, 'mutta paras ystäväni ei saa minua hyljätä.'

"Sellaiset sanat tuntuvat hyviltä pitkiksi ajoiksi, mutta jäädä en kuitenkaan voinut; asiamies ei sitä myöskään koskaan olisi sallinut.

"Nyt löysin keinon,' huudahti herran sisar samassa, ja sitte hän esitti, että minä muuttaisin tänne kaupunkiin ja hoitaisin taloutta hänen pojilleen, joiden tuli mennä isoon kouluun.

"He ovat silloin hyvissä käsissä, ja me voimme heistä olla huoleti. Voittehan saada Akselinne mukaanne,' lisäsi hän hymyillen.

"Minä pyysin miettimisaikaa, neiti, sillä se oli vakava askel, jota tuli tarkoin tuumailla, kokonainen mullistus kaikissa elämäni suhteissa. Loppu oli kuitenkin se, että suostuin ehdotukseen. Makso oli hyvä; itse taitaisin myös ansaita jotakin sen ohessa; kyllä asia kävisi hyvin.

"Minä olin ollut perheessä niin kauvan ja olin siihen niin kiintynyt, etten oikein voinut ajatella mahdollisuutta alottaa uudestaan outojen ihmisten seassa; mutta sillä lailla olin riippumattomampi ja oli minun parempi, ja luulin kyllä siihen toimeen kykeneväni. Lupa-ajan loputtua alkaisi uusi elämä; olimme Heinäkuun keskipoikoilla, minulla oli siis käytettävänäni viisi viikkoa.

"Nyt voitte vihdoinkin kerran käydä sisartanne tervehtimässä,' sanoi rouvani; 'se on teille minun puolestani suotua.'

"Niin, siihen tahdoin vapaata aikaani käyttää; haluni saada nähdä Marttaa ja hänen kotoansa oli viime vuosina melkoisesti lisääntynyt. Ja kuitenkin oli mieleni niin kummallinen, olin levoton, melkeinpä pelkäsin, se oli niin kauheata, niin synnillistä, jos heidän onnensa tuottaisi minulle kärsimystä. Minä en voinut saada tätä pelkoa mielestäni, vaikka rukoilin Herralta apua.

"Niin sitte jätin hyvästi herrasväelle ja kaikille lapsi kultasille; siellä ei ollut ainoakaan silmä kuivana, kun läksin, sen voin vakuuttaa.

"Minä olin kirjoittanut Martalle tulostani, vaan en ollut määrännyt päivää. Hyyryvaunujen ajaja seisahti tapansa mukaan pienen ravintolan luona, aivan lähellä laivanlaskulaituria. Hänen harmaa tukkansa oli tullut vaaleaksi, muuten oli hän muuttumatta.

"Oli lämmin päivä, mutta kävi tuuli; sinistä taivasta peitti tiheässä valkoiset juovikkaat hattarat. Nyt saatoin jo nähdä kaupungin ynnä myllyn; puut puutarhassa olivat melkoisesti kasvaneet, uusi rakennus näytti niin kauniilta ja komealta!

"Pitääkö tässä seisahtaa, neiti?"

"Niin, kiitoksia, Pekka."

"Kahlekoira alkoi haukkua, ja oveen ilmaantui mies, pitkä, jokseenkin tanakka, myllärin pukuun puettu mies. Hän astui pari askelta vaunua kohden.

"Brigitta, Jumala sinua siunatkoon! Terve tullut!"

"Se oli Niilo. — Alussa olin vähän pettynyt, sillä se oli hän eikä kuitenkaan hän, ei sama kuva, jonka olin kätkenyt; mutta seuraavana hetkenä kiitin Jumalaa koko sielustani, sillä nyt oli kaikki pelko ja suru hävinnyt, ja se, mikä oli minua niin monta vuotta huolestuttanut, oli kerrassaan kuin tuulen viemä. — Te ette minua kaiketi ensinkään ymmärrä, neiti, enkä minäkään silloin oikein itseäni ymmärtänyt, mutta Herra olkoon siitä kiitetty, että saatoin antaa toisen käteni hänelle ja Martalle toisen ja rakastaa heitä kumpaakin yhtä paljo.

"Sisareni oli pieni, lihava, punakka nainen, sievä ja kaunis katsella, vaan ei kuitenkaan niin kaunis kuin se nuori tyttö, jonka olin jättänyt. Poika oli pieni kaunis piltti; hän oli oikein isänsä näköinen entisistä ajoista. Pienin lapsi makasi vielä kehossa. 'Se on tyttö,' sanoi Niilo, 'hän kantaa sinun jälkeesi Brigitta nimeä.'

"Minä asetin nyt matkatamineeni pieneen, somaan vierashuoneeseen, joka oli minua varten järjestykseen pantu. Heidän mielestänsä olin muuttunut edukseni, ja se oli kyllä mahdollista, sillä rokon arvet eivät olleet enään tuntuvia ja tukka oli silitetty taaksepäin myssyn alle; minä käytin jo silloin myssyä.

"Sinua kaunistaa vanhaksi tulo,' sanoi Niilo ja tarkasti minua niin tyytyväisenä, että minun täytyi nauraa; mutta minä muistelin kuitenkin äitin sanoja rumista.

"Te ette voi käsittää neiti, kuinka ihana se aika oli, jota siellä vietin; oli kuin nuoruuteni muisto olisi palannut. Sydän oli niin täynnä riemua, että minun väliin täytyi lähteä huoneesta kiittämään Jumalaa siitä mitä hän minun hyväkseni oli tehnyt sekä sisällisessä että ulkonaisessa suhteessa. Mutta hirveätä puuhaa he minusta pitivätkin, ja kummalliselta tuntui sille, joka aina on tottunut muita passailemaan, itse saamaan passailua muilta. He oikein silmistäni näkivät, mitä minä toivoin.

"Ja me astuimme vanhaa polkua aitauksen toiselle puolelle ja metsikön läpi suuren puun luokse; täti Brigitan puuksi he sitä kutsuivat. Martalla oli kirsi-marjoja mukanaan, ja me istuimme sammalistoos ja katselimme rasvatyyntä, sinertävää veden pintaa ja puhelimme Niilon äiti vainajasta ja menneistä päivistä; mutta minun salaisuuteni tunsu ainoastaan Jumala.

"Oikein virkistyneenä ja virvoitettuna jätin heidät; minusta oli todellakin tullut, niinkuin sanotaan, uusi ihminen. Tulevana vuonna minun piti tulla taas ja sitte viemään mennessäni pikku Heikki mukaani; poikasella oli hyvä käsityskyky ja halu kirjoihin, hänestä piti tulla lukumies.

"Sitte muutin pieneen kartanooni täällä. Kapteenin sisar lähetti minulle monta oivallista huonekalua ja muita hyödyllisiä esineitä; itse ostin mitä puuttui; minulla oli pieni säästövarasto, eikä minun siis tarvinnut sääliä menoja. Jauhoja, ryyniä ja herneitä oli Niilo minulle runsaasti varustanut, ja sisareni pani minut väkisinkin ottamaan häneltä palttinaa ja lakanoita; ne olivat kotitekoista, hyvää ja kestävä kangasta. Rouva, tarkoitan omaa rouvaani, piti huolta siitä, mitä tarvittiin huoneiden kaunistukseen: vaskipiirroksia, pieni öljyväritaulu, pöytävaate ja ikkunaverhoja. Meille tuli oikein kaunista ja siistiä.

"Niin, oli oikein hupaista, sen voin vakuuttaa, varustaa omaa kotia; olin niin iloinen, kun sain itse määrätä, missä kaapin piti seistä, että kyllä huomasin, etten olisi sopinut miehelään menemään. Tuntui niin kummalliselta saada olla itse määrääjänä tarvitsematta kysyä neuvoa keneltäkään muulta kuin omalta järjeltään, mitä tulisi tehdä. Asiamiehen soittokelloa muistelin usein, enkä sitä koskaan mielihyvällä voinut tehdä.

"Poikien kanssa kävivät asiat hyvin; minä olen aina pitänyt lapsista ja senvuoksi hyvin sopinut heidän kanssansa. Mutta Akseli olikin tavaton poika, ja Heikki oli jo tullessaan niinkuin oma poikani. He olivat ahkerat ja hyvät kaikki neljä. Rehtori sanoikin minulle kerran: 'Se on teidän kunnianne, neitsy Brigitta,

sillä ilomielinen ahkeruus on tarttuvaista', mutta se oli noin puoleksi leikkipuhetta tietysti. Väliin sattui kyllä myöskin tulemaan solmuja väliin pikku herrasväen kanssa; mutta minä en koskaan turhan aikaisesti ollut myöntyväinen, ja niin asiat tasaantuivat. Vanhemmat olivat aivan tyytyväiset ravintoon ja kaikkeen. On oikein hyödykästä valmistaa ruokaa pojille, neiti; vanhempi oikein mielihyvällä katselee heidän hyvää, kelpo ruokahaluansa. — Puutarhaa ja kyyhkyisiä hoidimme yhdessä, ja lupa-aika ilahutti meitä kaikkia saman verran. Lyhyemmät lupa-ajat vietin aina Akselin vanhempain luona — asiamies oli nyt kuollut — kesäluvut myllytalossa.

"Tulojani seurasi oikea siunaus; joka vuosi panin pienen summan säästöön ja taisin pian ostaa talon; niin, olihan minulla myös vähän entisistä ajoista; ompeluneulan avulla sain myöskin runsaasti. Olisin kyllä voinut elää vähän mukavammin, mutta miksi sitä tekisin? Kuta ahkerampi olin, sitä nopeammin kului aika toisesta Elokuusta toiseen.

"Akseli pääsi ylioppilaaksi, Heikki ja toiset pääsivät ylioppilaiksi, mutta heillä oli pienempiä veljiä, jotka tulivat heidän sijaansa, ja niin asiat jatkuvat; mutta nyt minulla on myös nuorin sisareni poika, jos neiti on hänet huomannut, jolla on tummat kiharat; niin, hän täyttää, luulen ma, jouluna jo neljätoista vuotta. Heikki on jo pappi ja naimisissa; oikein Jumalan mies hän on. Minun pitää myös hoitaa taloutta hänen pojilleen, sanoo hän, mutta kukapa uskaltaa niin kauvas eteensä ajassa katsoa? Akselini muutti suuntaa ja meni upseeriksi; hän uhraisi henkensä isänmaansa edestä, Jumala siunatkoon hänen muistoansa.

"Tämän kaupungin asukkaat osottivat minulle heti alusta tavatonta ystävyyttä; niin, tahtoivatpa kutsua minua pitoihinsakin, mutta siksi ei minulla ollut tarpeeksi kasvatusta, ja sen sanoin heille suoraan. Tulla kauneisin vaatteisin puettujen ihmisten seuraan ja puhella hienosti heidän kanssaan, sitä en ymmärtänyt; mutta jos he minua jossakin suhteessa tarvitsivat, niin tiesivät missä asuin, ja voivat tulla luokseni tahi lähettää minua etsimään.

"Niin, nyt olen päättänyt, neiti; kun en vaan olisi teitä väsyttänyt? Mutta niin käy, kun vaan irroittaa vanhan puheliaan eukon kielijännettä, niin sitä pulppuaa kuin lähteen silmästä."

"Teidän tulisi kertoa vielä enemmän, neitsy Brigitta, teidän tulisi kertoa, kuinka paljon rakastavasta sydäimestä ja avuliaasta kädestä saattaa riittää, silloinkin kun niillä on vähän hallittavana."

Hän taivutti päänsä alaspäin: "Jumala on ollut minulle hyvä, neiti, minä rakastan lähimmäistäni."

Vanhus kääri nyt sukankutimensa kokoon, taputteli ystävällisesti kättäni ja meni; mutta siitä päivästä alkaen näytti minusta tuo pieni kartano vielä ystävällisemmältä ja hauskemmalta kuin ennen.

MARGRETA.

Provasti ja hänen vaimonsa istuivat pienellä penkillä mäellä tammen alla ja lepäsivät päivän vaivoista; lukuisa lapsiparvi pyöri heidän ympärillään iloisesti leikkien, kiipesipä pieni poika rohkeasti aina suuren tammen huippuun saakka äitinsä kielloista huolimatta.

Oli kaunis kesäilta, hiljainen ja rauhallinen; provasti poltti tupakkaa pitkästä piipusta; hänen kasvoissaan ilmaantui hyvyys, vaikka jotakin kummallista oli hänen katseessaan, joka siirtymättä ja tarkkaavana oli luotuna mäen juuressa olevaan suureen kiveen, ja kuitenkin ei hän sitä huomannut, yhtä vähän kun hän huomasi iloisia peltoja, missä viheriä vilja lainehti, tahi orjantappurapensastoa valkoisine kukkineen, joiden suloinen tuoksu tulvaili hänen luokseen, tahi oivallisia lemmiä, hänen omaa karjaansa, jotka olivat niityllä laitumella, taikka tuota pientä juutilaista kylää, joka — vaikei se läheltä nähden ollut juuri kaunis — näytti niin viehättävältä ruohoisen mäen juurella. Hän ei kaikesta tästä mitään huomannut; hänen ajatuksensa olivat kokonaan sisällisiä, ja, vaikka olikin näkevä, koski ulkomaailma häneen yhtä vähän kuin sokeaan.

Vaan mitä hän ajattelikaan? Siihen on helppo vastata; hän ajatteli sitä, mitä hän aina ajatteli: eri kielien yhtäläisyyksiä ja erilaisuuksia, sanojen yhteyttä ja alkujuurta.

Hänen ei olisi pitänyt ruveta papiksi, vaan tiedemieheksi, kieltentutkijaksi; ja kuitenkin hän oli innokas pappi, vaan se hän oli pakosta; hänen halunsa oli vaan opintoihin, ja hänen tuli suuresti ponnistella voimiaan kohotukseen kuopasta, johon hän hengellisesti oli vajonnut. Hän oli muuten niin hyvä, hänen sydämensä niin rakkautta täynnä, hänen uskonsa niin luja, ja kun hän väliin pani tieteelliset tutkimuksensa syrjään, oli hän hyvin viehättävä, iloinen, vieläpä lapsellinen, hän katseli silloin mielihyvällä ja ihmetellen tavallisimpiakin esineitä, ikäänkuin ne olisivat olleet aivan uusia, hämmästyttäviä ilmiöitä.

Mutta jos tuo kelpo pappi ei silmiään käyttänyt, niin käytti hänen vaimonsa omiaan sitä paremmin. Siinä hän istui niin levollisena silmälasit ohuella nenällä ja kutoi sukkaa, vaan ajatukset eivät olleet yhtä levolliset, ja silmät vilkkuivat kaikkiin suuntiin; ei mikään voinut jäädä niiltä huomaamatta, ei sekään, että tarhapiika seisautui pähkinäpensasten alle ja puhui pari sanaa — ne olivatkin tietysti pari pitkää sanaa — armaansa, myllärin rengin kanssa.

"Kyllä hän on saava kuumaa," ajatteli provastin rouva, "niin, Herra tiesi, miten kävisi, ellen minä kaikkea valvoisi," ja samassa hän loi mieheensä vähän ylvästelevän katseen; hän ei miestänsä käsittänyt, ei ollut häntä koskaan käsittänyt. Olihan kieli sellaista kuin se oli; sillä voi lausua ajatuksensa kirjallisesti ja suullisesti, tehdä itsensä muilta ymmärretyksi, ja sehän lie pääasia; minkälaista se muinoisina aikoina oli ollut, kuinka se oli syntynyt, sehän oli vallan yhden tekevää, ja hän piti provastia ihmisenä, jonka ajukammio ei ollut aivan järjestyksessä. Kuitenkin hän häntä rakasti; provasti oli hyvä mies, mutta ei ensinkään käytännöllinen; niinkuin lapsi, kun hänen tuli jotakin toimittaa; rouva taas oli käytännöllinen, ja se oli suuri siunaus provastille, että oli saanut hänet, arveli hän.

"Mutta missä Margreta viipty?" kysyi rouva katsellen ympärilleen.

"Hän tulee heti," huusi pikku Paavo, jolla oli mitä avarin näköala ylhäällä puun latvassa; "minä näen hänet puutarhassa; nyt hän avaa puutarhan veräjän."

Äiti suuntasi terävän katseensa puutarhaan päin, josta kahdeksantoista vuotias Margreta lähenei. Hän oli korkeakasvuinen, solakka tyttö, silmänsä olivat kauniit, siniset, posket rusottivat terveydestä, hymynsä oli herttaisinta, äänensä ja naurunsa sointuvinta. Hän kiirehti kepein askelin polkua myöten ja heilutti kirjettä kädessään.

"Aatteles, äiti," huusi hän, "minä olen saanut kirjeen Emililtä, ja hän tulee pian."

"Pian?"

"Niin, odotapas niin saat kuulla: hänen ystävänsä Villiam Höeg — muistathan hänen usein puhuneen hänestä, se nuori mies, joka peri niin äärettömän paljon rahaa englantilaiselta äitiltänsä — on tarjonnut hänelle vapaan matkan ulkomaille. Eikö se ole hauskaa? Armas Emil, kuinka se minua ilahuttaa! Jumalan kiitos, että hän jo on suorittanut tutkintonsa. — Nyt, äiti, aikoo hän tehdä pienen poikkeuksen tänne, ja yhtyy ystävänsä kanssa Hamburgissa. Hän tulee jo huomenna!"

Nuori tyttö teki pienen hyppäyksen ja ojensi kauniita pyöreitä käsivarsiaan, ikäänkuin olisi tahtonut syleillä koko maailmaa.

Äiti näytti tyytyväiseltä, vaan kuitenkin mieltivältä, sukankudin oli vaipunut alas hänen polvelleen.

"No niin," sanoi hän verkalleen, "minusta se on myöskin onnellinen tapaus; nuorilla on hyötyä siitä, että saavat nähdä maailmaa; sitäpaitsi hän ehkä voi tehdä edullisia tuttavuuksia; kaikissa tapauksissa hän saa harjoitella kielten puhumista. Vaan mitä nyt! Minne Margreta joutui?"

"Hän juoksi takaisin puutarhaan," kuului tammen latvasta, "hän poimii kukkia ja sitoo kiehkuroita; tai tuossa hän tulee vesikannu ja pieni harava kädessä; kyllä tiedän minne Greeta aikoo mennä, äiti, varmaankin Ludvigin ja herra Jensenin haudoille." Rouva pudisteli päätään, ikäänkuin olisi arvellut tyttären tehneen hyvin tarpeettoman matkan; sitte kääntyi hän miehensä puoleen ja sanoi hänen käteensä tarttuen:

"Koll kultaseni, tahdotko ottaa huomataksesi minun puhettani?"

Tämä käänsi katseensa pois kivistä ja silmäili vaimoansa voimatta tehdä eroitusta näiden molempien esineiden välillä.

"Emil tulee kotiin huomenna."

"Emil tulee kotiin huomenna," matki hän mitä soinnuttomimmalla äänellä; sitte hän äkkiä voimakkaalla ponnistuksella kokosi ajatuksensa; katseensa sai eloa, ja iloisella isällisellä tunteella kysyi hän:

"Tuleeko Emil huomenna kotiin?"

Kun rouva Koll tämän myönsi, katsoi hän erittäin tyytyväisenä ympärilleen, poimi jalkojensa juurella olevan pienen kukkasen, joka juuri oli yöksi sulkenut teränsä, ja selitti että se oli mitä kaunein kukka, jota voi nähdä.

"On ihana ilta, ystäväni, tavaton ilta, ja poikani tulee; no, se täytyy myöntää, ne ovat iloisia uutisia. Kaikki on niin kaunista ja verevää! Vilja on niin korkeata, oikein ihmeellistä. Vaan kas, tässä kasvaa 'miekkoja'; ottakaamme niistä joitakuita mukaamme antaaksemme linnulle, toisten kanssa voimme tapella; tulkaa tänne Paavo, Risto, Antti! Vai niin, pikku Miinakin tahtoo päästä mukaan, niin, hän saa istua isän käsivarrella."

"Nyt minä menen," sanoi rouva kohauttaen olkapäitään; "sinä tulet mukaan. Sohvi, ja luet minulle sanomalehtiä."

Vaan Margreta astui reippaasti polkua myöten, joka vei ruispellon läpi kirkkomaahan; sieltä täältä poimi hän kukan ja liitti sen kukkavihkoon.

Kirkkomaa oli mitätön, huonosti hoidettu ja rikkaruohojen peittämä; ainoastaan siellä täällä näkyi jälkiä rakkaasta ja huolellisesta hoidosta. Margreta asetti kukkavihkon pienelle lapsen haudalle, haudalle veljen, jota hän tuskin muisti; kiehkuran hän ripusti yksinkertaiselle, valkeaksi maalatulle puuristille, jossa oli luettavana nimi Henrik Jensen.

Hän oli ollut pitäjän koulumestari, sukulaisitta, ystävittä; nyt eli tuon vanhan nuoren pojan muisto ainoastaan nuoren, uskollisen tytön sydämessä, joka seisoi kumartuneena haudan ylitse, kasteli kukkia, haravoi ja puhdisteli, joten pieni hauta tuli somaksi ja sieväksi.

Hän oli hänestä pitänyt aina siitä saakka kun hän viisivuotisenä tyttöriepuna oli istunut hänen polvellaan ja kuunnellut hänen satujaan; hän oli hänet opettanut soittamaan kirkon pieniä urkuja ja veisaamaan kauniita virsiä; niitä oli hän veisannut vanhukselle, kun hän oli kuolemaisillaan, ja niin kalpeana makasi vuoteellaan, ja hänen silmänsä samassa siunaavina olivat kiintyneet tyttöön — sitä hän ei koskaan unohtanut.

Alkoi jo tulia pimeä, kun hän päätti työnsä; hänen tuli rientää kotiin, jossa hänellä oli paljo toimittamista, sillä Margreta oli reipas tyttö, oikein reipas tyttö.

Ennen täysikasvuiseksi tuloansa ja sisartensa kanssa käydessään Bokedalissa, paronin perheen luona, jonka kotiopettajatar heitä yhdessä paronin omien lasten kanssa opetti, oli pappilassa taloudenhoitajatar, vaan vaikka tässä toimesta oli useita ja hyvin erinkaltaisia naisia, olivat he kuitenkin kaikki toistensa kaltaisia siinä suhteessa, etteivät voineet toimittaa askareitaan rouva Kollin mieliksi. "Pikku Greeta, joka etupäässä rakasti rauhaa ja jolla oli hyvä sydän ja erittäin ahkerat kädet, auttoi parhaan taitonsa mukaan ja tuli pian huomaamaan, ettei kuitenkaan ollut aivan mahdotonta tehdä äitin mieliksi.

"Luulen kyllä voivani ne toimet suorittaa," ajatteli hän itsekseen 16 vuotta täyttäessään, "ja sitten syntyisi meille lepo ja rauha: ne rahat jäisivät sitte säästöön, ja nyt, kun Emilin opinto maksaa niin paljo, olisi se kyllä tarpeen; sopiihan kuitenkin koettaa."

Ja koetus onnistui; tuo nuori tyttö nousi ylös leivosenkin noustessa, ja kaikki sujui häneltä niin hyvin ja helposti. Ne olivat tosin epärunollisia asioita nuo toimet, maidon kuoriminen, voin kirnuminen, juuston valmistaminen ja voileipien tekeminen, mutta uskollinen, rakkautta uhkuva mieliala, jolla hän tämän teki, jalostutti askareet. Joka päivä jälkeen puolisen pelasi hän isänsä kanssa sakkia, ja kahvin juotua teki hän hänen kanssaan pienen kävelyretken, hiljaa ja levollisena, kun isä oli ajatuksiinsa vajonnut, ja viserrellen kuin pieni iloinen lintu, kun isä oli halukas häntä kuulemaan. Iltapäivällä hän hoiti puutarhaa vanhan Loonan avulla; se oli hänelle virvoitukseksi, ja jos hänelle jäi joku lyhyt joutoaika, hiipi hän tiheään niinipuumajaan lukemaan jotakin hyvää kirjaa; harvoin kuitenkin tapahtui, että hän siellä sai rauhassa istua. Kristo ei saanut selkoa läksyistään, hänen täytyi häntä auttaa; pikku Miina oli repinyt suuren reijän hameesensa, se oli Greetan korjattava, ennenkuin äiti sai sen nähdä; Paavo ja Antti olivat riitautuneet ja olivat tukkanuottasilla, ja hänen täytyi käyttää kaikkea hellää, vaan vakavaa sisarellista valtaansa heitä sovittakseen; ja näiden huolien ja puuhien jälkeen tuli neljätöistä vuotias Sohvi ja pyysi niin sydämestään häntä, seuraamaan itseään vähän metsään, jota pyyntöä ei voinut kieltää.

Kun Margreta joskus kävi tervehtämässä nuoria neitoja, ikäkumppaniansa ja uskottuja ystäviänsä, ja näki heidän neulovan mitä kauniimpia pääanalusia ja jalkatuoleja, joihin syntyi kukkasia heidän kättensä työstä, ja kun hän ajatteli, että päivä oli kokonaan heidän omansa, että he saattoivat lukea, soitella ja kävellä aivan oman mielensä mukaan, niin tunsu hän kyllä itsensä sidotuksi ja arveli, että he olivat häntä paljoa onnellisemmat; mutta eikö hän taas ollut paljoa hyödyttävämpi? hän luuli melkein myös olevansa

enemmän rakastettu ja tarpeellinen. Monet äänet huusivat lukemattomia kertoja päivässä: Margreta, Margreta, missä on Greeta? Hänkin oli onnellinen, niin, hän ei tahtonut elämäänsä heidän kanssaan vaihtaa.

Rouva Koll oli merkillinen nainen; hän tiesi kuinka kukin asia oli tehtävä ja taisi oivallisesti saada eloa ihmisiin, mutta itse hän ei kyennyt toimeen, tahi ehkä oikeammin ei tahtonut. Sukkia hän kuitenkin kutoi sekä suurille että pienille; sitä taas ei Margreta olisi voinut tehdä. Useat kerrat päivässä kävi tuo sievä, siisti pikku rouva ympäri talossaan ja tarkasti, josko kaikki kävi niinkuin piti, ja onneton silloin se, joka oli ollut huolimaton!

Vihdoinkin oli Emilin kamari kunnossa. Peilipöydällä oli lasissa kauniita niittykukkia ja lehtiä, kaikki hajutonta, jottei hänen unensa tulisi häirityksi. Kulmassa riippui suuri tupakkipiippu ja kukkaro, jonka Margreta itse oli kutonut ja joka oli täynnä tupakkaa, sillä Emil tuli isäänsä ja oli vasta silloin oikein hyvällä tuulella, kun hänellä oli piippu suussa. Mielikirjat eivät myöskään olleet unohduksissa; vanha viulu, jota hän poikana oli vinguttanut, riippui seinällä, onkivapa seisoj nurkassa, valkoiset ikkunaverhot, äsken ylösripustetut, häälyivät edes takaisin avonaisessa ikkunassa; kaikki näytti niin ystävälliseltä, raittiilta ja siistiltä, nuori tyttö katseli tätä tyytyväisenä ja riensi sitte omaan pieneen kamariinsa. Kello oli jo paljo, Emil saattoi kohta tulla, ja hän tahtoi ensin vähän pukeutua.

Margreta ei ollut turhamielinen; hän ajatteli kuitenkin seistessään peilin edessä palmikoiden paksua, kiiltävää, vaaleanruskeata tukkaansa, että olisi hauskaa, jos hän Emilin mielestä oli kasvanut edukseen. Vaalean sininen puku pantiin ylle ja sen päälle yksinkertainen musta esiliina, ja nyt hän oli valmis ja hiipi hiljaa ulos huoneesta puutarhaan; Emil antoi tavallisesti vaunujen seisahda ja astui itse edellä saapuakseen odottamatta; nyt tahtoi Margreta mennä häntä vastaan.

Hän oli niin iloinen; hän katseli pieniä lintuja, jotka nousivat niin korkealle ilmaan — oi, suloista oli matkustaa; se kun saisi olla mukana; mutta seuraanhan minä tavallaan mukana, ajatteli hän; saanhan nähdä kaikki, jospa vaan toista kättä hänen kirjeittensä kautta.

Kun Margreta oli astunut melkoisen matkan, kuului äkkiä Emilin rakas, hyvin tuttu ääni; samassa seisoikin hän hänen edessään.

"Sinä arvasit, että minun piti tulla tätä tietä, armas Greetaseni; oi, annappas kun oikein katselen sinua, kuinka näytät kauniilta ja olet tullut suureksi! Mutta, olinhan unohtaa, minulla on mukanani rakas vieras; niin, voit tuskin häntä nähdäkään, polku on niin kapea, että hän on aivan piilossa takanani. Se on Villiam Höeg; hänelle tuli äkkiä halu seurata minua tänne; nyt jäämme tänne kolmeksi viikoksi."

Margreta hämmästyi vähän, kun hän näki tuon hienon, nuoren herran, joka seisoj hattu kädessä ja katseli häntä veljen olkapään yli; hän rohkaisi kuitenkin pian mielensä, sillä hän oli liian suora ja luonnollinen ollakseen hämillään; sitä paitsi näytti vieras niin hyvältä ja ystävälliseltä, ja vierasvaraisuus oli hänen mielestään pyhä velvollisuus.

Vapaalla, vaan kuitenkin naisellisella tavallaan ojensi hän hänelle kätensä ja kiitti hänen Emilille osottamastaan ystävyydestä ja siitä, että nyt oli tullut heitä tervehtimään.

Oli kun jo olisivat kauvan olleet tuttavina, ja niinhän he olivatkin veljen kautta. Margreta ei koskaan ollut nähnyt niin iloisia ja onnellisia kasvoja; oli mahdotonta uskoa, että murhe tahi edes vakavat ajatukset koskaan olisivat nostattaneet pilveä hänen avonaiselle, kirkaalle otsalleen.

He saattoivat käydä vaan perättäin; Margreta kävi edellä, sitte tuli Villiam Höeg ja Emil viimeisenä.

"Me puhelimme juuri teistä ja teidän perheestänne, kun te tulitte," sanoi nuori mies, samassa kiinnittäen kourallisen ruiskukkia olkihattuunsa, jonka hän sitte asetti reippaasti kallelleen kiharaiseen päähänsä; "Emil on minulle esittänyt kaikki olonne, nyt luulen todellakin tuntevani teidät kaikki sekä sisällisesti että ulkonaisesti."

Provastin rouva hämmästyi kyllä, mutta oli myös hyvin tyytyväinen tuon rikkaan nuoren miehen sinne tuloon; tuhansia iloisia tulevaisuuden toiveita kuvastui heti hänen ajatuksiinsa; vaan hän oli, niinkuin tiedämme, hyvin ymmärtäväinen nainen ja salasi sen vuoksi täydellisesti ilonsa niin suuren kylmyyden varjoon, kuin kohteliaisuus salli.

"On vähän ajattelemattomasti, rakas Emilini, että olet kutsunut herra Höeg'in tänne; mitähän houkutusta voisikaan yksinkertainen pappila tarjota ylellisyydestä pilaantuneelle nuorelle herralle?"

"Sinä et häntä tunne, äiti kulta; hän ei ole vähääkään vaatelias, mutta jos aijot kursailla häntä ja olla häntä kohtaan kylmä ja vieras, niin on hänen olonsa täällä ulkona tuntuva erittäin ikävältä."

Mutta pastori Koll pudisti lämpimästi vieraan kättä ja pyysi hänen olemaan pappilassa niinkuin kotonaan — kehoitus, jota Villiam heti noudatti.

Kun Margreta vähää senjälkeen tuli kutsumaan seuraa illalliselle huvimajaan, näki hän ihmeekseen Antin istuvan vieraan polvella, ja pikku Miina taas, joka muuten oli niin ujo, istui rohkeasti hänen käsivarrellaan ja mellasti hyvin tuttavasti pienillä, palleroisilla käsillään hänen kiharoissaan.

"He ovat oivallisia, vilkkaita lapsia; tuo pieni tyttö on teidän näköisenne; me olemme jo hyvät ystävät," ja hän heilutti lasta ilmassa.

Aurinko oli tuskin noussut seuraavana päivänä, kun Margreta hiljaa hiipi puutarhaan koppa käsivarrella ja veitsi kädessä; hän tahtoi hyvään aikaan ottaa kasviksia ja valmistaa Emilin tietämättä hänen mieliruokaansa aamiaiseksi. Ei kulunut paljon aikaa, kun hän kuuli askeleita, ja kun hän äkkiä katsoi taakseen, seisoi veikko herra käärittynä yönuttuunsa ja piippu hampaissa aivan hänen vieressään, iloisen ja miettivän mielenrauhan kuvana; hänen ystävänsä, vaaleissa kesävaatteissa, olkihattu päässä ja sikari suussa seisoi taampana ja näytti vähemmän miettivältä, vaan enemmän huolettomalta ja onnelliselta.

Margreta oli tottunut siihen, että Emil joutoaikoina seurasi häntä kaikkialle; hän ei siis ensinkään ihmetellyt, että he seurasivat häntä maitokamariin, missä he huvittelivat itseään syömällä kerman viilipytystä. Puhe sujui niin sukkelasti. Margretalla oli niin paljon kyseltävää, heillä niin paljon kerrottavaa, Emil kertoi levollisella tavallaan. Villiam elävästi ja vilkkaasti. Teatteri, kirjallisuus, seuraelämä — kaikki otettiin puheeksi ja käytettiin keskusteluaineeksi; vähän pintapuolista ehkä hänen arvostelunsa oli, mutta nuoren tytön mielestä se oli niin hupaista, ja parasta kaikista oli, että hänen hyvä sydämensä ilmaantui kaikessa.

Pappilassa syntyi elämää ja liikettä; vanha kuski ja verrattain yhtä vanhat ruunat saivat olla ahkerassa työssä; sitäpaitsi teki nuoriso pitkiä kävelymatkoja; Emil oli suuri kävelemisen ystävä ja tahtoi aina astua yhä kauemmas.

"Mutta jaksaaako sisaresi?" kysyi Villiam ja katsoi tyttöön.

"Jaksaa kyllä! Greeta on reipas tyttö." Ja niin astuttiin eteenpäin.

Nuori vieras oli hänelle hyvin kohtelias; milloin hänen tuli levätä, milloin toi hän hänelle lasin maitoa ja Margretan tuli aina määrätä kävelysuunnan. Hänestä tuntui niin uudelta ja oudolta siten olla päähenkilönä.

Aika kului liian nopeasti, niin arveli jokainen, mutta ei se kenenkään mielestä nopeammin kulunut, kuin Villiamin ja Margretan.

Eräänä sunnuntai-iltapuolena — nuoret vieraat olivat silloin jo kolmatta viikkoa pappilassa — tuli Margreta kylän toisella puolella olevasta mökistä kantaen pientä tyhjää koria; hän oli vienyt vähän ruokaa eräälle sairaalle torpparille ja tuli nyt sieltä itkien — voi, hän oli nähnyt paljon kurjuutta ja surkeutta. Perheenisä makasi kovassa kuumeessa; ne kädet, joiden tuli elättää vaimon ja pienoiset, lepäsivät nyt voimattomina vuoteella. Hän ei voinut heitä auttaa, se tuntui niin raskaalta; hän oli mielestänsä liian onnellinen; oliko hänellä oikeutta olla niin onnellinen, saattoiko hän olla niin onnellinen maailmassa, jossa vallitsi niin paljon surua ja puutetta? Oi, jos Herra lähettäisi heille apua!

"Missä olette viipynyt niin kauvan, neiti Margreta?" kuului äkkiä Villiamin ääni; hän istui erään surkastuneen leppäpensaan alla ja piteli valkoista kukkaa.

Nuori tyttö astui hänen luokseen ja hiljaisella äänellä ja kyyneleet silmissä kuvaili hän sitä surkeutta, joka niin oli koskenut hänen sydämeensä.

"Te ette saa itkeä," sanoi hän; "voinhan minäkin vähän, Jumalan kiitos, auttaa; Hamburgissa nostan rahani, nyt katson, kuinka paljon minulla on täällä."

Hän otti esille rahakukkaronsa, laski matkarahat, juomarahat y.m. ja ojensi Margretalle lopun, sanoen:

"Kolmekymmentä kahdeksan taaleria; toivoisin rahaa olleen enemmän."

Tytön silmät loistivat ilosta ja kiitollisuudesta! Hän tahtoi heti kääntyä takaisin, hyvä sanoma ei saattaisi tulla liian aikaiseen; Villiam nousi ja seurasi häntä.

"Jumala kuuli rukoukseni," ajatteli Margreta; "mutta eikö ole kummallista? Ilo siitä, että voin tuoda apua, on kyllä suuri, vaan ei kuitenkaan niin suuri kuin ilo, jonka tunnen, kun ajattelen, että Emilin ystävä on niin hellätuntoinen, niin hyvä ja jalo."

Paluumatkalla pyysi Villiam häntä soittamaan urkuja, ja he menivät kirkkoon ja veisasivat yhdessä virren; oli niin kummallista, tyttö riensi ulos jälleen; sitte puhui hän hänelle herra Jensenistä heidän kulkiessaan kotiin päin polkua ruispeltojen läpi. Villiam poimi terälehtiä useista valkeista kukista ja Margreta, joka kävi edellä, kuuli hänen mutisevan hampaiden välissä: "tapahtuu, ei, tapahtuu, ei."

Rouva Koll seiso i avonaisessa puutarhan portissa heitä vastassa.

"Tule kanssani sisään, tyttöseni," sanoi hän; "minulla on sinulle sana sanottava."

Greeta seurasi häntä kovin rohkeasti ja hämmästy i suuresti, kun äiti otti silmälasit nenältään — tämä tapahtui ainoastaan juhlatiloissa, muuten ne olivat ikäänkuin kiinnikasvaneet nenään — ja pukeutui ankaraan muotoon.

"Minua pahoittaa, että olen pakoitettu puhumaan vakavasti kanssasi, tyttäreni, mutta sinä olet täysikasvuinen, Margreta, minkä seikan melkein voisi luulla sinun unohtaneesi, eikä ole soveliasta että sinä yksin käyskentelet nuoren herran kanssa; sinun tulee näyttäytyä omissa oloissasi olevaksi; anna Emilin ja hänen mennä ja jää sinä kotiin. Ei kukaan sinua niin rakasta kuin äitisi, tyttöni; minun olisi pitänyt sinua ennen varoittaa; sydämen rauha on kallis asia, jota ei voi tarpeeksi huolellisesti suojella. Nyt matkustaa herra Höeg pois eikä luultavasti koskaan enään palaja tänne. Olo täällä on ollut pieni vaihtelevaisuus tuolle keikarimaiselle, nuorelle herralle, pieni idyllimäinen välikohtaus, joka hyvin lyhyessä ajassa on häviävä hänen muistostaan; kas, se asia meillä tulee olla selvänä. Hän ei saa viedä mukanaan kenenkään mielen rauhaa lähtiessään, ja jos kohta me emme häntä voi unohtaa, tahdomme häntä kuitenkin muistella vaan miellyttävänä seuraimisena."

Margreta ei sanaakaan vastannut tähän pitkään puheeseen; hän oli ehkä vähän kalpea, vaan seiso i aivan levollisena siksi kun äiti ensin suudeltuaan hänen otsaansa ja sanottuaan häntä järkeväksi Greetakseen oli mennyt matkaansa, mutta sitte puhkesi hän kyyneliin; kaikki hänen sydämensä jänteet värisivät; tyly käsi oli paljastanut hänen pyhimmät tunteensa, joiden olemassa oloa hän ei itsekään ollut tietänyt.

Hän ei koskaan enään tule tänne! Oliko se mahdollista? Niin, kenties hän ei koskaan enään saisi häntä nähdä; se oli mahdollista, mutta se ei ollut mahdollista, että hän kokonaan voisi heitä unohtaa; äiti ei häntä tuntenut; hän ei ollut häntä tänään nähnyt, kun hän istui leppäpensaalla alla ja luki rahansa hatussaan auringon paistaessa suoraan hänen sääliväisyydestä ja hyvydestä loistaviin kasvoihinsa. Oli miten oli sydämen rauhan kanssa; hän tahtoi kernaammin menettää sen kuin ettei koskaan olisi häntä nähnyt. Oi, hän ei tahtonut häntä muistella ainoastaan satunnaisena tuttavana, hän tahtoi häntä muistella jalona ystävänä, veljenä; mutta kun hän näin ajatteli, oli kun Emil olisi joutunut varjoon, ja hän hämmästy i, pani kätensä ristiin ja rukoili Jumalaa, että hän säilyttäisi häntä hyvänä, hurskaana ja hänen tahtonsa mukaantuvana.

Sitte hän valeli silmiään kuumalla vedellä; hyvin murhellinen hän kyllä vielä oli, vaan kuitenkin maltillisempi ja levollisempi; hän aukaisi ikkunan antaakseen tuulen virvoittaa hänen hehkuvia poskiaa, ja katso! aivan seinustalla kasvoi pieni valkoinen kukka; se hymyili niin veitikkamaisesti hänelle, ikäänkuin olisi se tahtonut sanoa: "tapahtuu, ei, tapahtuu, ei."

Siitä päivästä alkaen oli Margretalla aina niin kiire, kun piti mentämän kävelylle, ja kun he tahtoivat puhella hänen kanssaan kyökissä, oli hän puutarhassa, ja kun he tulivat sinne, seiso i hän makuukamarissa ja toimitti silitystyötä. Emil oli aivan suutuksissaan; "näin hullusti ei koskaan ennen ole ollut: luulenpa tosiaankin että Greeta on koko talossa ainoa, joka kykenee jotakin tekemään."

Villiam Höeg ei sanonut mitään, vaan näytti alakuloiselta ja onnettomalta; sitä ei Margreta huomannut, sillä hän ei uskaltanut katsoa häneen, mutta rouva Koll huomasi sen kyllä, ja hän hymyili niin veitikkamaisesti, ikäänkuin olisi tahtonut sanoa: "hyvin käy."

Ne olivat ikäviä päiviä; pikku Greeta, joka ei kuitenkaan aina voinut olla toimissa ja jonka mieli oli niin alakuloinen ja kummallinen Villiamin seurassa, ikävöi vaan heidän poislähtöänsä; teeskenteleminen oli hänen luonnolliselle ja suoralle mielialalleen vaivaksi. Miksi ei hän ollut niinkuin ennen? Hän oli oikein suuttunut itseensä; hän arveli itsekseen olevansa tuhma ja kummallinen, mutta asia ei siitä parantunut.

Päivää ennen heidän lähtöänsä, istui koko perhe katetun suklaatipöydän ääressä; kaikki olivat hyvällä tuulella ja iloisia paitsi vieras ja Margreta, mutta sitä ei kukaan huomannut.

"Nyt on herra Höeg nähnyt kaikki kauniit kohdat ympäristöllä," sanoi rouva Koll; "vaikka, totta tosiaankin, metsävuorella, jossa on lähde ja niin kaunis näköala, ette ole ollut; sepä ikävää."

Se oli kipene viskattuna ruutitynnyriin; provastin rouva tiesi kyllä, mitä sanoi.

"Voihan sitä auttaa," sanoi Sohvi vilkkaasti; "voimmehan mennä sinne tänään."

"Niin, niin, äiti, saammeko, äiti, niin olet niin hyvä?" huusivat lapset yhtä suuta.

Äiti suostui vihdoinkin asiaan; Greetan tuli laittaa retkitarpeet kokoon ja asettaa kaikki järjestykseen, ja päivällisen syötyä ajoi kahdet vaunut pihalle, vanhat ja uudet, joiksi ne kutsuttiin.

Vaikka Villiam tuhat kertaa kernaammin olisi tahtonut istua vanhoissa vaunuissa, pakoitettiin hän kuitenkin suurimmalla kohteliaisuudella istumaan provastin ja hänen rouvansa kera.

"Minä en voi mitenkään sallia, että te ajatte tuossa vanhassa romussa, lapsille se on hyvä kyllä, ja Margretan täytyy myös olla siellä heitä hoitamassa; ne ovat niin vallattomia, tuollaiset pienet."

Itse asiassa oli tämä matka rouva Koll'ille hyvin ikävä; Villiam oli huonolla tuulella eikä puhunut sanaakaan hänen kanssansa; provasti ja hänen poikansa istuivat takaistuimella ja keskustelivat tieteellisistä aineista sanomattomaksi riemuksi toisilleen.

Metsämäki oli kaunis paikka, ja jos matka sinne ylös olikin vähän vaivaloinen, niin kannatti se vaivan, kun seiso huipulla ja katseli seutua aina rantaan saakka, joka näkyi etäällä välkkyvänä tumman sinisenä juovana; kaksitoista kirkkoa saattoi nähdä, useita metsiä ja monta viehättävää, viheriöivää kenttää.

Jeppe ammensi padan vettä täyteen lähteestä ja valmisti, miten taisi, kivistä tulisijan. Nuoriso kokosi kuivia oksia ja tanssi tulen ympärillä, kun se oikein leimusi liekkiin; sitte tuotiin renkaat; viheriällä, tasaisella paikalla huipulla sopi oivallisesti viskellä renkaita.

Margreta hiipi hiljaa pois ja istuutui sammaluston luonnollisen maavallin taakse vähän matkan päähän muista, ja hän kuuli heidän riemuitsevan ja nauravan; niin hänkin oli ennen tehnyt. — Voisiko hän sitä milloinkaan enään tehdä? Sitä hän ei luullut, ja niin hän puhkesi itkuun.

"Onhan kaikki niinkuin ennenkin," ajatteli hän; "minulla on rakas isäni, kelpo, järkevä äitini, siunattuja pikku siskoja, onnellinen koti — synnillistä on olla tyytymätön!" ja niin hän itki vielä rajummin.

Mutta kuka tuolta tuli? Se oli hän. Hän tuskin ennätti pyyhkiä pois kyyneleet, ennen kuin hän seiso hänen vieressään; kuitenkin oli Villiam niin liikituksen vallassa, ettei hän huomannut hänen itkeneen.

"Minun täytyy puhua kanssanne, neiti Koll, en voi tätä kauvemmin kestää. Nyt matkustan huomenna, Margreta, ja teillä ei ole ollut lohduttavaa sanaa minulle lausuttavana, vaikka minä olen kärsinyt niin paljon ja te muuten olette niin hyvä. Ei ole kauniisti teiltä tehty niin äkkiä vetäytyä pois, niin täydellisesti hyljätä minut sanaakaan sanomatta. Ymmärtäkää minua oikein, minä en ole siksi itserakas, että mitenkään panisin pahakseni, ett'ette minusta huoli — päinvastoin, kuinka raskaalta se tuntuikin, voin sen hyvin käsittää, mutta en voi ymmärtää, että teillä, joka olette niin ystävällinen kaikkia muita kohtaan, yksin järjettömiä luontokappaleitakin, ei ole ollut ainoatakaan lohduttavaista, ystävällistä katsetta minulle. Oi, te olette ollut hyvin kylmä: teidän olisi tullut minua lohduttaa, kuin hyvä sisar, teidän olisi sääliväisellä ja lempeällä tavalla pitänyt huomauttaa minulle, ett'ette tahdo tulla vaimokseni — eikö niin?"

Margreta itki uudelleen ja oli kuitenkin halukas hymyilemään, niin häiriintynyt, niin sanomattoman onnellinen hän oli.

"Eikö niin, Margreta?"

"Ettehän ole milloinkaan sitä minulta kysynyt," kuiskasi hän aivan hiljaa, mutta nuorukainen kuuli sen kuitenkin; hän katsoi vakavasti häneen, ja toivo välkkyi hänen katseessaan.

"Jumalani, olisinko erehtynyt? Margreta, nyt kysyn sitä teiltä."

Ilman epäilystä ojensi neito hänelle kätensä; Villiam seiso kuin muuttuneena hänen edessään, loistaen onnesta.

"Jumala sinua siunatkoon, rakas tyttö!" sanoi hän; "nojaa käsivarteeni — tämä kätönen on siis minun, sinä et sitä tempaa pois; oi, minä olen melkein liian onnellinen!"

Rouva Koll istui sill'aikaa eräällä puun kannolla ja kutoi sukkaa ja katsoi milloin valkeaan, joka loi punaista valoa ruskeihin puiden runkoihin ja Jeppe kuskin leveään, yksinkertaiseen naamaan, milloin iloisiin lapsiin, jotka viskelivät rengasta; isä otti osaa leikkiin, mutta hän ei ollut oikein kätevä; sitä paitsi hän vaipui ajatuksiin juuri kun tuli rengasta vastaan ottaa. Vähän väliä väänsi äiti päätään vähän syrjään nähdäkseen, eivätkö molemmat nuoret — hän oli huomannut heidän pois-menonsa — pian

näyttäytyisi. Kun he vihdoinkin käsityksin tulivat, ei hän ensinkään hämmästynyt, vaan jatkoi sukan kutomistaan mitä levollisimmalla tavalla.

Villiam meni suoraan provastin luokse.

"Herra provasti, minulla on teille pyyntö."

"On minulle erittäin mieleen, jos voin olla teille avuksi, nuori ystäväni."

"Paraimman omaisuutenne tahdon teiltä ottaa; uskallatteko uskoa minulle tyttärenne?"

"Tyttäreni! Margretan! Nyt jo!"

Isä loi katseen tyttärensä ja ensimmäistä kertaa oivalsi hän, että hän oli viehättävän kaunis, kun hän siinä seiso i punastuen ja kyynelissä hymyillen, ja tämä liikutti häntä niin kovasti, että hän ehdottomasti huudahti:

"Häntä itseäänkö rakastatte? Ettekö ainoastaan rakasta tuota ulkonaista suloa, joka muutaman vuoden kuluttua on hävinnyt!"

"Sinä tuomitiet häntä väärin, isä kulta," sanoi Greeta kainosti, "hän rakastaa minua juuri samasta syystä kun sinäkin; sen hän tekisi sittekin vaikka olisin punatukkainen ja rokonarpinen — eikö niin?"

Villiam arveli vähän ennenkuin vastasi:

"Suoraan sanoen, rakas Margretani, luulen että tuskin olisin ajatellut sinua niin, että olisin sinuun tutustunut, jos olisit ollut rokonarpinen, mutta voin myös vakuuttaa, että nyt edeskinpäin sinua rakastaisin, vaikkapa, minkä Jumala tapahtumasta varjalkoon, tulisit semmoiseksi."

Provasti katsoi häneen ystävällisesti.

"Suoruus on päähyve," sanoi hän, "vaan älkää panko pahaksenne, jos teen muutamia kysymyksiä sille miehelle, jolleka minun tulee uskoa lapseni. Hän on lämpösydäminen, hurskas ja viaton tyttö, mutta tottunut saamaan johtoa, hän on nuori ja monessa suhteessa vielä kehkeentymätön ja tarvitsee siis tukea. Kuinka on teidän uskonne laita?"

Nuori mies katsoi hyvin kummastuneena provastia, hetkisen aikaa seiso i hän vakavana ja ajattelevaisena, mutta vastasi sitte äkkiä:

"Minä tunnustan evankelis-luterilaista uskontoa."

"Te tunnustatte sitä suullanne, mutta teettekö sitä myös sydämellänne? Ainoastaan se mies, jolleka Jumalan sana on koko elämänsä johtava voima, voi tehdä vaimonsa onnelliseksi."

Rouva Kollilla oli vaikea hillitä itseään; mitä hänen miehensä arvelikaan? Niin verrattoman etuisa avioliitto oli hänen tyttärelleen — halvalle maapapin tyttärelle — tarjona, ja kuitenkin hän teki estelyksiä.

Kosija ei kuitenkaan näkynyt ensinkään aikovan suuttua, vaan vastasi hyvin vaatimattomasti, ettei hän ollut läheskään niin hyvä kuin hänen tuli olla, vaan että hän aina oli pitänyt uskontoa suuressa kunniaassa ja että hän toivoi aikanaan parantuvansa.

Provasti taputteli häntä olkapäähän ja katsoi häneen lempeästi, melkein hellästi.

"Te olette hyvä," sanoi hän, "sydämellinen ja hellä, ehkä liian hellä, mutta te ette ole, ainakin minun luullakseni, tarpeeksi lujamielinen; teidän luonteenne lujuus on vähemmin kehkeentynyt, kuin mitä se tavallisesti teidän ijällänne on; se tulee luultavasti siitä, että olette säästynyt vastoinkäymisen ankarasta, vaan usein hyödyllisestä koulusta. Vaan vielä yksi asia: mikä te oikeastaan olette?"

"Herra Jumala, Koll kulta, herra Höeg on varakas; siinä suhteessa ei ole mitään estettä olemassa."

Nuori mies katsoi appeensa hämmentyneenä, melkein nöyränä.

"Ei ainoastaan tarpeellisen toimeentulon tähden, Andrea," jatkoi provasti levollisesti, "tulee omistaa hyödyllistä asemaa; tulee, näet, hyödyttää isänmaataan ja lähimmäisiään, tulee kehittää lahjojaan ja tehdä niin paljo hyvää kuin mahdollista. Sitä paitsi tulee itsenäisen miehen voida elättää itseään ja omaisiaan luottamatta perittyihin rikkauksiin; ja jos kohta ette vielä mitään olekaan, niin on teillä, joka olette niin nuori, kaiketi kuitenkin tarkoitus tahtoa tulla joksikin."

Nyt riensi Emil, joka muiden kanssa oli seissyt syrjässä ja kuunnellut, ystäväilleen avuksi.

"Villiam on ylioppilas parhaalla arvolauseella; hän on oppinut, sivistynyt poika, jolla on taipumusta moneen asiaan. Tieteellisessä suhteessa voi luullakseni toimittaa enin, jos ei ole sidottu, vaan kylläksi riippumaton voidakseen yksinomaisesti antautua niihin opintoihin, joihin on paras taipumus," ja Emil ajatteli samassa, kuinka onnellisia hän ja isä olisivat olleet, jos heidän laitansa olisi ollut sellainen.

"Jos kohta en mitään olekaan," sanoi Villiam hiljaa, "niin toivon kuitenkin Jumalan avulla tulevani oikein hyväksi puolisoiksi."

"No niin, huomaan kyllä, että sydämestänne pidätte tosistanne; te olette mielestäni kaksi lasta, mutta hyviä lapsia, ja senvuoksi luotan siihen, että Herra on ottava teidät suojaansa ja lahjoittava teille runsaimman siunauksensa, niinkuin minä nyt annan sen teille minun puolestani."

Hän sulki heidät syliinsä; he olivat kaikki kolme erittäin liikutettuja. Sitte tuli äitin vuoro; hän oli aivan mielen liikutuksen vallassa — tämä oli niin odottamatta tapahtunut. Mutta sydämessään ajatteli hän: "siitä saavat kiittää minua," ja hän oli mielestään niin äärettömän viisas, kun hän itse asiassa oli vaan viivytellyt nuorten onnea ja hankkinut heille raskaita, murheellisia päiviä.

"Minun ei koskaan mieleeni tullut," sanoi Emil, "että sinä voisit mieltyä Margretaan, sinä, johon ei edes Köpenhaminankaan hienot kaunottaret mitään vaikuttaneet. Minä olen aina ajatellut häntä pieneksi papin rouvaksi, mutta rakkaampaa lankoa en milloinkaan olisi voinut saada."

Pienoiset riemuitsivat ja syleilivät uutta veljeään; Jeppe kuski raappasi jalkaansa ja toivotti onnea, hurrasipa vielä niin että metsä kaikui.

"Kyllä minä valmistan kahvin," kuiskasi pikku Sohvi, "on parasta että rupean ajoissa opettelemaan, nyt kun pian menetämme sinut, Greeta. Muuten voin sanoa sinulle, että ensimmäisenä iltana, kun yhdessä astuitte sisään, ajattelin, että teistä kyllä tulisi pariskunta, mutta sinä et saa sitä kenellekään sanoa, sisar kulta, sillä silloin he tekisivät minusta pilkkaa aamusta iltaan."

Margreta etsi taas suojaan pienen maavallin takana; hän kaipasi yksinäisyyttä. Hän heittäytyi polvilleen ja kiitti Jumalaa sydämensä pohjasta; oi, kuinka autuaallista oli saada häntä oikein rakastaa! Jos hän nyt vaan voisi tehdä miehensä oikein onnelliseksi!

Ja Villiam tuli ja tarttui hänen käteensä aivan saman ajatuksen vallassa.

"Suokoon Jumala, että voisin sinut onnelliseksi tehdä, rakas tyttö! Oi, Margreta, isäsi on mainio mies; minä en ole milloinkaan kunniaissa pitänyt ketään ihmistä niin suuresta määrästä kuin häntä. Vakuutan, että äsken, kun hän puhui minulle, olin vähällä luopua sinusta; minä tunsin selvästi, ett'en ollut mahdollinen sinulle, että minun melkein tuli peräytyä, mutta sitä en voinut; sen kautta olisin riistänyt sydämen rinnastani, ja eihän sitä sovi ihmiseltä vaatia."

"Se olisikin ollut suuri synti minua vastaan", vastasi tyttö, ja sitte istuutuivat ja puhelivat menneistä murheista — kumpaistenkin mielestä ne olivat olleet kauheita — sekä nykyisyyden ja tulevaisuuden onnesta.

Provastin rouva istui yhä vielä levollisena kannollaan ja kutoi sukkaa, vaan hän ei läheskään ollut niin iloinen kuin olisi saattanut luulla, ja siihen oli syytä; hän oli turhan tarkka järjestyksen ihminen, ja häntä rasitti suuresta määrästä nähdä Sohvin tottumattoman käden liikkuvan ruokakorissa etsimässä kahvipapuja. Voi, sellaisia kärsimyksiä tulisi hän usein saamaan kestää, joka päivä, kun Greeta heidät jättäisi; niin, vanhimman tyttären naittamisella oli myös varjopuolensa, vaikkapa joutuisikin rikkaisin naimisiin.

"Sinä rypistät pöytävaatteen, rakas Sohvi, sokeri valuu pussista; pudotit nyt teelusikan — ei, tätä en voi kestää!"

"Enkä minä myöskään," sanoi Sohvi, joka yhä enemmän hämmentyi ja oli valmis itkemään; "jospa te, äiti, kääntyisitte pois päin, ettekä katsoisi tänne, niin asiat menisivät itsestään."

Vihdoin oli kahvi valmis, ja tuo pieni seura istui ruohostoon valkoisen pöytävaatteen ympäri; tarjoukset maistuivat kaikille hyvältä, paitsi Greetalle, joka mielenliikutuksen tähden ei voinut mitään nauttia, ja äitille, jonka mielestä ei mikään ollut niinkuin piti; kahvi oli liiaksi kiehunutta ja Sohvi oli kömpelö tyttö ja sen lisäksi vielä vähän nenäkäs.

"Huomenna en voi matkustaa," sanoi Villiam.

Emil näytti tyytymättömältä, mutta provasti selitti että oli parasta lykätä matkaan lähtö viikkoa tuonnemmaksi, ja niin tapahtuikin.

Illalla istui Villiam muitta mutkitta vanhoihin vaunuihin, ja hän kertoi Greetalle, että hän ei luullut

rouvan hänestä pitävän ja että hänellä oli vähän aavistusta siitä että hän oli tätä avioliittoa vastaan.

"Nyt minulla siis on oikeutta olla luonasi," sanoi hän seuraavana aamuna seistessään kyökissä ja katsellen kuinka Margreta sotki vehnätaikinaa niin että kätöset kävivät ponnistuksista aivan punaisiksi; "sinä oletkin liiksi työllä rasitettu, kultaseni; Jumalan kiitos, minä toivon voivani hankkia sinulle paremmat päivät, niin että voit saada aikaa lukemiseen, jota niin rakastat; englannin kieltä tahdon sinulle opettaa, sitä osaan yhtä hyvin kuin tanskan kieltä. — Oi, kuinka suloista silloin on oleva! Sinä saat oivallisen pianon; sillä laulusi on kyllä itsessään taikka urkusäestyksellä viehättävä, vaan paras on kuitenkin paras. Kamarineito tulee sinulla myös olla — ei, et saa ensinkään vastustella, ystäväiseni, se on aivan välttämätöntä. Muuten et saa luulla aikovani laittaa talouttamme suurenmoiseksi, en suinkaan, sillä, näetkös, jos rupeaa suurentelemaan, niin eivät rahat kauvas riitä; mutta jos on kohtuullinen, niin pysyy rikkaana ja on keinoja kaikkiin."

"Se on juuri minun mieleeni," vastasi Margreta ja löi kätensä yhteen; "niin juuri minäkin ajattelen; kamarineito on vaan minusta liikaa, mutta jos semmoinen minulla tulee olla, niin tahdon hänen tältä seudulta."

Ja hän ajatteli voivansa ilahuttaa ja auttaa myllärin Inkeriä, joka oli käynyt rippikoulua silloin kuin hänkin, ja joka oli niin taitava ja siivo, vaan nautti äitipuoleltaan kovaa kohtelua.

"Sinulla on tunteikas sydän, Margretani," sanoi Villiam viimeisenä iltana kun yhdessä kävelivät, "minä luulen sinun rakastavan kaikkia ihmisiä; kun tapaamme jonkun ja sinä heitä tervehdit, niin on sinun tervehdyksissäsi 'hyvää päivää' tahi 'hyvää iltaa' sydämellisyys sellainen, että tuntee sinun todellakin toivovan heille hyvää ja että heidän murheensa ja riemunsa koskevat sinuun; mutta he katsovatkin kaikki minuun ikäänkuin tahtoisivat sanoa: sinä saat suuren aarteen — oletko sen ansainnut?"

"Ystäväin, sinä huolestutat minua, sinä asetat minut liian korkealle; minä olen vaan hyvin tavallinen tyttö, älä muuta luule, Villiam, muuten petyt, muuten et tule olemaan minuun tyytyväinen."

"Lähtekäämme nyt jo matkaan," sanoi Emil seuraavana aamuna, "kyllä hyvästijättämistä jo on tarpeeksi asti kestänyt."

"Hyvästi siis, Margreta; maaliskuussa tulen täysi-ikäiseksi, silloin matkustan heti Englantiin ja saan raha-asiani järjestykseen; toukokuussa tulen noutamaan morsiantani."

"Jos Jumala suo," sanoi tyttö ja hymyili kasvot kyynelissä.

Hänestä tuntui vähän tyhjältä ja ikävältä heidän lähdettyään, mutta hän oli tervejärkinen tyttö, eikä liian tunteellinen ja hentomielinen, eikä eroaika ollut niin pitkä; hän saisi usein kirjeitä, ja Jumala oli kyllä suojeleva Villiamia ja saattava hänet takaisin hänen luokseen; ja sitte hän pyyhki kyyneleet poskiltaan ja rupesi jälleen ajattelemaan kotolaisiaan.

Ja aika kului, monta ja pitkää kirjettä kulki edestakaisin; lehdet putosivat puista, päivät kävivät lyhyiksi, illat pitkiksi, ja kaikki naiskädet pappilassa olivat ahkerassa työssä huomenlahjain valmistamisessa. Sohvi kävi rippikoulua, ja Margreta neuvoi häntä taloustoimissa, vaan hän oli vähän muistamaton ja epävarma, vaikka hän koetti tehdä parastaan, ja sisko oli aivan huolissaan ajatellessaan niitä ikävyyksiä, joita Sohvin tuli kärsiä, ellei hän hyvin taitaisi hänen sijaansa täyttää. Greeta ei kuitenkaan ollut niin turhamielinen, että olisi tahtonut tulla kaivatuksi ja palkitsematomana muistelluksi.

"Tehkää nyt vaan kaikki mitä voitte häntä auttaaksenne," sanoi hän Stinalle, sisäpiialle, ja Sissalle, kyökkipiialle, ja he lupasivat varmaan. — Mitäpä he eivät olisikaan Greeta neitille luvanneet?"

Ulkona oli pimeä ja kylmä; tuuli kävi ja lunta satoi, mutta pappilan salissa oli lämmin ja valoisakin, ainakin niin kauvas kuin kahdesta kotitekoisesta, kiiltävissä kynttilävaloissa komeilevasta tali-kynttilästä lähtevä valo ulottui. Ompeluneulat kiikkuivat ylös alas, kudinneulat edes takaisin; paljon ei puheltu, mutta itsekukin ajatteli omia asioitaan ja rakensi ilmalinnojaan. Margretan ajatukset liikkuiivat siinä kodissa, jonka Villiamin rakkaus hänelle lahjoittaisi; tämä ei ollut hänelle aikeitaan ilmoittanut; kaikki tulisi olemaan odottamatonta.

Provasti istui sohvan kolkassa ja veteli savuja raskaasta piipustaan, hänen huulensa olivat vetäytyneet hymyyn, hän piti kädessään pientä, vanhaa kirjaa, arvaamattoman kallista, sanskritin kieltä. Kristo ja Paavo lukivat myös, mutta ei suinkaan huvikseen; ne olivat seuraavan päivän läksyjä, ikävää kielioppia, monia vaikeita vuosilukuja sisältävää historiaa ja latinan lukukirjaa; väliin kuulustelivat he toistensa tietoja. Pikku Antti rakensi korttilinnaa, oikein korkeata: sen piti olla Greetan kartano, mutta kun se oli valmis ja seisoi siinä niin komeana, hajosi huippu; se tempasi muita osia mukanaan — voi, sitä ei voinut auttaa, vaan kuitenkin, kaksi alakerrosta jäivät seisomaan, niin että hän sittekin sai pienen hauskan

kodin. Miina juoksenteli ympäri ja leikki nukkinsa kanssa; vähän väliä hiipi hän pois uunin luo, kohosi varpailleen ja tunnusteli eivätkö omenat jo olleet paistuneet pehmeiksi. Ja pieni lintu, joka oli sijoitettuna viheriöiden kukkaruukkujen väliin Margretan kukkapöydällä, heräsi, ja kun se huomasi valoa, luuli se jo olevan aamun ja alkoi visertää.

Tämä oli eräs ilta, ja ennen sitä oli ollut monta samanlaista, ja sitä seurasi monta samanlaista.

Ja sinivuokot pilkistivät esiin, ja vähää sen jälkeen tuli esikköjä ja orvokkia; niitä löytyi runsaasti pienessä ha'assa myllyn luona, ja sinisilmäinen Inkeri istui ikkunassa ja katseli kirkkaita keltaisia ja valkoisia värejä, ja sitte näki hän mitä iloisimpia tulevaisuuden unia. Olihan hän nyt jo huomattava henkilö, hän oli oppinut kiharoitsemaan tukkaa ja ompelemaan muotivaatteita kaupungissa.

"Saampa nähdä suuren Köpenhaminan," ajatteli Inkeri, "kuusikymmentä taaleria saan palkkaa; sehän on koko omaisuus, mutta minä panenkin osan säästöpankkiin ja lähetän vähän kotiinkin; he kyllä tarvitsevat apua; ja puettuna aijon käydä kuin pieni nukke ja saan sitä paitsi aina olla rakkaan Greeta neitin luona — sekin yksin on jo suuri onni."

Sohvi oli nyt päässyt ripille; hän puuhaili ja askaroitsi aamusta iltaan ja hänen täytyi sen lisäksi joutohetkinään harjoitella pelaamaan tuota jäykkää ja ikävää sakkipeliä.

"Nyt sinun täytyy luvata minulle, kulta siskoseni," pyysi Margreta, "ettet laiminlyö isää missään suhteessa, siitä asiasta olen hyvin huolissani, mene joka päivä hänen kanssaan kävelemään ja pelaa hänen kanssaan ainakin yksi sakkipeli päivässä; pidä huolta siitä, että löytyy tupakkaa hänen tupakkalaatikossaan ja tuoreita kukkia hänen kirjoituspöydällään; talvella sinun tulee usein lämmittää hänen huonettaan; itse hän sen aivan unohtaa ja voisi helposti vilustua pahan päiväiseksi. Sitte sinun täytyy myös minulle luvata oikein pitää huolta pikku Miinasta eikä antaa hänen juosta poikain kanssa, ett'ei hän tulisi liian rajuksi. Ja muista, että sunnuntaisin, kun tulet kirkosta, pistäyt katsomassa vanhaa Leenaa, siitä hän pitää hyvin paljo, äläkä myös unohda antaa Loonalle, torpparin vaimolle, kaakkaa joka kerta kun meillä leivotaan ja vähän ryynejä ja lihaa silloin tällöin; ja hautoja, Sohvi, niitä tulee sinun myös hoitaa ja minun tähteni joskus kiehkuralla koristaa."

Vihdoinkin toukokuulla tulivat sulho ja Emil: jälkimäistä oli matka erittäin huvittanut; edellinen arveli matka-ajan olleen liian pitkän, mutta nyt se, Jumalan kiitos, jo oli mennyt — ja hänen rehelliset kasvonsa loistivat onnesta.

Hääpäivänä oli kaunis ja lämmin ilma; tosin kyllä silloin tällöin sateli, mutta "se oli niinkuin pitikin olla" — arvelivat vanhat kylässä — "sateli kultaa morsiamen kruunuun."

Kaunis oli morsian; hän näytti niin hurskaalta ja leppeältä, niin onnelliselta ja kuitenkin niin liikutetulta. Sulhanen loisti ilosta; vihkimystoimen aikana tuli hän kuitenkin hyvin vakavaksi, vuodattipa kyynleitäkin.

Koko seudun väestö saapui juhlapuvussa kirkkoon, ja siellä ei löytynyt ainoatakaan, sen uskallamme varmaan sanoa, joka ei toivonut kaikkea hyvää morsiamelle.

Tielle oli sirotettu kukkasia ja lehtiä; kylän nuoriso oli ollut ahkerassa työssä, löytyipä kunniaporttikin, jonka huipulla oli iso lippu, kirkon portaiden edustalla.

Bokedalin paronin väki olivat päivällisillä pappilassa; nuoret tyttäret olivat morsiusneitoina; toinen oli sitonut ystävälleen myrttikiehkuran, toinen ommellut morsiusnenäliinan.

Rouva Koll kiitteli heitä ja saneli heille paljo kohteliaisuuksia, ja sitte katseli hän heitä tarkoin ja ajatteli, että koska he eivät läheskään olleet niin kauniita kuin Margreta ja kun ei heillä ollut läheskään niin järkevää äitiä kuin hänellä, niin he aatelisuudestaan ja rikkauksistaan huolimatta tuskin milloinkaan saattaisivat päästä niin hyvään avioliittoon, ja hän myhähteli ja oli sydämessään hyvin tyytyväinen.

Kun lähtöpäivä koitti, olivat "uudet vaunut" ynnä niiden edessä "ruunat" jo portaiden edessä; pikku Inkeri istui hattulaatikko polvella ja kyynelsilmin Jeppe kuskin vieressä; heidän tuli pian lähteä tullakseen oikeaan aikaan höyrylle; arkut ja kapsäkit olivat jo ennen lähetetyt "vanhoilla vaunuilla." Ja Margreta jätti kaikille hyvästi, kerran, kaksi, kolme, kauvimmin hän kuitenkin viipyi suljettuna isänsä syliin. Rouva Koll itki oikein sydämestään; hän unohti kokonaan järkevyytensä, ja hän kuiskasi: "kyllä minä olen kärsivällinen Sohville," ja se oli parasta mitä hän taisi sanoa.

Talonväki seisoivat vaunujen ympärillä; Margreta ojensi kätensä jokaiselle erittäin; sitte nosti Villiam hänet vaunuihin; Jeppe läiskytti piiskalla; Musti ulvoi surkeasti, ikäänkuin se olisi aavistanut, että hän, joka sitä niin usein oli hyväillyt, antanut päästää hänet kahleista ja antanut sille makupaloja, matkustaisi pois takaisin palaamatta.

"Onnea ja siunausta!" huudettiin heidän jälkeensä. Vaunut pyörivät nopeasti pois; hän nyökkäsi hyvästijätöksi päättään teille ja poluille, puille ja rakennuksille, kylälle ja kirkolle. Myllyn edustalla seisoi Inkerin perhe ja viittasi ja tervehti, mutta ne jäähyväiset eivät niin raskaalta tuntuneet.

Ja höyrylaiva äännähti niin kummallisesti; pikku Inkeriä värisytti; se tuntui melkein tukahutetulta kiljunnalta, ja sitte nousi musta savu korkealle ilmaan, pyörät loiskuivat vedessä, tuntui oikein kamalalta, ja pikku Inkeri arveli että tästä varmaankin tulisi kurja loppu.

Oli sumuinen ja viileä aamu; Villiam kääri kaapun hyvästi nuoren vaimonsa ympäri ja istui senjälkeen hänen viereensä.

"Oi, kuinka olen iloinnut tästä hetkestä, kuinka olen uneksunut tästä matkastamme kotiimme, ja todellisuus on kuitenkin tuhat kertaa parempi. Vaan sinä olet murheellinen — älä sitä salaa, Greeta, se on niin luonnollista; minä pidän sinusta vaan enemmän, kun tunnet niin suuren rakkauden omaisiasi kohtaan; tiedähän kuitenkin että minulla on ensi sija sinun sydämessäsi — eikö niin?"

"Niin on, enkä minä sinua tahdo kyyneleilläni vaivata."

Hän koetti rauhoittaa mieltänsä ja puheli iloisesti miehensä kanssa, mutta outo tunne vallitsi kuitenkin hänessä, sen lisäksi hän oli vähän kipeä laivan häilyvistä liikkeistä, kivihiihahajusta ja sumusta. Inkeri oli mennyt makuusijalleen, hän oli sairas, enemmän kuin koskaan ennen oli ollut, ja hän luuli aivan varmaan kuolevansa.

"Olen utelias kuulemaan," sanoi Villiam, "mitä tulet pitämään kodistamme; oudolta sinusta on varmaan tuntuva kadun äärellä asuminen, mutta kotimme on terveellä ja raittiilla paikalla; se on Bredgaden varrella, ja siitä sinä pian voit tulla Langelineen [suosittu kävelypaikka Köpenhaminassa, josta on näkyala salmelle] hengittämään meri-ilmaa. Me menemme usein kävelemään ja ajelemaan, ja kun sinua haluttaa päästä maalle, niin lähemme pienelle maatilalle, Lindebackaan, jonka olen isoäitiltäni perinyt — siitä en luullakseni ole ennen sinulle puhunut — ja siellä syömme viiliä ja marjoja."

Vihdoin oltiin matkan perillä; pikku Inkeri ryömi esiin kalpeana ja surkean näköisenä, mutta kuitenkin iloisena että kaikki oli hyvin ja onnellisesti päättynyt. Margreta tahtoi mieluummin mennä jalkaisin; ilma ja liike olisi häntä virkistävä.

"Tämän kadun varrella me asumme," sanoi Villiam, ja hänen kasvoistaan loistava onni kuvastui myös hänen vaimossaan.

Inkeri katseli kaikin puolin ympärilleen, katseli ylös ja alas korkeita huoneita — kaikki oli erittäin komeata! Konsulin suuri kartano siellä kotona ei täällä näyttäisi miltään, ja hän oli itsekin mielestään niin vähäpätöinen.

Villiam soitti kelloa, portti aukeni — mutta kuka sen aukasi? Inkeri väänsi päätään kaikkialle, siellä ei löytynyt ketään; se oli niin kummallista, melkein pelottavaa, se oli taikatemppujen tapaista.

Astuinkäytävä oli valoisa, leveä ja mukava; ensimmäisessä huoneessa seisoi jäykkä ja korea palvelija, joka aukasi heille pääövet.

Tämä ei ollut ensinkään Greetan mieleen; hän oli toivonut, ettei heillä olisi palvelijoita — mutta ehkä ei voinut toisin olla.

Villiam riisui häneltä nopeasti matkavaatteet; hänellä oli kiire näyttämään hänelle asuntoa.

"Kas tässä on eteishuone, mitäs siitä pidät? Ja tässä on sali ja ruokahuone."

Ne olivat kolme suurta, korkeata huonetta; kalusto oli Margretan mielestä erittäin kallisarvoinen. Tulisivatko nämä loistohuoneet — sellaisilta ne hänestä näyttivät — todellakin olemaan hänen kotinsa, tulisiko hän täällä viihtymään? Olihan Villiam sanonut, ettei hän tahtonut tehdä suuremmissa varustuksia. — Eikö tämä hänen mielestään ollut suurenmoista? Hän oli ajatellut kotinsa aivan toisellaiseksi, ja kuitenkin oli Villiam tehnyt tämän niin kauniiksi hänen tähtensä; hänen tuli olla kiitollinen ja onnellinen. Ja hän katseli kuvapatsaita, tauluja, komeita, kullattuja peilejä ja marmoripöytiä, avattua flygeli-pianoa, ommeltuja mattoja, pöytäkelloja, lamppeja ja kynttiläkruunuja.

"Niin maukasta ja kaunista!" sanoi hän ja tarttui hänen käteensä, ja hän ajatteli että kaikki tämä sopi Villiamille, hänen luonnolleen ja kasvatukselleen; hänelle itselleen ei se oikein sopinut, ainakaan ei hän vielä voinut siihen oikein perehtyä. Villiamin huone häntä enin miellytti; se oli pieni, eikä läheskään niin komea.

"Oletko tyytyväinen?"

"Mitenkä muuten? Mutta nyt tahdon nähdä kyökin ja Inkerin huoneen."

"Kyökin? Niin, tyttöseni, sen saat kernaasti nähdä; mutta muuten ei sinulla tule olemaan mitään tekemistä kyökkiosastossa; minä olen saanut oivallisen kyökkipiian, oikein aarteen, joka voi hoitaa kaikki, vaan joka myös tahtoo sitä hoitaa ilman mitään sekaannusta; sillä ehdolla on hän pestattu. Sinä näytät aivan hämmästyneeltä, ystäväni; tietysti sinä annat määräyksiä, ainoastaan töistä sinä olet vapaa. — Kas tässä on Fredrika; olkaa hyvä ja näyttäkää rouvalle kyökki ja mitä täällä muuten voi olla katsottavaa."

Fredrika oli suurikasvuinen, siisti tyttö, valkoinen palttinaesiliina edessään; hän niiasi hyvin sievästi ja selitti olevansa valmis käskyä noudattamaan, mutta hänen kohteliaisuutensa ilmoitti kuitenkin selvästi, että "tämä oli hänen osastonsa." ja kun hän aukasi kaapit ja ovet, muistui Margretalle mieleen vanha kuski kotona, kuinka tämä, kun hän lapsena oli pyytänyt saadakseen nähdä hänen taskukellonsa sisustaa, oli hampaittensa välissä mumissut "ainoastaan tämän kerran vaan."

Kello 6 seuraavana aamuna astui Margreta täydessä pukimessa saliin. Ei kukaan muu ollut vielä noussut, ei ääntä kuulunut; niinpä tosiaankin, täällähän ihmiset nukkuvat parhaimpina aamuhetkinä; siihen hänenkin pian piti tottua; olihan aivan tarpeetonta, että hän nousi ylös, eihän hänellä ollut mitään tehtävää, ei mitään laiminlyötävää.

Ja hän astui edes takaisin noissa suurissa huoneissa ja katseli monia erilaisia esineitä, jotka kaikki olivat hänen. Se oli niin kummallista. Sitte hän otti kirjan ja istui lukemaan. Kuinka usein hän ennen oli toivonut saavansa olla häiritsemättä; nyt hän oli, ja hänen mielestään olisi ollut hupaista, jos joku noista rakkaista pienistä häiritsijöistä siellä kotona olisi juossut sisään ja vaatinut hänen hoitoansa.

Kyöneleitä alkoi vieriä hänen poskilleen, mutta äkkiä hän maltti mielensä; oli kiittämätöntä itkeä, kun oli syytä olla niin onnellinen, kun rakasti ja nautti vastarakkautta. Hän hengitti syvään muutaman kerran, ikäänkuin poistaakseen rinnastaan taakan, ja ajatteli: mikä minua vaivaakaan? Se tulee varmaankin Köpenhaminan ilmasta, sanotaanhan sen olevan niin väsyttävän.

"On ihana ilma, Margretani," sanoi Villiam, kun hän vihdoin astui sisään; "niin pian kun olemme syöneet aamiaista, menemme yhdessä kävelemään. Pidätkö sukulaadista? Minä juon sitä tavallisesti joka aamupuoli."

"Minä pidän siitä paljo," vastasi hän, mutta hänestä oli hirmuista komeilemista joka päivä elää niin kuin siellä kotona oli tehty ainoastaan juhlina ja syntymäpäivinä, ja kun hän tuli aamiaispöydälle, joka oli ainoastaan heille kahdelle katettu, ja näki lohia, munia, merirapuja, kylmää kananpojan paistia, sallateja, ja jälkiruokia, menetti hän kokonaan ruokahalunsa. Vaan Villiam söi vahvasti.

"Täällä Köpenhaminassa voi saada sangen hyvää ruokaa," sanoi hän, "ja kuitenkin vakuutan, ettei mikään kaikesta tästä minusta maista niin hyvältä kuin sinun kotileivottu vehnäleipäsi pappilassa."

Aamiaisen jälkeen puki Margreta ylleen uuden silkkilevätin ja uuden olkihatun. Inkeri selitti, ettei mitään kauniimpaa ollut koskaan nähty.

"Joko lähdemme, Villiam?"

Hän tarkasti häntä ja puhkesi nauruun.

"Minä pöllö!" sanoi hän, "joka en tuota ole ajatellut! Et sinä voi mennä ulos tuo kömpelö hattu päässäsi ja tuo inhottava musta levätti ylläsi; ne ovat aivan vanhan muotisia. Ystäväni, älä pane pahaksesi, mutta kasvosi ja vartalosi ansaitsevat todellakin paremman kehyksen."

Huoaten Margreta jälleen riisui päältään hatun ja levätin, huoaten puki hän ylleen kallisarvoisen saalin ja kepeän, hienon hatun, joka heti tuotiin kaupungilta. Oliko hän joutunut oikealle paikalleen?

"Nyt näytät enkeliltä," sanoi Villiam ja asetti hänen käsivartensa omaansa; palvelija aukasi ovet, ja he menivät kävelemään ja tervehdyksille.

Villiamin lähin sukulainen oli eräs hänen isänsä serkku. Eversti Höeg oli lehtimies; hänellä oli ainoa tytär, pieni sievä kuusitoista vuotias tyttö. Eversti oli perin rehellinen soturi, hyvä ihminen, vaan ennen kaikkia hellä isä; hän oli Villiamille osottanut suurta hellyyttä, ja hänellä oli suuri ansio isättömän ja äidittömän pojan huolelliseen kasvatukseen; hän rakasti häntä sydämestään ja oli toivonut että lähemmät siteet olisivat heitä toisiinsa yhdistäneet. Tieto Villiamin kihlauksesta oli pettynyt toivo; ne unet, joiden hän oli parin vuoden perästä toivonut toteutuvan, olivat nyt ainiaaksi hävinneet. Ne eivät siis olleet suotuisimpia tunteita, joilla hän vastaan otti tuota pientä juutilaista papintyttöä, joksi hän häntä kutsui.

"Hän on kyllä sievä, mutta hänessä on vähän varsinaista sisältöä; hänen puheensa ja käytöksensä ovat

jokseenkin kömpelöt; minä en ymmärrä, että Villiamilla oli niin pienet vaatimukset kasvatuksesta ja tiedoista, mutta mitäs tehdä? Kun lapsi saa tahtonsa täytetyksi, niin se ei itke."

Tällainen oli everstin tuomio, ja kun hän eräässä piirissä kävi oraakelista, niin tuomittiin koko siinä piirissä samalla tavalla; ainoastaan yksi nousi tätä vastaan, hänen oma tyttärensä, pikku Paulina; hänen mielestään uusi serkku oli kauniimpi ja parempi kuin kukaan hänen tuttavistaan.

Ja päivät kuluivat; Emil sai apulaispaikan, ja hänkin joutui siis pois. Margreta näki kaikki, mikä pääkaupungissa katsomista ansaitsi; he tekivät tuttavuuksia ja joutuivat maailman hälinään; parhaimmat puvut eivät olleet Margretalle tarpeeksi hyvät; Villiam toivoi, vieläpä vaati, että hän kaikissa suhteissa loistaisi. Kuinka mielellään hän olisi tahtonut olla yksinkertaisesti puettuna; kaikki tämä komeus poltti häntä, mutta hän ei tahtonut mielellään vastustella peläten surettavansa häntä. Kerran sanoi hän kuitenkin:

"Enkö saa luopua tästä kiinalaisesta saalista ja antaa rahat köyhille?"

"Aivan kernaasti saat antaa rahat pois; suloiselta tuntuu tehdä muita onnelliseksi kun on itse onnellinen, mutta saalin saat kaikissa tapauksissa pitää."

Margreta lähetti apua hätää kärsiville sanomalehti-ilmoitusten mukaan, mutta tämä ei tuottanut hänelle läheskään samaa iloa kuin silloin, kun hän oli ennen antanut vaikka vähänkin, sillä se oli tapahtunut itseuhrauksen kautta; hänen oli itse täytynyt luopua tarpeistaan voidakseen muita auttaa, ja hän oli tuntenut ne, joita hän autti.

Joka päivä oli niin pitkä, vaikka he nauttivat kaikenlaisia huvituksia; hän istui ja ompeli nojatuoliin punaisia ja valkoisia orjantappuranruusuja ja pyökkioksia, ja tätä tehdessään hän ajatteli kuinka paljon hän ennen oli hyödyttänyt näillä käsillään, ja kuinka kallista se työ oli, jota hän nyt niillä toimitti.

Hän taisteli kuitenkin rohkeasti masentaakseen alakuloista mieltänsä ja ollakseen onnellinen, ja Villiam luuli hänen onnelliseksi.

Kesä oli hyvin kuuma; Margreta uneksi kodin puutarhan varjokkaista käytävistä, lehmusmajoista, suuresta tammesta ja rauhallisesta kirkkomaasta. Pikku Inkeri uneksi viileästä piilipuiden varjostamasta myllylammesta, sukulaisistaan ja ystävistään; siellä hän oli tunnettu ja rakastettu, mutta täällä — kuitenkin lohdutti häntä hänen kaunis uusi hameensa. — Vahinko vaan, ettei kukaan siellä kotona voi minua nähdä, ajatteli hän.

"Sinä näytät vähän kalpealta ja väsyneeltä, oma Margretani," sanoi Villiam eräänä päivänä; "huomenna lähemme Lindebackaan; se on varmaan sinua virkistävä, mutta silloin meidän tulee varhain olla ylhäällä."

Niin, häntä virkisti viileän aamuilman hengittäminen, viheriöiden niittyjen, monien lemuavien heinäsuovien näkeminen; se oli oikein siunaukseksi! Ja kuta enemmän he kaupungista poistuivat, sitä enemmän kodikkaalta hänestä tuntui. Oli kun olisi hän tuntenut ojan reunalla istuvat ja sinikukista kiehkuroita sitelevät pienet, vaaleatukkaiset lapset ja nuoren maitotytön, joka kantoi kaksi loistavasti puhdistettua leiliä; oli kun olisi hän tuntenut läävän luona istuvan ja sukkia kutovan paimeneukon, joka nousi seisaalleen ja maahan saakka kumartaen tervehti heitä; pieni koirakin, joka vinkuen seurasi vaunuja, oli hänelle hyvin tuttu, ja kulkukauppias, joka väsyneenä, pahkasauvaansa nojaten vaelsi tietä pitkin, kuumuuden ja taakan tehdessä kulkua vaivaloiseksi, tuntui hänestä vanhalta ystävältä; vaan niinpä hän olikin; hän nosti hattuaan ja iloisesti hämmästyen hän epäselvästi äännähti; se oli Perttu ukko — sama, jolta hän joskus oli ostanut ja jolle hän aina oli jotakin tarjonut.

"Nyt olemme pian perillä, mutta saan edeltäpäin pikku eukolleni ilmoittaa, ett'emme kenties ole ensinkään tervetulleita. Kartanoa hoitaa eräs kummallinen vanhus, joka oli isoäitini oikeana kätenä, äreä ukko, jolle ei mikään ole mieliksi ja joka aina on napisevalla ja moittivalla tuulella; mutta hän on hoitanut kartanoa neljäkymmentä vuotta, sen vuoksi en henno häntä eroittaa."

"Sepä olisikin suuri vääryys koko ikäkauden palveluksen perästä. Oi, kuinka täällä on kaunista, tuolla, missä tie kääntyy alas kirkkaalle, siniselle järvelle päin; kas, kuinka kauniina huoneukset pilkistävät esiin viheriöiden puiden välillä; se on oikea paratiisi."

"Sitä en juuri voi sanoa; vaan miten onkin, niin tämä on Lindebacka."

Margreta tarkasti tuntijan silmällä hyvin hoidettuja latoja ja ulkokuoneita; hän katseli muhkeita lehmuksia ja kurkisti aitauksen yli puutarhaan, joka oli siistitty ja "hyödyllinen," vaan kaunis se tosin ei ollut; ainoat siellä löytyivät kukkaset olivat muutamat suuret tulpaanipensaat.

Koira kopissaan joutui aivan raivoon, kun vaunut ajoivat pihamaalle; piika, joka ammensi vettä

kaivosta, pudotti hämmästyksissään täyden sangon kaivoon takaisin.

"No, herranen aika, herrasväki on täällä! Olli, Olli, herrasväki on täällä!"

Olli ei kuitenkaan katsonut tarpeelliseksi pitää kiirettä; levollisin askelin astui hän vaunujen luo ja otti verkalleen harmaan huopahatun harmaasta päästään.

"Hyvää päivää, Olli; toivota meille onnea, tämä on nuori vaimoni; hän halusi nähdä ympäristöä täällä. Kas niin, tyttöseni, annappas, kun autan sinut alas vaunuista; niin, täällä on kaikki vähäistä ja yksinkertaista, mutta koska olet mielistynyt seutuun, niin aijon tulevana vuonna repiä alas tuon rakennuksen ja rakentaa sinulle kauniin huvilan sijaan."

"Älä sitä tee, silloin en siitä enää pitäisi; onhan rakennus sitä paitsi vahva ja kaunis; olisi anteeksi-antamatonta, olisi syntiä repiä sitä alas. Katsoppas haikaraa, kuinka vakavana hän istuu, ja täällä on pääskysen pesiä, se ennustaa onnea. Minä oikein rakastan tätä paikkaa, Villiam; täällä, jossa isoäitisi on elänyt ja toiminut, jossa hän on sinua ajatellut, sinua rakastanut ja surussaan poikansa kuolemasta saanut sinusta lohdutusta, täällä on mielestäni pyhä paikka."

Olli seiso i raskas avainkimppu kädessä ja katse poistumatta luotuna Margretaan tämän puhuessa; hän unohti kokonaan aukaista ovea.

"Sinä olet oikeassa, Margretani; isoäidin perintö on pidettävä pyhänä; et saa luulla olevani kylmäluontoinen, vaan minä häntä tuskin muistankaan — älä näytä niin murheelliselta; jos minulla olisi ollut sukulaisia, niin et sinä täydellisesti, niin kokonaan omistaisi rakkauttani. — Mutta Ollin tarkoitus näyttää olevan antaa meidän seistä täällä ulkona."

Avain helisi lukossa; oli kummallinen ummehtunut ilma sisällä, vaan Margreta aukasi äkkiä ikkunat, niin että puhdas ilma virtaili sisään; hän nojautui ulos ja katseli järveä, joka oli aivan lähellä välkkyvän peilin kaltaisena tuoreessa viheriässä kehyksessä.

Tomu peitti vanhanaikaisia huonekaluja; hän pyyhki sitä pois ja katseli sitte kutakin osaa erikseen; korkeaselkäisiä tuoleja, suurta seinäkelloa, korkeita, kapeita peilejä, joita ylhäällä kaunisti kullatut enkelit sinisellä pohjuksella.

Ikkunan luona oli ebenpuinen silkkiompeluksilla kirjaeltu nojatuoli, se ei ollut muiden näköinen ja olikin joutunut sinne myöhemmin; nuori englantilainen nainen oli sen anopilleen ommellut, ja Margreta katsoi surumielisesti noita vaalenneita värejä, jotka olivat kadottaneet tuoreutensa ja loistonsa. Sohvan yläpuolella oli maalaus, joka kuvaili kahta pallisilla olevaa poikaa; ne olivat Villiamin isä ja eversti; he näyttivät iloisilta ja suruttomilta, ja kummallista oli ajatella, että toinen jo kauvan sitte oli kuollut ja toinen harmaapäinen vanhus.

"No, ystäväni, oletko nyt tarpeeksesi ennättänyt katsella kaikkia näitä merkillisyyksiä? Kas tässä tuo Olli aamiaista."

"Mitä talossa löytyy," sanoi vanha Olli jonkinlaisella ylpeydellä, osoittaen pöytää, johon lumivalkealle vaan karkealle liinalle oli asetettu suuri juusto, suuri viilipytty, vati kukkurallaan mansikoita, lautanen munia ja lautanen paksuja sianlihaviipaleita.

Puutarhaan vievät ovet olivat auki; orjantappuraruusujen ja jasmiinien lemu tunkesi huoneesen; mehiläiset lensivät ulos ja sisään pesissään; varpuset nokkivat rohkeasti punaisia kirsimarjoja huolimatta suuresta linnun pelätyksestä, joka häilyi edes takaisin.

"Täällä on todellakin hauskaa, se minun täytyy myöntää; mutta mitä sinulla on siinä, Olli?"

"Se on mettä, herra; saanko luvan juoda nuorikkojen maljan?"

"Sinä olet oikea noita, Greeta; olethan lumonnut tuon vanhan karhun — älä suutu, Olli, — ja tehnyt hänestä sivistyneen ihmisen."

"Maljanne siis, ja tulkoon teille vastedes enemmän halua oleskelemaan täällä kuin tähän saakka. No, nyt on ateria päätetty, niinkuin näkyy; korjaa pöytä, Anna Maija. Ei, herra, saatte luvan odottaa hetkisen vielä; tässä on tilikirjat, teidän täytyy ne tarkastaa."

"Jumala minua niistä armollisesti varjelkoon! Sitä en tee, enkä minä huoli ensinkään siitä, että Olli rypistää otsaansa. Tilit ovat parhaassa järjestyksessä, siitä olen aivan vakuutettu; minä kiitän teitä siitä, että niin oivallisesti toimitte ja järjestätte täällä. Minä olen aivan tyytyväinen, ja siinä lienee tarpeeksi."

Nuori mies otti hattunsa ja pakeni nopeasti puutarhaan.

Vanhuksen kasvoihin ilmaantui niin huomattava synkkyys ja katkeruus, jonka tähden Margreta

kiirehti sanomaan: "Jos pidätte asian niin tärkeänä, niin minä kernaasti tahdon niitä tarkastaa."

"Jumala teitä siunatkoon ja kiitoksia! Tässä on kaikki; minun mielestäni kumminkin tulisi hänen uskollisesta ja monivuotisesta palveluksestani osoittaa minulle tuon vähäpätöisen oikeuden, vaan ei edes sitäkään; minua harmittaa sellainen kohtelu."

"Te ymmärrätte miestäni väärin, Olli; hänen käytöksensä on juuri todistuksena hänen rajattomasta luottamuksestaan teihin."

"Sitä ei ole vaikea saavuttaa, armollinen rouva; hän sanoisi samaa jokaiselle konnalle; hän tahtoo olla vaivoista vapaa; jos maatila tuottaa paljo tai vähä, se on hänelle yhden tekevä. Kun väliin istun omissa ajatuksissani, tuntuu kuin elämäni olisi hukkaan mennyt. Miksi raadan ja teen työtä? Mitä hyötyä on siitä, että pellot ovat paraiten viljeltyjä koko ympäristöllä ja maatila enin tuottava? Minua suututtaa, kun ajattelen, että meidän renkien ja piikojen työn hedelmän hän ehkä polttaa sikarreissa. Olkaa rauhassa, rouva hyvä, minä en aijo sanoa mitään loukkaavaa, mutta aivan hullua oli kun päärakennus olisi ollut alasrevittävä; minä en koskaan ole unohtava, että te puhuitte sen puolesta, en koskaan unohtava, että tahdotte vaivata itseänne katsomalla näitten paperilippujen läpi. Niin, rouva vainajan aikana kävivät asiat täällä toisin; hän johti ja hallitsi itse, ja uskollinen palvelija tuli huomioon otetuksi; hän oli oppinut, kaunis ja aatelissukua, mutta kumminkin kävi hän kyökissä, olutkeittiössä ja kehräsi talvella. Sitte tuli Fredrikin opiskella, ja meidän täytyi supistaa tarpeitamme, mutta asiat menivät kuitenkin hyvin, ja sitte, juuri kun hän oli päättänyt, juuri kuu luulimme hänestä iloa saavamme, kiiruhtaa hän kihlaamaan englantilaisen neitosen. Sieltä ei tänne tule mitään hyvää; englantilainen otti meidän laivamme; siitä on nyt kauvan sitte, mutta mieli pysyy samallaisena; se on ainakin minun ajatukseni. Rikkauksista ei ollut loppua; he tulivat ajaen neljällä hevosella, ja nuori rouva oli käärittynä silkkiin ja pitseihin; näytti siltä kun olisi hänet voinut puhalttaa kumoon; en tiedä sopiiko sitä kutsua kauneudeksi. Vanha rouva piti hänestä ja näytti hänelle kaikki talossa; kananpojat ja porsaasat tuli hänen myös nähdä; minä astuin jälessä ja näin kuinka varovasti hän sipsutteli, ettei silkkikengät likaantuisi; hän teki myös viittauksia Fredrikille, ikäänkuin tahtoisi hän sanoa, että tuo oli kummallista, että hänen äitinsä vei hänet sinne; kas, sitä en milloinkaan anna anteeksi. Seuraavana vuonna sai hän pienen pojan; hän oli myös englantilaiseksi tehtävä eikä saanut isoisänsä nimeä. Vanha rouva oli sylikummina ja hän sanoi kyllä: 'hän on herttainen ja hyvä rouva, tuo minun poikani vaimo; Olli ei saa olla hänelle nurjamielinen,' mutta siinä kohdassa minun täytyi olla rouvalle tottelematon. Sitte kuolivat molemmat kuumetautiin rikkauksistaan huolimatta eräällä siellä käynnillään; pojan, joka heidän poissa ollessaan oli meillä, me pidimme; silloin minä rakastin häntä kun silmäterääni, mutta sitte, kun rouva kuoli, joutui hän pois, ja yhä selvemmin huomasin, että hän mieleltään tuli äitiinsä, sillä ulkomuodoltaan on hän aivan isänsä kaltainen; kun minä nyt en oikein pitänyt hänen äitistään, niin väheni myös rakkauteni poikaan; mutta se korottaa hänen arvoansa minun silmissäni, että hän on valinnut teidän vaimokseen; hänen isoäitinsä ja minä emme olisi paremmin hänelle voineet valita. Mutta tässä seison ja lörpöttelen; voitteko saada selvää vareksen varpaistani, rouvaseni?"

Hänen kertomuksensa oli syvästi liikuttanut Margretaa; hän oli vähän suutuksissaan, mutta hän kunnioitti kuitenkin Ollia ja sääli häntä. Tilit olivat pian tarkastetut; sitte näytteli Olli hänelle kaikki paikat talossa ja hän oli iloisissaan Margretan asioiden ymmärtäväisyydestä. Hän viskasi herneitä kauniille kyyhkysille ja taputteli suurta äreätä Musti koiraa, kunnes tämä näytti aivan kesyltä.

"Kuka on tuo vanha vaimo, Olli?"

Ennen kun Olli ennätti vastata, läheni vanhus, paksuun sauvaan nojaten; hänen harmaa tukkansa pilkisti esiin ahtaan päähineen alta; hän niiasi sen verran kuin ikä salli.

"Minä olen Hannun Briita, teidän luvallanne: minä olen ollut täällä monta, monta vuotta, ennenkuin Ollikaan tähän taloon tuli; silloin oli iloisia päiviä; olin nuori ja minulla oli hyvät päivät; en ajatellut, että vanhoina päivinä saisin paimentaa pikku karjaa ja perata puutarhaa. Se on vanhalle selälle vaivaloista. Ettehän, rouva hyvä, suorapuheisuuttani paheksune?"

"Hän on todellakin liian vanha; jonkun muun tulee sitä tehdä, Olli."

"Olkoon niin, rouva hyvä, mutta nähkääs, omin luvni en voi sellaista tehdä; minä en voi olla antelias sellaisella, joka ei ole minun omaani. Rouva vainaja määräsi, että hänen tulisi täällä saada kuolinpäiväänsä asti elatusta, ja jotain hyötyä arvelin hänen kuitenkin voivan tehdä, vaan jos niin on ett'ette tahdo..."

"Ei, sitä en tahdo, enkä myöskään tahdo, että Olli niin paljon raataa ja työskentelee. Ettehän enää ole nuori ja olette jo niin paljon toimittaneet."

"Miksi hyväksi? Ei kukaan tiedä, ei kukaan näe sitä."

"On silmä, joka seuraa uskollista palvelijaa kaikissa hänen toimissaan; sitä sanoo sisällinen tunne —

eikö niin?"

"No, eukkoseni, oletko jo valmis? Sinä olet todellakin liian myöntöväinen. Nojau käsivarteeni ja menkäämme järvelle päin. Vaan sinä näytät niin vakavalta."

Hän olikin vakavalla mielellä; hän ajatteli vanhaa Briitaa, ja häntä suretti, että Villiam, joka soi kaikille niin hyvää, ei ottanut selkoa asioista eikä pitänyt huolta siitä, että ainakin hänen omilla alustalaisillaan olisi hyvä olo.

"Katso, Greeta, tämä on minun venheeni; toisella kerralla voimme purjehtia. Tuo pieni punainen talo tuolla on metsävarjattajan; keltainen rakennus kylän päässä on pappila; ne ovat varmaankin provostin lapsenlapsia, jotka viskelevät 'voileipiä' rannalla."

Nuori rouva riensi pienokaisten luo; hän ajatteli omia pikku siskojaan; he katselivat kummastellen kaunista, hienopukuista naista, joka heitä niin sydämellisesti suuteli, ja pikku tyttö ojensi hänelle suuren kukkavihkon.

Margreta katseli valkoisia kukkia ja ajatteli sanoja: "tapahtuu, ei, tapahtuu, ei;" ja hän muisteli luulleensa tulevansa täydellisesti, sanomattoman onnelliseksi, ja nyt... Rakastiko hän Villiamia nyt vähemmin? Oi ei, ei, ei! Hän pusersi hänen käsivarttaan ikäänkuin löytääkseen suojaan tätä ajatusta vastaan. Ei, hän ei häntä vähemmin rakastanut, vaan toisella tavalla; Villiam ei ollutkaan, niinkuin hän oli luullut, virheetön ja turhamaisuuksia vailla; tosin kyllä hän pilkkasi toisten ja omaa käytöstään, vaan hän ei sitä muuttanut ja kuitenkin hän oli niin erinomaisen hyvä; Margreta oli mielestään kiittämätön; eihän ihminen voi olla täydellinen — oliko hän sitä itseään? Vaikuttiko hän miehessään hyvää? Hän pelkäsi, ettei hän vaikuttanut hänessä mitään.

Samassa määrässä kun kesä kului, väheni myös Margretan iloisuus, joka siellä kotona oli ollut niin vilkas; hänen poskeltaan hävisi osa sen punasta ja silmästä osa sen loistosta. Tehdä työtä muiden eteen, uhrata voimansa muiden edestä, oli muuttunut hänen toiseksi luonnokseen; nyt oli hän pakotettu aina olemaan päähenkilönä; kaikki häntä palvelivat, mukaantuivat hänen tahtonsa jälkeen ja olivat hänelle kaikessa apuna, Se komeus ja hyvä elämä, jota hänen täytyi viettää, vaikka se soti hänen periaatteitaan vastaan, olivat vähällä riistää häneltä kunnioituksen häntä itseään kohtaan. Kun hän oli kävelyllä ja näki ahkeran työmiehen ja pienen väsyneen lapsentytön, niin hän heitä sekä kadehti että häpesi. Hän oli mielestään haudattu ruusuvuoteelle, joka hänet vähitellen tukehuttaisi.

Vähitellen tapahtui Villiaminkin mielentilassa muutos; tuo melkein kiihköinen onnellisuus, minkä hän ennen oli tuntenut, väheni; hänen olentoonsa tuli jotakin enemmän joka päiväistä, ja kun hän aamiaisen jälkeen mukavasti oikaisi jäseniään pehmeässä nojatuolissa, sanoi hän tavallisesti: "no, tyttöseni, mitä meidän nyt tulee tehdä saadaksemme tämän päivän kulumaan?"

Ystävänsä nuoren miehen ajoilta, jotka alussa olivat vetäytyneet hänestä pois, tulivat jälleen näkyviin, veivät hänet seuraansa ja autoivat häntä parhaan taitonsa mukaan kuolettamaan aikaa.

Margreta kävi levottomaksi. Rakastiko hän vaimoaan vähemmin? Eikö hän enää ollut miehelleen kaikki? Siinä tapauksessa oli vika hänessä, Margretassa, ajatteli hän; hän itse oli usein ääneti ja surumielinen, hänen täytyi koettaa miestänsä huvitella — ja hän tutki tavattomalla innolla kaikkia lehtiä voidakseen puhella hänen kanssaan valtiollisista asioista, mutta siitä hän ei paljo kiitosta saanut.

"Mikä sinua vaivaa, ystäväni? Ja minä kun aina olen ollut siitä iloinen, ettet koskaan ole puuttunut valtiollisiin asioihin? Ei mikään niin vähän sovellu naiselle."

"Etkö tahdo pelata sakkia, Villiam?"

"Tietysti kernaasti, jos se sinua huvittaa."

Hän ei koskaan enää pyytänyt häntä sakkipeliin; Villiamin tähdenhän hän sitä oli tahtonut. Eikö hänellä siis ollut mitään keinoa saadaksesen ajan hänelle hupaisemmaksi, hänelle, jonka edestä hän olisi sydänverensä vuodattanut?

Päivässä oli viisitoista, kuusitoista pitkää tuntia; suuret pöytäkelot sen ilmaisivat kuuluvalla tavalla; ainoastaan yhtenä näistä tunteista oli hän oikein iloinen; silloin istui hän miehensä pienessä huoneessa ja oppi englannin kieltä.

Seuraelämässä ei Villiam läheskään aina ollut häneen tyytyväinen.

"Minun mielestäni sinun pitäisi voida tehdä itsesi enemmän huomatuksi kuin esim. eilen; ethän sinä lausunut melkein sanaakaan."

"Mitä minun piti sanoa? Ensin kertoi koko seura juttuja jahtimestarin perheestä; minä aivan mykistyin

hämmästyksestä, kun kuulin kuinka huonoja he ovat; ja sitte kun he saapuivat ja kaikki olivat niin ystävällisiä ja kohteliaita heitä kohtaan, mykistyin huomattessani heidän kavaluuttaan."

"Bravo, Greta; siitä heidän pitää saada tietoa."

"Oi ei, Villiam; jos sinä minua rakastat, niin älä siitä puhu."

"No, niin olen siis siitä puhumatta; mutta sinun täytyy luvata minulle laverrella aika lailla ja puhella tyhjäästä, niinkuin toisetkin; muuten sanovat he, että olet yksinkertainen."

Ja hän koetti laverrella, niinkuin Villiam oli toivonut, mutta hänestä tuntui kuin kadottaisi hän hyvän ajatuksensa kaikista ihmisistä, ja vaikka hän huolellisesti vältti kaikkea kavaluutta, kaikkea panettelua ja imartelua, oli hän mielestään kuitenkin vähemmin suora, vähemmin todellinen ja vähemmin hellä.

Väliin tunsu hän olevansa voimaton ja väsynyt.

"Sen vaikuttaa Köpenhaminan ilma," sanoi Villiam, "mutta keväällä matkustamme vanhempiasi tervehtimään ja sitte lähdemme ulkomaille, niin kyllä jälleen voimistut."

Hän hymyili, mutta tuntui niin kuin hän ei edes toivoisikaan voimistuvansa, kuin olisi elämällä, joka oli hänen edessään kuin tasainen maantie, ilman esteitä tahi taistelua, vaan vähän houkutus.

"En koskaan ole nähnyt sinua niin kauniina," sanoi Villiam eräänä talvi-iltana, katsellessaan nuorta vaimoaan, joka oli baalipukimessa.

Hän olikin tavattoman iloinen, ja ylpeydellä huomasi Villiam sitä ihmettelyä, minkä hänen vaimonsa kauneus ja sievä tanssi herätti; vaan äkkiä huomasi hän hänen kalpeana ja liikutettuna menevän eräesen syrjähuoneeseen; hän riensi hänen jälkeensä.

"Armas Margretani, oletko sairas?"

"En, en vähääkään, mutta minä en voi enempää tanssia. Sinä varmaan olet minua ymmärtävä. Tuo nuori tyttö tuolla, jolla on heleänpunaset orjantappuraruusut, valitti äsken, että hänen kavaljeerinsa, tohtori Grön, kutsuttiin pois; vähää sen jälkeen palasi hän takasin, ja kun tyttö puheli lääkärin vaikeasta kutsumuksesta, sanoi hän: 'se oli vaan tässä kartanossa; vinttikerroksessa on eräs kuolon kielissä; on niin harmittavaa kun he yhä lähettävät minua hakemaan, vaikka jo ennen olen sanonut, ettei enää mitään apua löydy' — ja sitte he tanssivat, Villiam, ja musiikki soitti; vaan meidän, meidän täytyy täältä pois, meidän täytyy kotiin — eikö niin?"

"Älä vaan puhu siitä kellekään; älkäämme tehkö itseämme naurettaviksi Antakaa anteeksi, rouva, meidän täytyy lähteä kotiin; vaimoni ei voi hyvin."

He istuivat umpinaisissa vaunuissa; ulkona oli pimeä ja kylmä: yövartija huusi kello 1; Villiam ei lausunut sanaakaan, ja Margreta oli ahdistettu, niin murheellinen, niin peloissaan, että oli tehnyt miestänsä vastaan.

Kun he saapuivat kotiin, meni Villiam heti huoneesensa; Margreta seisoi hetken epätietoisena; sitte kolkutti hän hiljaa miehensä huoneen ovelle.

"Sinä et saa olla minuun suuttunut. Villiam; minä kyllä tiedän, että suuressa kaupungissa aina on sairaita ja kuolevaisia, vaan ei kuitenkaan itse juhkakartanossa. Ajattele kuinka häiritseväistä soitto on kärsivälle, kuinka tuskallinen hänen vuoteensa äärellä oleville. Kun isä kotona meni sairasta ripittämään, etsin aina yksinäisyyttä rukoillakseni; oi, se on juhallinen hetki, jolloin sielun tulee astua Jumalan kasvojen eteen. — Sinä varmaankin minua ymmärrät, sinä et myöskään olisi voinut tanssia, kun tiesit että lähimmäinen saman katon alla taisteli viimeistä taisteluaan. Oletko minuun suuttunut, Villiam?"

"Suuttunut!" hän sulki hänet syliinsä ja nyyhki: "Oi Margreta! Jumala olkoon minulle armollinen!"

"Suuttunut!" toisti hän; "olisinko suuttunut sinuun sentähden, että olet viaton, lempeä ja hyvä; niin huonoksi en kuitenkaan ole tullut; niin huonoksi en, Jumalan avulla, milloinkaan ole tuleva. — Minä muistan isäsi sanat: 'hän on nuori, voitteko olla hänelle turvana?' Oi, minä olen huono turva, minä, joka en osaa edes itseänikään turvata. Useasti ajattelen, että menen taaksepäin, että yhä enemmän häviän tyhjyyteen; pitäisikö minun myös vastustella sinussa löytyvää hyvää, Margreta?"

Margreta suuteli hänen kalpeata otsaansa; hän löysi sanoja, jotka voivat häntä lohduttaa ja rauhoittaa, sanoja, jotka saattoivat herättää hänen itseensä luottamustansa. Villiam ei ollut hänelle milloinkaan ollut niin rakas kuin nyt, kun hän nöyrästi ja vilpittömästi tunnusti virheensä. Ja hän rukoili palavasti, että Jumala saattaisi heidät molemmat oikealle tielle — kuinka, sitä hän ei tiennyt, sen tuli

Hänen viisautessaan määrätä!

Lähinnä seuraavina päivinä oli Villiam vakava, mutta tämä haihtui vähitellen, ja hän tuli ainakin näennäisesti entiselle mielialalleen.

Pikku Inkeri ilmoitti eroavansa toimestaan; hän ei voinut kauvemmin kestää istumalla piilosilla ja katselemalla pihalle. Hilpeä mieli oli hänet jo aikaa jättänyt, ja nyt hän jo rupesi myös kuihtumaan.

Hänellä oli kyllä ollut erittäin hyvä olo, ja vieläpä sen lisäksi monta huvitustakin, mutta hän ei jaksanut alinomaa istua neulomassa; sitäpaitsi oli niin ikävää istua yksin, ilman että oli edes kissaakaan seurakumppanina; ei edes hyvä ruokakaan maistanut, kun se oli yksin syötävä; tätä kaikkea ei palkinnut se, että sai kantaa neitin nimeä ja käydä puettuna valkoisissa alushihoissa ja nyöräkengissä.

Margreta oli mielipahoillaan Inkerin aiotusta poismuutosta, vaan Villiam selitti olevansa iloinen päästessään kauvemmin näkemästä pikku Inkerin surumielisiä kasvoja ja että heidän tuli saada sijaan oikein sukkelan tytön, joka oikein ymmärsi tukkaa kähäröidä.

Lindebackassa he eivät olleet käyneet, mutta nuori rouva oli lähettänyt vanhalle Britalle naulan kahvia ja lämpimän talvipuvun; Olli oli saanut kirjoja ja tupakkaa.

"Te ette näytä terveeltä," sanoivat Margretalle ystävät ja tuttavat. Hän tunsikin olevansa heikko, ikäänkuin häneltä olisi puuttunut sisällistä voimaa, ja jonkinlaisilla sairauden tunteilla näki hän kevään lähestyvän ja luonnon puhkeevan eloon. Hän ei edes halannut päästä kotia tervehtimään; hän pelkäsi, että he huomaisivat hänessä tapahtuneen muutoksen.

Eräänä päivänä huhtikuun loppupuolella kolkutti nuori rouva kirja kädessä tavallisuuden mukaan miehensä huoneen ovea, mutta ei mitään kutsuvaa "astu sisään!" kuulunut.

"Olisiko hän mennyt ulos?" ajatteli hän ja aukasi oven; ei, hän oli kotona; kalpeana kuin ruumis ja tuijottavin katsein istui hän sohvalla.

Hän joutui hirveän kauhun valtaan, tuskan, johon verrattuna kaikki hänen entiset murheensa olivat mitättömät.

"Villiam, oletko sairas? Herra Jumala, Villiam, sano minulle!"

Villiam nousi seisaalleen.

"Minä en ole vähääkään sairas; suokoon Jumala, ettei minua mikään muu kuin se vaivaisi, vaan se on pahempaa. Margreta parka, sinun tähtesi se minua enemmän surettaa; yksin olisin sen kohta voinut kestää. Ajatteles, se englantilainen kauppahuone, johon olin antanut rahani, on tehnyt konkurssin, me olemme köyhät."

"Vai niin, se on mielen liikutus, joka on tehnyt sinut niin kalpeaksi ja kätesi kuumeesta lämpimäksi. Herralle kiitos, ett'et ole sairas!"

Villiam kohotti päätään ja katsoi vakaasti, melkeinpä ankarasti häneen.

"Margreta, onko tämä sielun lujutta vaiko kevytmielisyyttä?"

"Ei kumpaakaan; se on rakkautta sinuun; jos vaan saan pitää sinut, olen onnellinen. Luuletko minun rakastaneen tätä rikkautta? En, sitä en ole tehnyt; se on melkein seissyt välimuurina minun ja onneni välillä. Se kuorma, jonka luulit helpommin voivasi yksin kantaa, ei ole minulle mikään kuorma; minulle oli rikkaus taakkana, joka minua painoi ja sorti."

"Etkö sinä siis ole ollut onnellinen?"

"En, sillä minä en ole ollut oikealla paikallani; minä en mennyt eteenpäin parempaan; se oli vaan kummallista paikallaan olemista; elinvoimani oli niinkuin halvaantunut; luulen tuskin, että olisit minut kauvan saanut pitää."

"Margreta!"

"Oi, älä pelkää! Sinä et minua kadota; sydämeeni virtaa eloa, voimaa ja rohkeutta; minä tunnen, että Jumala lähettää tämän meidän hyödyksemme, mutta minä ymmärrän varsin hyvin, ett'et sinä, joka olet kasvanut rikkaudessa ja ylöllisyydessä, heti voi niin ajatella."

"En, sitä en voi; minä en voi virittää mitään riemuvirttä meidän onnettomuudestamme; minä näen kohtalomme suoraan silmiin: köyhyyttä."

"Olemmeko veloissa, Villiam?"

"Veloissa! Eikö siinä ole kyllä, ett'ei meillä ole mitään, millä elää; käsitätkö sinä tämän asian oikein?"

"Entäs Lindebacka?"

"Lindebacka! Siitä ei maksa puhua!"

"Siinä on kaksisataa tynnyrinalaa maata, niin hyvää ja hyvin viljeltyä kuin missään muualla koko Tanskassa, kiitos vanhan Ollin. Isoäitisi asui siellä; me voimme myös siellä asua, ja sinä saat nähdä, Villiam, tarpeellinen vaimosi on sinulle oleva, ja kuinka onnelliseksi me tulemme. Älä loukkaannu minuun iloisesta mielestäni; kaikki on aatoksissani niin valoisata; jos nyt vaan voisin sinua lohduttaa!"

"Minun velvollisuuteni oli sinua lohduttaa, Margreta, ja tässä seison niin ymmärtämättömänä, vaan ei kuitenkaan enää onnettoman. Me alamme nyt alusta, niinkuin niin moni ennen meitä on tehnyt. Usko minua, minä en ainoastaan rakasta sinua suuresti, vaan kunnioitan, ihmettelen sinua. Useimmilla miehillä olisi tällaisissa suhteissa murheittensa lisäksi itkevä ja valittava vaimo, vaan minun vaimoni seisoo rohkeutta ja luottamusta täynnä valmiina vastaan ottamaan ja voittamaan kaikki uhkaavat vaikeudet."

He istuivat sohvalle; Margreta piteli miehensä molempia käsiä omissaan; hän teki suunnitelmia, hän itki, hän nauroi. Ensimmäistä kertaa hän nyt oikein puheli hänelle rakkaudestaan, ja Villiam sai luoda katseen hänen sieluunsa, josta hän tuli huomaamaan, ettei se rikkaus, jonka hän oli kadottanut, ollut mitään verrattuna siihen, minkä hän vielä omisti.

"Kiitos, Margreta, sinä olet minulle tehnyt enkelin työn — Jumala sinua siunatkoon! Nyt voin levollisesti ajatella asioitani; huomenna jo matkustan Hamburgiin, sieltä Londoniin katsoakseni, josko mitään voi pelastaa; minä epäilen sitä, mutta tahdon tehdä velvollisuuteni ja koettaa kaikki."

Inkeri istui ja ompeli pienessä kamarissaan, jonka ikkuna oli pihalle päin, kuu nuori rouva, vähän kalpeana, vaan loistavin silmin ja kasvot kirkastettuina, astui hänen luoksensa.

"Onpa hyvä, että lähdet meiltä, pikku Inkeri," sanoi hän veitikkamaisesti, "sillä nyt en voi enää kauvempaa pitää kamarineitoa. Me emme enää ole rikkaita, Inkeri: meidän tulee jättää tämä suuri kartano ja muuttaa maalle, ja siellä tulee paljo työtä ja puuhaa."

"Onko se totta, onko se aivan totta? Enpä luullut tuon rikkauden milloinkaan loppuvan. Isä kyllä aina sanoi: 'köyhyys kestää, rikkaus haihtuu,' vaan en luullut sen niin pian ja äkkiä tapahtuvan ... ja te kun olette niin hyvä!" Inkeri nyyhki. "Vaan en kuitenkaan teitä jätä, sitä en voi; minä olen nuori ja vahva, minä tahdon teidän edestänne raataa ja työtä tehdä."

"Kiitos, uskollinen pikku Inkeri! Onnettomuudessa oppii tuntemaan oikeat ystävänsä. Mutta niin pahasti eivät asiat kuitenkaan ole."

Ja Margreta kuvaili kaunista maatilaa kirkkaan järven rannalla ja suurta metsää niin elävästi, että Inkeri pyyhki pois kyynelensä ja piti heidän kohtaloansa ennemmin kadehdittavana kuin surkuteltavana; ja kun hän jäi yksin, lauloi hän niin korkealla ja kirkkaalla äänellä, että kuului aina kyökkipiialle asti, joka ajatteli: "kas tuota vahingosta iloitsevaa olentoa, joka iloitsee siitä, että herrasväki on joutunut kurjuuteen, ja että minä menetän paikkani."

Seuraavana päivänä läksi Villiam matkaan. Hän oli levollinen, vaan hyvin vakava.

"Minä jätän kaikki sinun huostaasi, Margreta," sanoi hän, "järjestä ja aseta niinkuin parhaaksi näet. Jää hyvästi, uskollinen vaimoni, hyvästi!"

"Tule pian takaisin, Villiam! Jumala sinua siunatkoon ja varjelkoon! Hyvästi rakkaani, joka olet minulle kaikki!"

Margreta kumartui ulos akkunasta siksi ettei vaunuja enää näkynyt; sitte riensi hän Inkerin luo.

"Nyt meidän pitää ottaa esiin kaikki ne pukuni, joita paitsi voin toimeen tulla; niistä aina voi jotakin saada; ainoastaan sinisen silkkihameen, josta mieheni niin paljon pitää, pidän itselleni; muuten on pappilasta tuotu vaatevarastoni hyvä kyllä. Sitte lähetämme hakemaan huonekalujen kauppiaan, joka voi ostaa osan huonekaluista; loput me pidämme, sillä minä tahdon laittaa kaikki kauniiksi Lindebackassa, ettei mieheni missään suhteessa tarvitse kaivata sitä mukavuutta, johon hän on tottunut."

Margreta käveli edes takaisin huoneissa innokkaasti miettien, mitä voisi myydä, ja mitä jättää, kun hänen miehensä setä, eversti Höeg, astui sisään.

Tämä huomasi hämmästyksellä hänen punaiset poskensa ja vilkkautta osoittavat kasvonsa ja huudahti tyytyväisenä:

"Huhu on luultavasti nyt niinkuin tavallisesti tehnyt hyttysestä elefantin; se tiesi kertoa, että Villiamin omaisuus oli hävinnyt. Minä riensin heti tänne tarjoomaan kaiken vallassani olevan avun, vaan minua ilahuttaa, ettei sitä tarvitakaan."

"Oi, minä kiitän teitä sydämestäni; pikainen apu on kaksinkertainen apu; vaan Jumalan avulla tulemme kyllä toimeen, vaikka huhussa kyllä on perää."

Hän pyysi häntä istumaan ja selitti sitte suoraan mielen tilansa ja tuumansa.

"Nyt te kyllä minua ymmärrätte, setä kulta, kun sanon, että tämä onnettomuus, joksika maailma sitä kutsuu, tuntuu minusta vapauttamiselta. Me vietimme niin mukavata, kiirrutonta elämää, jommoista ainoastaan vanhuksilla elämänsä ehtoolla hyvin käytetyn, hyödyllisen elämän jälkeen on oikeus viettää. Me olisimme kyllä voineet, ja meidän olisi epäilemättä täytynekin itsellemme velvollisuuksia määrätä, ei ainoastaan nauttia, vaan myöskin vaikuttaa; vaan sitä me emme ymmärtäneet, ja meidän tulee kiittää Jumalaa, että hän on armollisesti vienyt meidät pois tästä hyvästä elämästä — joka vähitellen olisi meitä köyhdyttänyt sekä hengellisesti että ruumiillisesti — että hän on pakoittanut meitä työhön, sillä työttä lepo ei ole suloinen. — On todellakin suuri helpoitus, että Villiam on poissa; häntä olisi rasittanut nähdä vierasten käyvän tinkimässä meidän tavaroistamme ja huoneiden vähitellen tyhjentyvän. Kun hän palajaa takaisin, toivon kaikki jo olevan hyvässä järjestyksessä rakkaassa Lindebackassamme. Ensimmäinen tekoni on oleva eron antaminen palvelijalle ja piialle, niin, se tapahtuu jo tänä päivänä; minä voin kernaasti maksaa kolmen kuukauden palkan ja ruokarahat; tämä on kun pisara meressä verrattuna meidän kalliisen talouden hoitoomme."

Eversti katsoi ystävällisesti häneen; hän näytti hänestä niin hyvältä, niin järkevältä, niin kauniilta; hän oikein toivotti mielessään onnea Villiamille vaimon valitsemisessa, ja oli samassa niin sydämestään iloinen, ettei hänen oma tyttärensä nykyisissä suhteissa ollut joutunut hänen veljensä pojan vaimoksi.

"Teidän käytöksenne ja koko teidän ajatustapanne kunnioittavat teitä suuressa määrässä, nuori ystäväni, teillä on jalo ja rohkea sielu, ja minä olen katsova suureksi kunniaksi, jos saan olla teille turvana Villiamin poisollessa."

Ja tuo ylpeä vanha upseeri tarttui kunnioittavasti pienen juutilaisen papintyttären käteen ja suuteli sitä.

Kyökkipiika sai rahansa; hän oli hyvin äreä, kohotti nenäänsä korkealle ja meni; palvelija taas, jolla ei ollut ollut niin paljon tilaisuutta syrjästä ansaita, oli hyvin tyytyväinen saadakseen jonkun aikaa olla omana herranaan.

Tuskin olivat he lähteneet ennenkuin pikku Inkeri hiipi kyökkiin, jonne hän ennen ei ollut uskaltanut mennä; ja hän kurkisteli pöytien alle, hyllyille, ruoka- ja höyrytavarakaappeihin. Sepä oli hauskaa; nyt hän sai hallita siellä. "Minä kyllä pidän huolta päivällisestä," sanoi hän iloisena.

Mitä hän nyt valmistaisi? Löytyi paljo hyviä ja hienoja ruokalajeja, vaan hän pudisti päätään kaikelle, Piti saada jotakin muuta, jotakin uutta, joka oikein maistuisi. Hän tunsu ilmassa, mitä melkein piti olla, ja sitte päätti hän valmistaa munamaitoa ynnä vehnäleipäkuutioita sekä paistettua silliä ja potaattia.

Hän sai suuret kiitokset laitoksistaan; ei mikään voinut maistaa paremmalta taikka tehdä parempaa vaikutusta.

Vähän väliä kävivät tuttavat vierailmassa, toiset todellisesta ystävydestä, useimmat uteliaisuudesta, nähdäksensä kuinka Margreta vastaanotti tapauksen, ja nämä lausuivat teeskenneltyjä lohduksia, antoivat epäkäytännöllisiä neuvoja ja tekivät sopimattomia kysymyksiä; hyvin harvat tulivat muista syistä; he ajattelivat, että kun hänen kuitenkin täytyi — mikä heitä erittäin suretti — myydä suuren joukon kalleuksistaan, niin saattivat he yhtähyvin niitä ostaa; huonekalujen kauppiaat tarjosivat niin hävyttömän vähän; sellaiset ihmiset käyttävät aina tilaisuutta hyväkseen. Ja Margreta kiitteli heitä ystävällisesti, vaan huomasi pian, että he tarjoilivat vielä vähemmin kuin huonekalujen kauppiaat.

"Kuinka on mahdollista, että hän voi olla niin levollinen, niin tyytyväinen? Hän mahtaa olla kevytmielinen tahi välinpitämätön, tai..." ja äänet hiljennettiin ja sanoja kuiskailtiin petollisesta konkurssista ja että he ainoastaan muodon vuoksi olivat omaisuutensa kadottaneet.

Vaan eversti iski nyrkkinsä pöytään, temppu minkä hän, hienon maailman mies, teki ainoastaan silloin, kun hän oli todellisesti suuttunut, ja lausui äänellä, joka oli niin äreä kuin jos hän olisi komentanut uppiniskaisia sotilaita:

"Margreta nauttii minun rajatonta kunnioitustani; nöyränä ja tyytyväisenä mukaantuu hän onneensa ja on kiitollinen siitä, ettei hän ole kadottanut mitään, jota rakastaa, vaan ainoastaan tyhjää korua ja turhuutta, johon hänen sydämensä ei milloinkaan ole ollut kiinnitettyä. Me, maailman lapset, emme varmaankaan — ainakin tunnen sen itsessäni — voisi olla käytöksessämme hänen kaltaisiaan, vaan sitä enemmän tulee meidän hänen käytöstään kunnioittaa. Mitä minuun tulee, niin pidän sen minua kohtaan tehtynä loukkauksena, jos joku hänestä lausuu pahaa sanaa."

Mutta nuori rouva järjesti kaikki levollisesti ja tarkasti, ajattelematta mitä maailma tuomitsi. Kun kaikki rättingit olivat maksetut — höyste- ja lihakauppiaan rättingit olivat ihmeen suuret eivätkä ensinkään todistaneet Fredrikan rehellisyyttä — oli hänellä vielä jäämäänkin melkoinen summa säästörahaksi, johon ei saanut koskea.

Toukokuun 10 päivänä tuli itse Olli häntä noutamaan. Olli nautti oikein sydämestään iloitsevan; englantilaiset rahat, jotka vaan olivat tuoneet onnettomuutta, olivat menneet; nyt pääsi Lindebacka jälleen kodin ja olopaikan arvoon; hänen vaikutuksensa tuli hyödylliseksi ja siunaukseksi. Ja hän läimäytti aika lailla piiskallaan ja katseli ylpeydellä pientä kaunista ajopeliä, "rouva vainaan uusia vaunuja," jotka ostettiin Villiamin ristiäisiksi ja joiden edessä tuliset, ruskeat hevoset korskuivat.

Margreta katseli ympärilleen tyhjiissä huoneissa; hän katseli kartanoa seistessään vaunujen luona; sitte ojensi hän kätensä everstille, suuteli ystävällistä Paulinaa, ja he läksivät.

Pikku Inkeri istui Ollin vieressä; hän oli kuin lintu, joka oli päässyt häkistään; hän haasteli, hän otti ohjokset Ollin käsistä itse ajaakseen, eikä Olli suuttunut; näytti siltä kuin tuo ankara vanhus olisi erittäin mieltynyt iloisen tytön seuraan.

Margreta oli ääneti ja mietteisin vajonneena; oikein iloinen hän ei voinut olla ennenkuin hänellä taas oli Villiam kotona, ennenkuin hän näki hänet onnellisena rauhallisessa kodissa, ennenkuin hän kokemuksesta sai tietää, etteivät supistuneet elämän ehdot ja mukavuuden puutteet liiaksi hänen mieltänsä painaisi.

Lindebackassa käännettiin kaikki mullin mallin, maalattiin ja pantiin uudet seinäpaperit. Kauvan ei kestänytään ennen kuin siitä tuli mitä sievin pikku koti, niin hauska, niin kaunis, niin valoisa; hän ei voinut miellyttävämpää ajatella; jos nyt vaan Villiamkin oli samaa mieltä.

Vanha Olli oli kyllä vähän nyreissään noista monista muutoksista, vaan itse asiassa oli hän vallon tyytyväinen; ainoastaan hänen omaa huonettansa, hänen puutteellista, pimeätä, tyhjää huonettaan ei saanut liikuttaa; vaan siitä huolimatta varusti Margreta hänelle pienen puutarhaan päin antavan kamarin mukavine nojatuolineen, kirjoituspöytineen, kaappineen ja oikein mukavine vuoteineen. "Niin voi Olli oleskella, missä hän tahtoo," sanoi hän veitikkamaisesti, ja pitkää aikaa ei kulunutkaan, ennenkuin hän oleskeli siellä päivin ja pian hän jäi sinne yöksikin.

Puutarhamaa kaivettiin; kauniita käytäviä ja kukkapenkereitä valmistettiin; siihen työhön otti Inkeri innolla ja halulla osaa. Eräänä päivänä kun hän iloisesti laulellen hääri nuorten mansikka-istutusten kastelemisessa, syöksi kauhean suuri koira hänen eteensä, ja kun hän pelästyneenä hyppäsi syrjään, seisoi hän koiran isännän, nuoren metsävartijan edessä, joka kantoi suurta kalaa. Tämä nosti hatun päästään, kumarsi syvään ja sanoi:

"Antakaa anteeksi, rouva, minä etsin Olli Hansonia; hän ei ollut kamarissaan, sentähden luulin hänen olevan täällä; minä tahdoin vaan jättää hänelle tämän hau'in."

"Minä en ole rouva, nimeni on neiti Aabye," vastasi hän veitikkamaisesti, ja näytti siltä kuin nuori mies olisi tullut iloiseksi saadessaan kuulla, ettei hän ollutkaan rouva. Tyttö saattoi hänet kartanoon, jota vieras tuskin saattoi enää tunteakaan; sitte söi hän aamiaista Ollin kanssa ja sai vihdoon itse rouvalta tietää, että pikku neiti Aabye, poskikuopistaan ja iloisesta luonteestaan huolimatta, oli tyttö, jonka sydän oli oikealla paikallaan, tyttö, joka oli kestänyt koetuksensa.

Siitä hetkestä alkaen oli nuorella Lundilla vähän väliä asiaa Lindebackaan; milloin tahtoi hän kysyä Ollilta neuvoa jossain asiassa, milloin toi hän kalaa, metsäriistaa, vieläpä kukkiakin omasta puutarhastaan. Sattui niin sopivasti, että hän sai puhella Inkerin kanssa, ja hän kehoitti tyttöä käymään tervehtimässä hänen äitiään, joka oli niin yksin.

Nuori tyttö katseli joka päivä kamarinsa ikkunasta metsävartian asuntoon, jonka oven edustalla kasvoi kaksi pähkinäpuuta, ja hänen mielensä teki mennä sinne, vaan rohkeutta siihen hänellä ei oikein ollut. Hän näki vanhan äitin istuvan auringon paisteessa kehräämässä; hän näytti niin ystävälliseltä ja lempeältä; Inkeri piti mielestään jo hänestä, ja sitte huokasi hän ja ajatteli kaikenlaista.

Pappilan väki ajatteli myös usein nuoria naapureitaan; erittäin kuvitteli hyvä rouva innokkaasti mielessään heidän kurjuuttaan, ja usein vettyivät hänen silmänsä heitä ajatellessaan.

"Lorup kulta," sanoi hän eräänä päivänä miehelleen tarjotessaan hänelle tarjooman riisipuuroa ynnä paksua kermaa, "minä menen heitä tervehtimään; heidän tulisi kyllä tulla ensin tänne, mutta siitä en väliä pidä. Auttaminen ja lohduttaminen on suurin iloni."

"Väliin voipi myös tulla sopimattomaan aikaan, Katriseni," muistutti konsistorineuvos lyhyesti.

"Sinä olet kunnan mies, Lorup, vaan oikeata tunteellisuutta sinussa ei ole."

Tämän lausuttuaan pyyhki rouva kyöneleen lihavalta poskeltaan ja otti enemmän sokeria ja kermaa puuroonsa ajatellessaan pientä puhetta, jonka aikoi pitää noille nuorille onnettomille ihmisille. Hän, näet, erittäin mieluisasti saarnaili ja teki itse mielestään sen paljoo paremmin kuin miehensä. Tämä oli yksi tuon hyvänluontoisen rouvan keppihevosiä; toinen, jota hän enemmän salaa ratsasti, oli lääkärinä oleminen. Hänellä oli kokonainen apteeki, joka oli koko maailman käytettävänä; siinä oli enemmän tai vähemmän viattomia aineita, niinkuin vetoplaastaria, tanskan kuninkaan rohtoja, kuohupulveria, johanneksen kukkateetä, tohtori Morrisonin pillereitä, revalenta arabica'a — jonka yhtäläisyyttä hernejauhojen kanssa hän ei milloinkaan tahtonut myöntää — ja jonkinlaista viheriäistä kummalliselta haisevaa nestettä, joka oli yleinen apukeino tauteja vastaan yleensä, vaan koleraa vastaan erittäin.

Pieni paksu rouva oli yhtä punainen kuin hänen hattunsa nauhat, saapuessaan Lindebackaan, ja niin hengästynyt, että hänen täytyi levätä tien vieressä olevalla penkillä. Siinä hän järjesti ajatuksiaan ja muistutteli puhettaan.

Ei sovi kieltää, että rouva Lorup vähän hämmästyti nähdessään kauniin tyytyväisen nuoren emännän noissa sievän siisteissä huoneissa, joihin verrattuina hänen omansa jäivät aivan varjoon. Hänen kyöneleensä ja lohdutuspuheensa piti säästää sopivampaan tilaisuuteen; tässä ei ollut ensinkään syytä puhella maltillisuudesta, kärsivällisyydestä, siitä, ettei tule kiinnittää sydäntään maallisiin asioihin; tässä ei ollut mitään syytä tarjoomaan suojaansa, vaan kun rouva Lorup oli vähän ennättänyt toipua, tuli hän aivan tyytyväiseksi ystävällisestä vastaanotosta ja ajatellessaan sopivaa seuraelämää.

Nyt oli kaikki valmiina Villiamin vastaan otoksi — kuinka pian hän saapuisi? Viimeisessä kirjeessään, joka ilmoitti, ettei mitään saanut pelastetuksi, kirjoitti hän: "minä tulen, kun minua vähimmin odotat."

Oli heidän hääpäivänsä; Margreta täytti kukkamaljat kukilla ja pyökipuun oksilla, ja koristeli itseään parhaan mukaan. Hänellä ei, vastoin tavallisuutta, ollut rauhaa; hän ei voinut olla paikallaan kymmentä minuuttia.

Taivas oli niin sininen, niin selkeä, ei ainoatakaan pilven hattaraa näkynyt, aallot loiskuivat niin viehättävästi; metsä oli äsken lehtiin puhjennut, niin kaunis. Margreta astui polkua pienelle mäelle, josta voi nähdä maantielle. Hän saapuu aivan varmaan tänään!

Hän ikävöi häntä niin sydämestään, ja kuitenkin hän pelkäsi saavansa nähdä hänet alakuloisena ja masennettuna, pelkäsi, ettei hän voisi häntä lohduttaa.

Kas, tuolla näkyy tomupilvi kaukana, hyvin kaukana! Minkä vuoksi se panee hänen sydämensä sykkimään niin rajusti, kuin tahtois se rinnan särkeä? Voihan se olla mitä hyvänsä, vaan Margreta ei ajatellut eri mahdollisuuksia; hän riensi yli kenttien maantielle. Ne olivat postivaunut; yksi mies istui niissä, se oli hän, se oli luonnollista, hän tiesi sen. Mies hyppäsi alas vaunuista, ja hän lepäsi miehensä sylissä.

"Jumalan kiitos, että taas olet täällä!"

Margreta katsoi häneen, ikäänkuin olisi tahtonut lukea hänen sielussaan. Villiam näytti erinomaisen iloiselta, vaan muuttuneelta; hän oli Margretan mielestä tullut pitemmäksi; hänen katseessaan loisti voimaa, hänen hymyssään miehuullista vakavuutta, hänen käsivartensa lepäsi hellästi ja ikäänkuin suojelevana vaimonsa vyötäisillä.

"Tänään vuoksi sitte, Margreta! Ei, älä luule, että sitä päivää surumielisyydellä muistelen; tämä päivä tuntuu mielestäni vielä suloisemmalta; minun rakkauteni on myös jalostunut; se on tullut vakavammaksi, syvemmäksi, todellisemmaksi."

Margreta tarttui hänen käsivarteensa; hän oli niin kiitollinen Jumalalle, niin nöyrä, ja kuitenkin niin ylpeä hänestä.

Kun he astuivat pappilan puutarhan ohi, seisoi rouva Lorup siellä ja nyökäytti heille päätään ja viittoi heille käsimuiskuja. Nuori metsävirtija, joka tuli Lindebackasta, jonne hän oli vienyt kaloja, nosti hatun päästään hymyillen ikäänkuin olisi iloinnut Margretan onnesta.

"Mutta, Margreta," huudahti Villiam, "onhan täällä aivan niinkuin oli kotona sinun vanhempiesi luona: kaikki katsovat sinuun, ikäänkuin oikein sinua rakastaisivat."

Hän saattoi miehensä puutarhan läpi sisään; hänen hämmästyksensä oli sekä naurettava että liikuttava.

"Armas ystäväni, voin tuskin uskoa silmiäni; olethan tehnyt ihmeitä; ja minä, joka olin varustaunut pitämään kaikki hyvänä sellaisena kun ne olivat; onhan täällä niin erinomaisen kaunista, kauniimpaa kuin mitä meillä ennen oli, niin kaunista, jommoiseksi ainoastaan sinun rakkaudesta rikas sydämesi sen voi tehdä."

Sitte pudisti hän Ollin kättä ja sanoi tahtovansa, että Olli tahtoi hänelle perin pohjin opettaa maanviljelystä; hymyilevä Inkeri katsoi häneen kummastellen.

"Eihän tuo ole Inkeri! Noita kasvoja en tunne enää! Eihän sillä pikku työllä, joka tahtoi meidät jättää ja palata kotiinsa, ollut tuollaiset kasvot."

Kaikki nauroivat. Sitte juotiin kahvia, ja kaikki oli niin miellyttävää ja maistui Villiamista niin oivalliselta.

"Tämän vehnäsen olet itse leiponut, Greeta; minä tunnen sen niin hyvin pappilan ajoilta; Sohvin tekemät eivät oli läheskään niin hyviä. Sinä näytät kummastuneelta, mutta sen minä voin paraiten arvostella; minä tulen suoraa tietä sieltä ja tuon mukanani lämpimät terveiset niiltä, jotka ovat sinulle rakkaat. Isäsi on kelpo mies; me ymmärrämme toisiamme, ja minä rohkenen sanoa, että me olemme tosi ystäviä. Äiti ei oikein voi sitä minulle anteeksi antaa, että omaisuuteni joutui häviöön; hän viittaili siihen, että minun olisi pitänyt kiinnittää rahat maatiluksiin täällä kotimaassa. 'Kyllä maalla viisaita löytyy, kun merellä vahinko tapahtuu' — eikö niin, vai mitä sinä arvelet?"

"Niin luulen minäkin. Vaan omaa huonetta ei vielä ole nähnyt, Villiam."

Hän saattoi hänet hänen kauniisen, varjokkaasen kamariinsa.

"Täällä on sanomattoman hauskaa, Margreta; tässä on tuntuva oikein hauskalta istua ja tehdä työtä. Sinä katsot minuun, oma vaimoni — niin, minä olen kyllä ennen ollut laiskuri ihminen, vaan Jumalan avulla on nyt muutos tapahtuva. Muistatko mitä isäsi sanoi: 'Itsenäisen miehen tulee luottamatta perittyihin rikkauksiin voida elättää itsensä ja omaisensa.' Sen voin tehdä! Oi jos tietäisit, kuinka se ajatus tekee minut onnelliseksi; me voimme tulla toimeen, vaikkapa ilman Lindebackaakin, tätä isoäitini perintöä. — Istu tänne viereeni, Margreta, niin saat kuulla. Jo aivan nuorena tunsin, synnyltäni englantilaisena ja tanskalaisena, tarpeen isäini kielelle kääntää, mitä minua Englannin kirjallisuudessa ihastutti; niin, minä alotinkin sitä tekemään, vaan olin liian epävakava työtä päättääkseni; nämä kokeet olen minä nyt näyttänyt eräälle kirjakauppiaille, jonka mielestä ne olivat hyvät ja joka jätti minulle enemmän töitä ja lupasi minulle kestävää tointa. Se on Jumalan siunaus, Greeta, ei ainoastaan sen lisäyksen tähden, joka siitä meidän tuloillemme syntyy, vaan myös ja vielä enemmän sen terveellisen vaikutuksen tähden, minkä se on minun mielentilaani tekevä; ja se tuntuu minusta samassa lahjana äiti vainajaltani — hänen kauttansahan minä niin täydellisesti olen englannin kieltä oppinut. — Sinun ei tarvitse miestäsi hävetä, Margreta; hän voi sen kuorman kantaa, mikä hänelle on määrätty. Sinä et myöskään häntä häpeä, päin vastoin — minä luen pienen lumoavan vaimoni välkkyvästä silmästä ja hänen loistavasta hymyilystään, että hän miehestään ylpeilee."

* * * * *

Oli vanhan vuoden viimeinen ilta, ilta, joka on merkillisen juhlallinen kaikille niille, jotka aatoksiinsa johdattavat menneet päivät.

Lindebackan salissa olivat punaset ikkunaverhot ikkunain eteen levitettyt; tuli räiskyi ja leimusi niin hausvasti ja iloisesti tulisijassa; Margreta makasi sohvalla, vähän kalpeana, vaan onnellisena; kehto seisoi aivan lähellä häntä, ja hän katseli pienokaista uinailevaa poikaa, ja hän katsoi mieheensä, joka aatoksiin vajonneena seisoi sen äärellä.

"Niin, Margreta, me tahdomme kiittää Herraa tästä vuodesta; kaikki, minkä se on mukanaan tuonut, on hyvää. Se on minulle opettanut, mikä siunaus minulla on sinun puhtaassa sydämessäsi, sinun rikkaassa rakkaudessaasi; se on opettanut minulle elämän totuutta, vaan samassa elämän arvoa; nyt on minulla yhtä vaikeata saada aikaa riittämään kuin minulla ennen oli saada sitä kulumaan; se on lahjoittanut meille tämän aarten, pienen poikasemme, jota toden totta emme tule heittiöksi kasvattamaan. Kaiken tämän on vuosi meille antanut, vaimoni, ja se on vienyt meidät lähemmäksi Jumalaa; toivokaamme, että voimme sanoa samaa vuoden päästä; toivokaamme, että voimme tuntea tulleemme paremmiksi, silloin olemme myös onnellisemmat, jos se on mahdollista."

Ja Margreta kääri käsivartensa hänen kaulansa ympäri, ja ajatteli: "se ei ole mahdollista."

Mutta palvelusväellä oli hauskaa. Vanha Olli tuli mitä iloisimmalla tuulella ja kantoi sylissään punssimaljaa, ja kaikkein mielestä se lemusi niin hyvältä. Olli täytti lasit ja esitti herrasväen maljan; se tyhjennettiin riemulla. He hurrasivat ja toivottivat onnellista uutta vuotta, niin että kuului pitkät matkat.

Vaan Inkeri, missä hän oli?

Niin, jos tahdot hänet nähdä, niin saat astua routaista polkua myöten, joka narisee jalkaisi alla; välkkyvät tähdet kyllä osottavat sinulle tietä metsävartijan pieneen taloon. Suljettujen luukkujen kautta tunkeuu esiin pieni kapea valojuova lumelle. Siellä sisällä on pikku Inkeri.

*** END OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK NAAPURIMME; MARGRETA: KAKSI KERTOMUSTA ***

Updated editions will replace the previous one—the old editions will be renamed.

Creating the works from print editions not protected by U.S. copyright law means that no one owns a United States copyright in these works, so the Foundation (and you!) can copy and distribute it in the United States without permission and without paying copyright royalties. Special rules, set forth in the General Terms of Use part of this license, apply to copying and distributing Project Gutenberg™ electronic works to protect the PROJECT GUTENBERG™ concept and trademark. Project Gutenberg is a registered trademark, and may not be used if you charge for an eBook, except by following the terms of the trademark license, including paying royalties for use of the Project Gutenberg trademark. If you do not charge anything for copies of this eBook, complying with the trademark license is very easy. You may use this eBook for nearly any purpose such as creation of derivative works, reports, performances and research. Project Gutenberg eBooks may be modified and printed and given away—you may do practically ANYTHING in the United States with eBooks not protected by U.S. copyright law. Redistribution is subject to the trademark license, especially commercial redistribution.

START: FULL LICENSE

THE FULL PROJECT GUTENBERG LICENSE

PLEASE READ THIS BEFORE YOU DISTRIBUTE OR USE THIS WORK

To protect the Project Gutenberg™ mission of promoting the free distribution of electronic works, by using or distributing this work (or any other work associated in any way with the phrase “Project Gutenberg”), you agree to comply with all the terms of the Full Project Gutenberg™ License available with this file or online at www.gutenberg.org/license.

Section 1. General Terms of Use and Redistributing Project Gutenberg™ electronic works

1.A. By reading or using any part of this Project Gutenberg™ electronic work, you indicate that you have read, understand, agree to and accept all the terms of this license and intellectual property (trademark/copyright) agreement. If you do not agree to abide by all the terms of this agreement, you must cease using and return or destroy all copies of Project Gutenberg™ electronic works in your possession. If you paid a fee for obtaining a copy of or access to a Project Gutenberg™ electronic work and you do not agree to be bound by the terms of this agreement, you may obtain a refund from the person or entity to whom you paid the fee as set forth in paragraph 1.E.8.

1.B. “Project Gutenberg” is a registered trademark. It may only be used on or associated in any way with an electronic work by people who agree to be bound by the terms of this agreement. There are a few things that you can do with most Project Gutenberg™ electronic works even without complying with the full terms of this agreement. See paragraph 1.C below. There are a lot of things you can do with Project Gutenberg™ electronic works if you follow the terms of this agreement and help preserve free future access to Project Gutenberg™ electronic works. See paragraph 1.E below.

1.C. The Project Gutenberg Literary Archive Foundation (“the Foundation” or PGLAF), owns a compilation copyright in the collection of Project Gutenberg™ electronic works. Nearly all the individual works in the collection are in the public domain in the United States. If an individual work is unprotected by copyright law in the United States and you are located in the United States, we do not claim a right to prevent you from copying, distributing, performing, displaying or creating derivative works based on the work as long as all references to Project Gutenberg are removed. Of course, we hope that you will support the Project Gutenberg™ mission of promoting free access to electronic works by freely sharing Project Gutenberg™ works in compliance with the terms of this agreement for keeping the Project Gutenberg™ name associated with the work. You can easily comply with the terms of this agreement by keeping this work in the same format with its attached full Project Gutenberg™ License when you share it without charge with others.

1.D. The copyright laws of the place where you are located also govern what you can do with this work. Copyright laws in most countries are in a constant state of change. If you are outside the United States, check the laws of your country in addition to the terms of this agreement before downloading, copying, displaying, performing, distributing or creating derivative works based on this work or any other

Project Gutenberg™ work. The Foundation makes no representations concerning the copyright status of any work in any country other than the United States.

1.E. Unless you have removed all references to Project Gutenberg:

1.E.1. The following sentence, with active links to, or other immediate access to, the full Project Gutenberg™ License must appear prominently whenever any copy of a Project Gutenberg™ work (any work on which the phrase “Project Gutenberg” appears, or with which the phrase “Project Gutenberg” is associated) is accessed, displayed, performed, viewed, copied or distributed:

This eBook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this eBook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you will have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

1.E.2. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is derived from texts not protected by U.S. copyright law (does not contain a notice indicating that it is posted with permission of the copyright holder), the work can be copied and distributed to anyone in the United States without paying any fees or charges. If you are redistributing or providing access to a work with the phrase “Project Gutenberg” associated with or appearing on the work, you must comply either with the requirements of paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 or obtain permission for the use of the work and the Project Gutenberg™ trademark as set forth in paragraphs 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.3. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is posted with the permission of the copyright holder, your use and distribution must comply with both paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 and any additional terms imposed by the copyright holder. Additional terms will be linked to the Project Gutenberg™ License for all works posted with the permission of the copyright holder found at the beginning of this work.

1.E.4. Do not unlink or detach or remove the full Project Gutenberg™ License terms from this work, or any files containing a part of this work or any other work associated with Project Gutenberg™.

1.E.5. Do not copy, display, perform, distribute or redistribute this electronic work, or any part of this electronic work, without prominently displaying the sentence set forth in paragraph 1.E.1 with active links or immediate access to the full terms of the Project Gutenberg™ License.

1.E.6. You may convert to and distribute this work in any binary, compressed, marked up, nonproprietary or proprietary form, including any word processing or hypertext form. However, if you provide access to or distribute copies of a Project Gutenberg™ work in a format other than “Plain Vanilla ASCII” or other format used in the official version posted on the official Project Gutenberg™ website (www.gutenberg.org), you must, at no additional cost, fee or expense to the user, provide a copy, a means of exporting a copy, or a means of obtaining a copy upon request, of the work in its original “Plain Vanilla ASCII” or other form. Any alternate format must include the full Project Gutenberg™ License as specified in paragraph 1.E.1.

1.E.7. Do not charge a fee for access to, viewing, displaying, performing, copying or distributing any Project Gutenberg™ works unless you comply with paragraph 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.8. You may charge a reasonable fee for copies of or providing access to or distributing Project Gutenberg™ electronic works provided that:

- You pay a royalty fee of 20% of the gross profits you derive from the use of Project Gutenberg™ works calculated using the method you already use to calculate your applicable taxes. The fee is owed to the owner of the Project Gutenberg™ trademark, but he has agreed to donate royalties under this paragraph to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation. Royalty payments must be paid within 60 days following each date on which you prepare (or are legally required to prepare) your periodic tax returns. Royalty payments should be clearly marked as such and sent to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation at the address specified in Section 4, “Information about donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation.”
- You provide a full refund of any money paid by a user who notifies you in writing (or by e-mail) within 30 days of receipt that s/he does not agree to the terms of the full Project Gutenberg™ License. You must require such a user to return or destroy all copies of the works possessed in a physical medium and discontinue all use of and all access to other copies of Project Gutenberg™ works.
- You provide, in accordance with paragraph 1.F.3, a full refund of any money paid for a work or a replacement copy, if a defect in the electronic work is discovered and reported to you within 90 days of receipt of the work.
- You comply with all other terms of this agreement for free distribution of Project Gutenberg™ works.

1.E.9. If you wish to charge a fee or distribute a Project Gutenberg™ electronic work or group of works on different terms than are set forth in this agreement, you must obtain permission in writing from the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the manager of the Project Gutenberg™ trademark. Contact the Foundation as set forth in Section 3 below.

1.F.

1.F.1. Project Gutenberg volunteers and employees expend considerable effort to identify, do copyright

research on, transcribe and proofread works not protected by U.S. copyright law in creating the Project Gutenberg™ collection. Despite these efforts, Project Gutenberg™ electronic works, and the medium on which they may be stored, may contain “Defects,” such as, but not limited to, incomplete, inaccurate or corrupt data, transcription errors, a copyright or other intellectual property infringement, a defective or damaged disk or other medium, a computer virus, or computer codes that damage or cannot be read by your equipment.

1.F.2. LIMITED WARRANTY, DISCLAIMER OF DAMAGES - Except for the “Right of Replacement or Refund” described in paragraph 1.F.3, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the owner of the Project Gutenberg™ trademark, and any other party distributing a Project Gutenberg™ electronic work under this agreement, disclaim all liability to you for damages, costs and expenses, including legal fees. YOU AGREE THAT YOU HAVE NO REMEDIES FOR NEGLIGENCE, STRICT LIABILITY, BREACH OF WARRANTY OR BREACH OF CONTRACT EXCEPT THOSE PROVIDED IN PARAGRAPH 1.F.3. YOU AGREE THAT THE FOUNDATION, THE TRADEMARK OWNER, AND ANY DISTRIBUTOR UNDER THIS AGREEMENT WILL NOT BE LIABLE TO YOU FOR ACTUAL, DIRECT, INDIRECT, CONSEQUENTIAL, PUNITIVE OR INCIDENTAL DAMAGES EVEN IF YOU GIVE NOTICE OF THE POSSIBILITY OF SUCH DAMAGE.

1.F.3. LIMITED RIGHT OF REPLACEMENT OR REFUND - If you discover a defect in this electronic work within 90 days of receiving it, you can receive a refund of the money (if any) you paid for it by sending a written explanation to the person you received the work from. If you received the work on a physical medium, you must return the medium with your written explanation. The person or entity that provided you with the defective work may elect to provide a replacement copy in lieu of a refund. If you received the work electronically, the person or entity providing it to you may choose to give you a second opportunity to receive the work electronically in lieu of a refund. If the second copy is also defective, you may demand a refund in writing without further opportunities to fix the problem.

1.F.4. Except for the limited right of replacement or refund set forth in paragraph 1.F.3, this work is provided to you ‘AS-IS’, WITH NO OTHER WARRANTIES OF ANY KIND, EXPRESS OR IMPLIED, INCLUDING BUT NOT LIMITED TO WARRANTIES OF MERCHANTABILITY OR FITNESS FOR ANY PURPOSE.

1.F.5. Some states do not allow disclaimers of certain implied warranties or the exclusion or limitation of certain types of damages. If any disclaimer or limitation set forth in this agreement violates the law of the state applicable to this agreement, the agreement shall be interpreted to make the maximum disclaimer or limitation permitted by the applicable state law. The invalidity or unenforceability of any provision of this agreement shall not void the remaining provisions.

1.F.6. INDEMNITY - You agree to indemnify and hold the Foundation, the trademark owner, any agent or employee of the Foundation, anyone providing copies of Project Gutenberg™ electronic works in accordance with this agreement, and any volunteers associated with the production, promotion and distribution of Project Gutenberg™ electronic works, harmless from all liability, costs and expenses, including legal fees, that arise directly or indirectly from any of the following which you do or cause to occur: (a) distribution of this or any Project Gutenberg™ work, (b) alteration, modification, or additions or deletions to any Project Gutenberg™ work, and (c) any Defect you cause.

Section 2. Information about the Mission of Project Gutenberg™

Project Gutenberg™ is synonymous with the free distribution of electronic works in formats readable by the widest variety of computers including obsolete, old, middle-aged and new computers. It exists because of the efforts of hundreds of volunteers and donations from people in all walks of life.

Volunteers and financial support to provide volunteers with the assistance they need are critical to reaching Project Gutenberg™’s goals and ensuring that the Project Gutenberg™ collection will remain freely available for generations to come. In 2001, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation was created to provide a secure and permanent future for Project Gutenberg™ and future generations. To learn more about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation and how your efforts and donations can help, see Sections 3 and 4 and the Foundation information page at www.gutenberg.org.

Section 3. Information about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

The Project Gutenberg Literary Archive Foundation is a non-profit 501(c)(3) educational corporation organized under the laws of the state of Mississippi and granted tax exempt status by the Internal Revenue Service. The Foundation’s EIN or federal tax identification number is 64-6221541. Contributions to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation are tax deductible to the full extent permitted by U.S. federal laws and your state’s laws.

The Foundation’s business office is located at 809 North 1500 West, Salt Lake City, UT 84116, (801) 596-1887. Email contact links and up to date contact information can be found at the Foundation’s website and official page at www.gutenberg.org/contact

Section 4. Information about Donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

Project Gutenberg™ depends upon and cannot survive without widespread public support and

donations to carry out its mission of increasing the number of public domain and licensed works that can be freely distributed in machine-readable form accessible by the widest array of equipment including outdated equipment. Many small donations (\$1 to \$5,000) are particularly important to maintaining tax exempt status with the IRS.

The Foundation is committed to complying with the laws regulating charities and charitable donations in all 50 states of the United States. Compliance requirements are not uniform and it takes a considerable effort, much paperwork and many fees to meet and keep up with these requirements. We do not solicit donations in locations where we have not received written confirmation of compliance. To SEND DONATIONS or determine the status of compliance for any particular state visit www.gutenberg.org/donate.

While we cannot and do not solicit contributions from states where we have not met the solicitation requirements, we know of no prohibition against accepting unsolicited donations from donors in such states who approach us with offers to donate.

International donations are gratefully accepted, but we cannot make any statements concerning tax treatment of donations received from outside the United States. U.S. laws alone swamp our small staff.

Please check the Project Gutenberg web pages for current donation methods and addresses. Donations are accepted in a number of other ways including checks, online payments and credit card donations. To donate, please visit: www.gutenberg.org/donate

Section 5. General Information About Project Gutenberg™ electronic works

Professor Michael S. Hart was the originator of the Project Gutenberg™ concept of a library of electronic works that could be freely shared with anyone. For forty years, he produced and distributed Project Gutenberg™ eBooks with only a loose network of volunteer support.

Project Gutenberg™ eBooks are often created from several printed editions, all of which are confirmed as not protected by copyright in the U.S. unless a copyright notice is included. Thus, we do not necessarily keep eBooks in compliance with any particular paper edition.

Most people start at our website which has the main PG search facility: www.gutenberg.org.

This website includes information about Project Gutenberg™, including how to make donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, how to help produce our new eBooks, and how to subscribe to our email newsletter to hear about new eBooks.